

**zdrava istra
istria sana**

**PLAN ZA ZDRAVLJE
I
SOCIJALNO BLAGOSTANJE
ISTARSKE ŽUPANIJE**

**OPERATIVNI PLAN AKTIVNOSTI
ZA 2014. GODINU**

Studenj, 2013.

Sadržaj

1.	OPĆI DIO	1
1.1.	Uvodno – dosadašnja praksa i zakonske obveze.....	1
1.2.	Shematski sažetak Operativnog plana aktivnosti 2014. godine.....	4
2.	MENTALNO ZDRAVLJE DJECE I MLADIH	10
2.1.	Opis stanja i potrebe.....	10
2.2.	Plan aktivnosti za 2014. godinu	13
3.	PODRŠKA OBITELJI	18
3.1.	Uvod	18
3.2.	Problem	20
3.3.	Plan aktivnosti za 2014. godinu	22
4.	UNAPRJEĐENJE KVALITETE USLUGA RANE INTERVENCIJE KOD DJECE S NEURORIZICIMA I RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA	24
4.1.	Uvod	24
4.2.	Opis potrebe	26
4.3.	Plan aktivnosti za 2014. godinu	32
5.	SKRB ZA STARIJE I NEMOĆNE OSOBE	35
5.1.	Uvod i kratki opis situacije	35
5.2.	Plan aktivnosti za 2014. godinu	38
6.	ZAŠTITA I UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA OSOBA S INVALIDITETOM	41
6.1.	Opis trenutne situacije	41
6.2.	Opis potrebe	44
6.3.	Plan aktivnosti za 2014. godinu	46
7.	RAK DEBELOG I ZAVRŠNOG CRIJEVA – KOLOREKTALNI KARCINOM (KRK)	53
7.1.	Uvod	53
7.2.	Plan aktivnosti za 2014. godinu	55
8.	PREVENCIJA KARDIOVASKULARNIH BOLESTI.....	57
8.1.	Uvod	57
8.2.	Projekt LOVE YOUR HEART	58
8.3.	Aktivnosti koje će provoditi Tim za zdravlje i Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb.....	59
8.4.	Projekti odabrani temeljem javnog poziva.....	60
9.	PALIJATIVNA SKRB	61
9.1.	Uvod	61
9.2.	Organizacija palijativne skrbi i koordinacija razvoja projekta na županijskoj razini	62
9.3.	Centar za palijativnu skrb Istarske županije.....	63
9.4.	Specijalističko-konzilijarni mobilni palijativni tim	64
9.5.	Bolnička palijativna skrb	65
9.6.	Socijalna palijativna skrb	65
9.7.	Volonteri u palijativnoj skrbi	66
9.8.	Mreža posudionica pomagala za palijativne bolesnike	66
9.9.	Ukupni proračun	67
10.	ZAŠTITA ZRAKA.....	68
10.1.	Problemski okvir	68
10.2.	Operativni program za 2014. godinu	69
11.	PROJEKTI ODABRANI TEMELJEM JAVNOG POZIVA IZVAN PRIORITYETNIH PODRUČJA.....	70
	Popis tablica i slika	73

1. OPĆI DIO

1.1. UVODNO – DOSADAŠNJA PRAKSA I ZAKONSKE OBVEZE

Operativni plan aktivnosti za 2014. godinu temelji se na:

- Odluci Županijske skupštine Istarske županije iz 2005. godine kojom su vijećnici Županijske skupštine prihvatili prvi Plan za zdravlje građana Istarske županije (koji je nastao u sklopu Projekta „Zdrave županije“) i odredili obvezu donošenja godišnjih operativnih planova aktivnosti.
- Članku 9. Zakona o zdravstvenoj zaštiti, kojim je propisano da Jedinica područne (regionalne) samouprave ostvaruje svoja prava, obveze, zadaće i ciljeve na području zdravstvene zaštite tako da: sukladno planu zdravstvene zaštite Republike Hrvatske donosi plan zdravstvene zaštite za područje jedinice područne (regionalne) samouprave, te za područje jedinice područne (regionalne) samouprave donosi jednogodišnje i trogodišnje planove promicanja zdravlja, prevencije te ranog otkrivanja bolesti
- Članku 178. Zakona o socijalnoj skrbi, kojim je propisano da predstavničko tijelo područne (regionalne) samouprave donosi Socijalni plan u djelatnosti socijalne skrbi za područje jedinice područne (regionalne) i jedinica lokalne samouprave
- Rezultatima ispitivanja potreba u području zdravstva i socijalne skrbi provedenom 2012. godine, a kojom prilikom su ispitani predstavnici građana – korisnika usluga, pružatelja usluga, lokalne i županijske uprave, te nevladinog sektora odabrali i definirali županijske javnozdravstvene i socijalne prioritete: (1) mentalno zdravlje djece i mladih; (2) podrška obitelji; (3) rane intervencije za djecu s neurorozicima i razvojnim teškoćama; (4) skrb za starije i nemoćne osobe; (5) zaštita i unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom; (6) rano otkrivanje raka debelog crijeva; (7) prevenciju kardiovaskularnih bolesti; (8) palijativnu skrb; (9) zaštitu zraka
- Suradnji sa „Oxford Policy Management“ tijekom 2013. godine u Projektu „Podrška sustavu socijalne skrbi u procesu daljnje deinstitucionalizacije socijalnih usluga“

Specifičnosti Operativnog plana aktivnosti za 2014. godinu uglavnom proizlaze iz okolnosti opisanih u dvije posljednje alineje: činjenice da su ciljani naponi na navedenim prioritetima započeli tijekom 2013. (i s planiranom perspektivom do kraja 2016. godine), pa mogući resursi i rješenja još nisu dovoljno procijenjeni niti povezani; te potrebe da se socijalna komponenta, odnosno plan socijalnih usluga integrira u Plan za zdravlje u puno većoj mjeri nego što je to do sada bio slučaj. Obzirom na složenost problematike, multiuzročnost nekih problema ali i moguće višestruke utjecaje nekih intervencija (npr. rane intervencije mogu biti povezane s mentalnim zdravljem, ili programi podrške roditeljstvu također mogu biti povezani s ranim intervencijama i/ili mentalnim zdravljem i/ili s djecom i osobama s invaliditetom) posebnu pažnju posvetili smo usklađivanju odnosa među povezanim prioritetima, kako ne bi došlo do „prepokrivanja“ područja rada.

Slijedom navedenog, a radi ostvarivanja poboljšanja u svim prioritetima kao i osnaživanja suštine Plana za zdravlje, u općem dijelu Operativnog plana aktivnosti za 2014. godinu postavljaju se slijedeći ciljevi:

- I. U provedbu Operativnog plana aktivnosti za 2014. godinu uključiti elemente socijalnog planiranja sukladno odredbama Zakona o socijalnoj skrbi i metodologiji
- II. Prepoznati učinkovite intervencije za rješavanje prioriteta, pa proveditelje povezati u funkcionalnu cjelinu i koordinirati njihove aktivnosti prema postavljenom cilju
- III. Promovirati ciljeve i vrijednosti Plana pred stručnom i općom javnosti

I planiraju slijedeće aktivnosti:

AKTIVNOSTI	ROK	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU
Uspostaviti i ažurirati bazu podataka o uslugama socijalne skrbi na području županije tako da ona sadrži dogovoreni paket pokazatelja iz svih centara za socijalnu skrb, domova socijalne skrbi, gradova (i općina) ¹	kontinuirano	M. Camlić
Organizirati i održati „Partnersku konferenciju“ na kojoj će se Plan za zdravlje i socijalno blagostanje prezentirati predstavnicima jedinica lokalne samouprave, odgovornim osobama i profesionalcima iz sustava zdravstva i socijalne skrbi, te sa zainteresiranima dogovoriti suradnju u realizaciji Plana	ožujak	A.Stojanović I.Puhar
Održavati zajedničke sastanke provoditelja aktivnosti unutar prioritetnog područja, radi međusobnog upoznavanja, koordinacije aktivnosti i usmjeravanja prema zadanim ciljevima	Minimalno 2 puta godišnje za svaki prioritet (u veljači i listopadu)	Odgovorne osobe po prioritetu
Organizirati ciljane edukacijske programe i podršku radi podizanja razine stručnih i organizacijskih kapaciteta provoditelja aktivnosti i projekata: minimalno jednu radionicu iz upravljanja kvalitetom i jedan tematski tečaj u sklopu Motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja; te poticati pisanje i objavljivanje stručnih radova iz područja pokrivenih Planom	Lipanj/srpanj	D. Maras-Tkačuk R. Katačić
Pratiti realizaciju ugovorenih projekata koji se sufinanciraju iz Proračuna Istarske županije kroz pisana izvješća, svakih 6 mjeseci.	Siječanj i rujan	D. Maras-Tkačuk
Provoditi aktivnosti vezane za poboljšanje ostvarivanja mjera promocije zdravlja i prevencije bolesti na osnovi dobivenih rezultata analiza upitnika i statističkih podataka (inventure postojećeg stanja)	Tijekom godine	R. Katačić A. Stojanović D. Lazarić Zec
Izvršiti evaluaciju dva modela organizacije pružanja usluga: palijativne skrbi i hitne medicine		S. Grozić-Živolić
Istražiti mogućnosti korištenja novih izvora financiranja usluga i aktivnosti u prioritetima (iz proračuna jedinica lokalne samouprave), te poticati suradnike iz ustanova na pisanje projekata za prijavu na EU fondove)		D. Maras-Tkačuk
Aktivno surađivati s Hrvatskom mrežom zdravih gradova, posebno prigodom obilježavanja Dana Zdravih gradova, organizacije Motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja, te dovršetka procesa evaluacije Projekta Zdravih županija	Svibanj Lipanj/srpanj listopad	R. Katačić
Ažurirati web-stranicu „zdrava Istra – Istria sana“ sukladno novim prioritetima, a zatim redovito je popunjavati aktualnostima iz Plana i priložima suradnika	kontinuirano	R. Katačić
Medijska promocija Plana i novih prioriteta (osmišljena medijska kampanja)	Kontinuirano	R. Katačić
Prigodno obilježavati datume značajne za rad na Planu i prioritetima	Tijekom godine	O. Dabović Rac
Redovito održavati sastanke Županijskog tima za zdravlje, s temama vezanim za praćenje i koordinaciju rada na Planu, kreiranje i razvoj novih inicijativa, te izradu dokumenata za potrebe savjeta za zdravlje i savjeta za socijalnu skrb, Župana i Županijske skupštine	2 puta mjesečno	S. Grozić-Živolić i R. Katačić
Za provedbu svih navedenih aktivnosti u Proračunu IŽ (poz. 522) osigurano je ukupno		95.000,00 kn

¹Usprkos naporima koje su Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije i suradnici u izradi prijedloga Operativnog plana aktivnosti za 2014. godinu uložili u prikupljanje relevantnih podataka o socijalnim uslugama na području županije, zbog objektivnih (metodoloških) i subjektivnih (izostanka suradnje) razloga, svjesni smo da trenutno ne raspolažemo sa cjelovitim prikazom stanja. Posebno se to odnosi na socijalne usluge koje pružaju ili sufinanciraju jedinice lokalne samouprave.

U izradi prijedloga Operativnog plana aktivnosti za 2014. godinu sudjelovali su:

1. Članovi Županijskog tima za zdravlje: Sonja Grozić-Živolić (koordinatorica), Marša Camlić, Sandra Čakić Kuhar, Olga Dabović Rac, Ljiljana Dravec, Roberta Katačić, Vesna Kordić, Danijela Lazarić Zec, Davorka Maras Tkačuk, Tihana Mikulčić, Helena Mitrović, Mladen Momčinović, Branka Morić Pauletić, Ines Puhar, Romanita Rojnić, Aleksandar Stojanović
2. Članovi radne skupine za socijalno planiranje: Denise Scrobe-Vojvoda, Vesna Grubišić-Juhas, Vesna Sperath, Gracijela Rogulj, Zorica Drandić, Nevija Srdoč, Radenko Vadanjel, Mirjana Radetić-Paić, Tanja Lorencin-Matić, Ivana Vidulin, Ozren Catela, Danijela Ustić

Odgovornost za provedbu Operativnog plana aktivnosti za 2014. godinu podijeljena je na:

- Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb, te Županijski tim za zdravlje – u općem dijelu i po prioritetima gdje su isti navedeni kao nositelji aktivnosti
- Ustanove, udruge, gradove, općine – navedene po prioritetima, a sa kojima će bit sklopljen ugovor o suradnji na provedbi Plana za zdravlje u Istarskoj županiji

Financijska sredstva za provedbu Operativnog plana aktivnosti za 2014. godinu osigurana su u Proračunu Istarske županije i to u razdjelu Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb, ali za pojedine aktivnosti i u drugim upravnim odjelima (Upravni odjel gospodarstvo, Upravni odjel za obrazovanje, sport i tehničku kulturu, Upravni odjel za održivi razvoj). Prema izvorima financiranja:

- **58% (9.082.290,00 kn) čine nenamjenska sredstva Proračuna Istarske županije,**
- **42% (6.618.286,10 kn) ostali izvori (EU, HZZ, Grad Pula, FZOEU).**

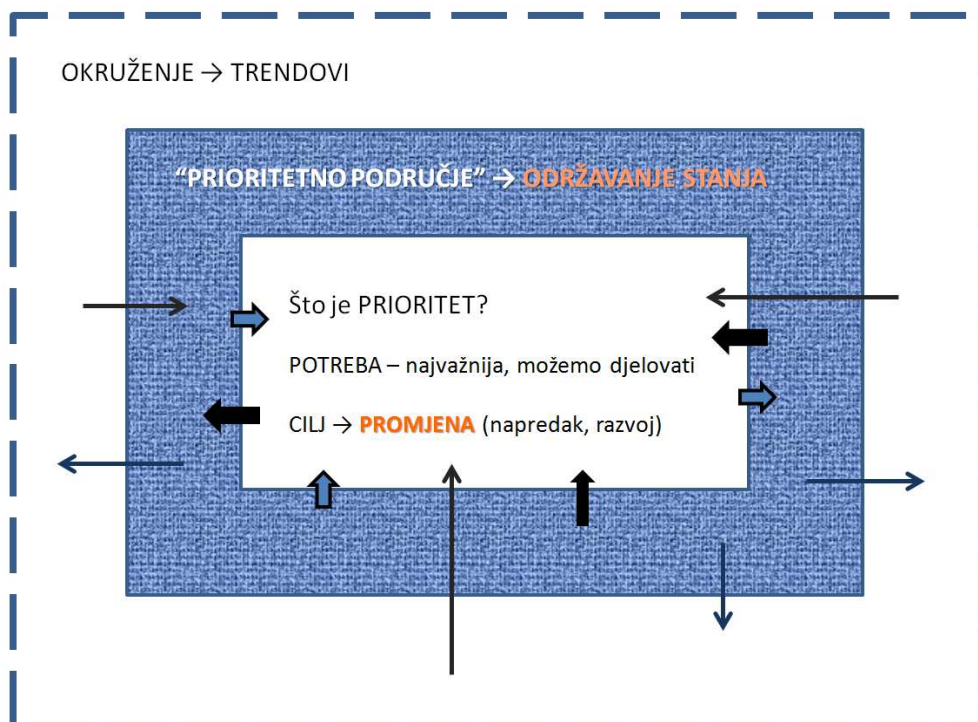
Izvori financiranja po prioritetnim područjima prikazani su u tablici 1.

Tablica br. 1: Ukupna financijska sredstva za provedbu Plana za zdravlje i socijalno blagostanje - OPA za 2014. godinu

Područje (prioriteti + ostalo)	Izvori financiranja								Ukupno
	Proračun Istarske županije - nenamjenska sredstva				Ostali izvori financiranja				
	IŽ – UO za zdravstvo i soc. skrb	IŽ – UO za održivi razvoj	IŽ – UO za obrazovanje, sport i tehn. kulturu	IŽ - UO za gospodarstvo	Hrvatski zavod za zapošljavanje	Proračun Grada Pule	Fond za energetsku učinkovitost	EU (IPA)	
Opći dio	95.000,00								95.000,00
Mentalno zdravlje djece i mladih	470.000,00								470.000,00
Podrška obitelji	300.000,00								300.000,00
Rane intervencije kod djece s neurorizicima	120.000,00								120.000,00
Skrb za starije i nemoćne osobe	2.525.290,00					705.000,00	102.118,10		3.332.408,10
Kvaliteta života osoba s invaliditetom	1.750.000,00	100.000,00	1.051.590,50	550.000,00	480.000,00				3.931.590,50
Rak debelog i završnog crijeva	50.000,00								50.000,00
Prevenција KVB	230.000,00					25.070,00		5.226.188,00	5.481.258,00
Palijativna skrb	900.000,00								900.000,00
Zaštita zraka	632.000,00								632.000,00
Ostali programi	485.000,00					79.910,00			564.910,00
Ukupno	7.557.290,00	100.000,00	1.051.590,50	550.000,00	480.000,00	809.980,00	102.118,10	5.226.188,00	15.877.166,60
Prema izvorima financiranja	9.258.880,50				6.618.286,10				15.877.166,60

1.2. SHEMATSKI SAŽETAK OPERATIVNOG PLANA AKTIVNOSTI 2014. GODINE

Kao što je opisano u uvodnom dijelu, Operativni plan aktivnosti 2014. godine predstavlja „isječak“ ili dio puta realizacije ciljeva i aktivnosti iz odabranih županijskih prioriteta i potrebno ga je promatrati kao dio šireg konteksta. Radi lakšeg shvaćanja pravnih, društvenih, ekonomskih i inih čimbenika okruženja i trendova unutar kojih se događa realizacija cjelovitih prioriteta i održavanje postignutog stanja, kao i definiranje posebnih promjena kojima se žele zadovoljiti konkretne prepoznate potrebe i koje se trebaju dogoditi tijekom ovog jednogodišnjeg razdoblja, u nastavku donosimo shematski prikaz rada na svim prioritetima. Osim toga, uvodna shema prikazuje kako postoji snažno međudjelovanje između okruženja u kojem živimo i djelujemo, prioriteta područja koje smo odabrali i konkretnih aktivnosti i promjena na kojima će se posebno raditi u 2014. godini.

OPA 2014: MENTALNO ZDRAVLJE DJECE I MLADIH

OKRUŽENJE i TRENDOVI: mentalno zdravlje predstavlja „kamen temeljac“ ljudskog, socijalnog ali i ekonomskog kapitala, a rizični i zaštitni čimbenici koji su prisutni rano u životu utječu na kasniju pojavu ili izostanak problema. Prevencijom se može djelovati na bolje mentalno zdravlje, no ulaganja ove vrste su nedovoljna.

PRIORITETNO PODRUČJE: nužno je prepoznati i osnažiti postojeće stručne resurse, razviti nove; te ukazivati na potrebu očuvanja i unapređenja mentalnog zdravlja djece i mladih kroz usklađeno djelovanje sustava zdravstva, socijalne skrbi, obrazovanja i lokalne samouprave

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 1

U 5 gradova u IŽ procijenjena je razina spremnosti za prevenciju rizičnih ponašanja djece i mladih

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 2

u 10 škola preventivni programi su izmijenjeni sukladno preporukama iz (samo)evaluacije

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 3

Nova usluga: **grupno savjetovanje mladih** koji pretjerano konzumiraju alkohol

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 4

Nova usluga: **savjetovanje za pomoć zlostavljanoj i zanemarioj djeci**

OPA 2014: PODRŠKA OBITELJI

OKRUŽENJE i TRENDOVI: visoka stopa razvoda, sve veći broj djece iz jednoroditeljskih obitelji, loše ekonomske prilike, porast broja kaznenih djela i prekršaja u vezi nasilja u obitelji, loša usklađenost obiteljskog i profesionalnog života, nedostatak usluga za brigu o djeci i drugim članovima obitelji, nedostatna ponuda usluga i programa usmjerenih obitelji, nepovezana i neravnomjerno dostupna savjetovališta.

PRIORITETNO PODRUČJE: uspostavljanje i daljnje održavanje organiziranog i umreženog sustava podrške koji će aktualno odgovarati potrebama suvremenih obitelji, posebno na planu odgojne funkcije i roditeljstva, te podizanja razine kvalitete partnerskih i obiteljskih odnosa.

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 1

Unaprijediti dostupnost i kvalitetu podrške roditeljstvu zajednici – podržati postojeće usluge, proširiti usluge na nove lokacije u IŽ, povećati ukupni obuhvat korisnika za 10% u odnosu na prethodnu godinu (*opća populacija*).

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 2

Unaprijediti dostupnost i kvalitetu podrške obiteljima u teškoćama (obitelji koje žive s jednim ili više rizika, npr. jednoroditeljske obitelji, udomiteljske obitelji, roditelji djece s invaliditetom, obitelji u kojima postoji nasilje, obitelji s više djece, nepovoljni socijalno-ekonomski uvjeti...) - podržati postojeće usluge, proširiti usluge na nove lokacije u IŽ, povećati ukupan broj usluga savjetovanja za 5% u odnosu na prethodnu godinu.

OPA 2014: RANE INTERVENCIJE KOD DJECE S NEURORIZICIMA I RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA

OKRUŽENJE i TRENDOVI: Porast djece s neurorizicima i razvojnim teškoćama u IŽ, nepostojanje nacionalnih smjernica i standarda za pružanje usluga rane intervencije, ne-sustavno financiranje usluga, usluga rane intervencije ugrađena u Zakon o socijalnoj skrbi bez odgovarajućih pod-zakonskih akata, mogućnost prijave projekata na natječaje iz EU fondova i programa, ne postoje sustavni programi rane intervencije

PRIORITETNO PODRUČJE: Podržavanje projekata usmjerenih na pružanje usluga rane intervencije djeci s neurorizicima i razvojnim teškoćama te njihovim obiteljima, educiranjem stručnjaka...; Povezivanje dionika uključenih u pružanje usluga rane intervencije (direktno ili indirektno); širenje usluga na druge lokalitete u županiji (osim Pule)

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 1

Formiranje **mobalnog tima za pružanje usluga u lokalnoj zajednici** (Grad Poreč - za sjeverozapadni dio Istre)

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 2

Podrška **predškolskim ustanovama** u radu s djecom s rizicima i razvojnim teškoćama

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 3

Edukacija stručnjaka i **podrška** obiteljima

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 4

Unaprjeđenje **prostornih uvjeta i opreme** za pružanje usluga

OPA 2014: SKRB ZA STARIJE I NEMOĆNE OSOBE

OKRUŽENJE i TRENDOVI: Stalni porast udjela starijih osoba u populaciji, ne postoji Nacionalna strategija za starije osobe, glavne politike koje definiraju skrb o starijima vidljiva je kroz mirovinski sustav koji je u krizi te politiku prema ovisnim starijim osobama - smanjuje se uloga države uz trend djelomične privatizacije (komodifikacije) socijalnih prava, usluge za ovisne starije osobe su neadekvatne i nedovoljne, sve veća uloga JL(R)S u financiranju usluga

PRIORITETNO PODRUČJE: Daljnja podrška Županijskog Tima razvoju programa aktivnog zdravog starenja i vaninstitucionalne skrbi, koordinacija i suradnja s partnerskim organizacijama, rad na unaprjeđenju kvalitete usluga u institucijama socijalne skrbi

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 1

Promocija aktivnog i **zdravog starenja** u klubovima za starije te programima tjelesne aktivnosti starijih

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 2

Identificiranje ključnih partnera za provođenje izvaninstitucionalne skrbi za područje Umaga i Buja te proširenje programa dostave toplog obroka za Puljštinu

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 3

Doedukacija zaposlenika domova za starije i nemoćne za rad s dementnim korisnicima

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 4

Evaluacija prioriteta za razdoblje 2005 – 2012.

OPA 2014: UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA OSOBA S INVALIDITETOM

OKRUŽENJE i TRENDOVI: proces deinstitucionalizacije opterećen listama čekanja za smještaj i nedovoljno razvijenim uslugama podrške u zajednici; potrebe za financiranjem izvan institucijskih usluga veće su od mogućnosti lokalnih proračuna; mali broj pružatelja usluga ima kapacitete za prijavu projekata na EU; uvjeti u okolišu otežavaju mobilnost i komunikaciju osobama s invaliditetom; poslodavci ne pokazuju interes za korištenje poticajnih mjera za zapošljavanje osoba s invaliditetom.

PRIORITETNO PODRUČJE: razvijati izvan institucijske usluge za osobe s invaliditetom na lokacijama gdje ih nema ili su nedovoljne, odnosno podržavati i/ili proširiti postojeće modele dobre prakse, pružiti podršku ustanovama u procesu deinstitucionalizacije i orijentaciji na pružanje usluga u zajednici; podržavati civilno društvo u pružanju raznih oblika podrške osobama s invaliditetom te ih poticati na suradnju i umrežavanje; intervenirati na uvjete u okolišu radi osiguravanja mobilnosti i komunikacije osobama s invaliditetom; poticati obrazovanje i zapošljavanje osoba s invaliditetom; javnim nastupima raditi na podizanju stupnja društvene svijesti o osobama s invaliditetom.

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 1

Pokrenuti **dnevni boravci i smještaj u organiziranom stanovanju uz podršku** za osobe s mentalnim oštećenjem

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 2

Unaprijeđena **kommunikacija, mobilnost i pristupačnost** građevinama

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 3

Podržati civilno društvo u pružanju **usluga podrške u zajednici** za osobe s invaliditetom

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 4

Poticati **programe obrazovanja i zapošljavanja** osoba s invaliditetom

OPA 2014: RAK DEBELOG I ZAVRŠNOG CRIJEVA

OKRUŽENJE i TRENDOVI: mortalitet i morbiditet od KRK-a u porastu (ali padaju u nekim zemljama u kojima je došlo do promjene u prehrani i stilu življenja, široke primjene mjera za rano otkrivanje uz odstranjenje premalignih lezija, te poboljšanja načina liječenja i rehabilitacije), postojanje Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka debelog crijeva i europskih smjernica za osiguranje kvalitete probira i dijagnoze raka debelog crijeva.

PRIORITETNO PODRUČJE: Daljnje **podržavanje** rada svih subjekata iz Istarske županije uključenih u program ranog otkrivanja raka debelog crijeva, njegovu dijagnostiku, liječenje i rehabilitaciju oboljelih osoba. Povezivanje svih dionika u radu na prevenciji i ranom otkrivanju KRK-a (ustanova, civilnog sektora, Županije i JLS).

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 1

Osvještavanje javnosti o problemu KRK-a, **promocija programa** ranog otkrivanja (predavanja, gostovanje velikog modela debelog crijeva) u više gradova IŽ

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 2

Doedukacija obiteljskih liječnika i patronažnih sestara, njihovo kontinuirano informiranje o tijeku programa ranog otkrivanja – cilj: **poticanje pacijenata na odaziv**

OPA 2014: PREVENCIJA KARDIOVASKULARNIH BOLESTI

OKRUŽENJE i TRENDOVI: visoki mortalitet i morbiditet od KVB, nepostojanje Nacionalnog programa prevencije KVB, mogućnost suradnje sa županijama kojima je prevencija KVB prioritet kroz HMZG; mogućnost prijave projekata na natječaje iz EU fondova i programa; rad po WHO i EU smjernicama u prevenciji KVB; obveza LOMova da provode preventivne programe (ne postoje sustavni programi s područja prevencije KVB)

PRIORITETNO PODRUČJE: Daljnje podržavanje i institucionaliziranje projekata (modela dobre prakse) koji se bave edukacijom o KV rizičnim čimbenicima, preventivnim programima, ranim otkrivanjem bolesti koji su rizični čimbenici za KVB, te tercijskom prevencijom. Nastaviti implementaciju projekta LOVE YOUR HEART i razvoj Centra za prevenciju KVB u IŽ. Povezivanje svih dionika u radu na prevenciji KVB (ustanova, civilnog sektora, Županije i JLS).

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 1

Omogućiti razvoj **Centra za prevenciju KVB** u pravcima koji izlaze iz okvira projekta LOVE YOUR HEART shodno aktualnim okolnostima

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 2

Upoznavanje **HZZO-a i Ministarstva zdravlja** s Centrom za prevenciju KVB u svrhu kasnijeg omogućavanja održivosti rada

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 3

Medijska promocija zdravih stilova života i preventivnih usluga Centra i ustanova putem "utrke za zdravo srce" u Puli

OPA 2014: PALIJATIVNA SKRB

OKRUŽENJE i TRENDOVI: proces donošenja Strateškog plana razvoja palijativne skrbi u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2013.-2015. u tijeku; usklađivanje sa EU propisima; mogućnost prijave projekata na natječaje iz EU fondova i programa

PRIORITETNO PODRUČJE: Daljnji koordinirani i povezani rad Županijskog tima za PS, Centra za palijativnu skrb IŽ, specijalističko-konzilijarnog Mobilnog palijativnog tima, bolničke palijativne skrbi, socijalne palijativne skrbi, volonterske palijativne skrbi, mreže posudionica pomagala, te razvoj duhovne palijativne skrbi / pružanje multidisciplinarnih usluga palijativnim pacijentima i njihovim obiteljima

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 1

Razvoj **izvanbolničke institucionalne skrbi** palijativnih bolesnika (hospicij/dnevni boravci/stacionari)

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 2

Pregovaranje s **HZZO-om i Ministarstvom zdravlja** vezano uz financiranje i priznavanje palijativnih timova i kreveta u Mreži

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 3

Stručna evaluacija projekta razvoja palijativne skrbi u IŽ

Naglašene aktivnosti / očekivane promjene 4

Medijska promocija sa svrhom širenja usluga na veći broj pacijenata u svim krajevima IŽ

OPA 2014: ZAŠTITA ZRAKA

OKRUŽENJE i TRENDOVI: u potpunosti je završen prijenos pravne stečevine EU u hrvatsko zakonodavstvo u području upravljanja kvalitetom zraka, strateški cilj IŽ je uspostava i održavanje prve kategorije kvalitete zraka

PRIORITETNO PODRUČJE: razrada potreba javnosti po pitanju kvalitetne informiranosti kako bi se steklo povjerenje javnosti u rad stručnih institucija koje provode mjerenja i javnih službi koje objavljuju rezultate mjerenja

**Naglašene aktivnosti /
očekivane promjene 1**

Usvajanje Programa
unaprjeđenja i
zaštite zraka na
području IŽ

**Naglašene aktivnosti /
očekivane promjene 2**

**Kontinuirano
praćenje kvalitete**
zraka putem Mreže
IŽ i rad Katastra i
Registra onečišćivača
okoliša

**Naglašene aktivnosti /
očekivane promjene 3**

Provedba
**utvrđivanja
potreba** javnosti

**Naglašene aktivnosti /
očekivane promjene 4**

Medijska promocija
sa svrhom uspostave
dobre komunikacije i
informiranosti
javnosti o kvaliteti
zraka

2. MENTALNO ZDRAVLJE DJECE I MLADIH

2.1. OPIS STANJA I POTREBE

Nakon što smo se kroz proteklih gotovo desetak godina bavili prevencijom ovisnosti o drogama i poremećaja u ponašanju djece i mladih kao jednim od županijskih javnozdravstvenih prioriteta, prilikom ispitivanja potreba provedenog 2012. godine, predstavnici relevantnih skupina građana i profesionalaca zaposlenih u zdravstvu, socijalnoj skrbi, obrazovanju i lokalnoj samoupravi izrazili su diskretno zadovoljstvo postignutim rezultatima, posebno u segmentu tretmana ovisnika o drogama, odnosno relativno visokoj stopi liječenih u odnosu na ukupan broj korisnika i praktično postignutoj stagnaciji broja novevidentiranih ovisnika. Istovremeno, ti su ispitanici, međutim, ukazivali na druge oblike mentalnih poremećaja (zlouporaba alkohola, poremećaji prehrane, nasilno ponašanje, anksioznost, depresivnost ...) i rizika za mentalno zdravlje djece i mladih (neuspjeh u školi, dostupnost alkohola, nekvalitetno provođenje slobodnog vremena ...).

Potvrdu ovakvim mišljenjima nalazimo i u rezultatima istraživanja koja su provedena na području Istarske županije:

U sklopu Projekta „Zajednice koje brinu kao model prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih“ (koji se od 2003. do 2012. godine, u suradnji s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu provodio na području 4 grada i 8 općina u županiji) u više su vremenskih točaka (2004., 2007/2008., i 2009. godine) praćeni rizični i zaštitni čimbenici za razvoj djece i mladih kako oni na individualnoj razini, tako i na razini obiteljskog, vrtićkog i školskog okruženja, te na razini zajednice. U posljednjem provedenom istraživanju (2009.) pokazalo se da:

- najizraženiji rizični čimbenici, o kojima izvještavaju djeca i mladi, prisutni su u domeni zajednice i vršnjaka/individualni a odnose se na percepciju „dostupnosti sredstava ovisnosti“ te „konzumaciju sredstava ovisnosti od strane vršnjaka“.
- u domeni obitelji, najprisutniji rizici vezani su uz „konflikte u obitelji“ i „asocijalno ponašanje odraslih“.
- najizraženijim zaštitnim čimbenikom pokazao se čimbenik „obiteljske nagrade za prosocijalni angažman“ (a koji se odnosi na poticanja i pohvale od strane roditelja) te „moralne norme“ (a što uključuje iskrenost prema roditeljima, negativan stav prema varanju u školi i/ili ulaženju u fizičke sukobe).
- najmanje izražen zaštitni čimbenik su „prosocijalni vršnjaci“ tj. relativno ja malo onih koji navode da su njihovi najbolji prijatelji uključeni u dodatne školske aktivnosti ili se trude biti uspješni u školi.

Iz ovakvih rezultata, za dalja ulaganja u preventivno djelovanje, proizlaze preporuke za provođenje programa koji osnažuju djecu i mlade u socijalnom i emocionalnom razvoju; socijalnim vještinama i vještinama odolijevanja vršnjačkom pritisku; razvoju samopoštovanja; stvaranju pozitivne privrženosti prema školi i obitelji; kao i programe podrške i edukacije roditelja.

Zavod za javno zdravstvo Istarske županije je, u suradnji s Institutom za društvena istraživanja iz Zagreba i Odsjekom za psihologiju Sveučilišta u Rijeci, u dva navrata (2003. i 2012. godine) na reprezentativnom uzorku učenika srednjih škola proveo istraživanje pod nazivom „Analiza rizičnih ponašanja i konzumacija opojnih sredstava kod srednjoškolaca u Istarskoj županiji“. Ako rezultate dobivene ovim istraživanjem 2012. usporedimo sa onima iz 2003. godine, onda možemo primijetiti da konzumacija droga i alkohola pokazuje trend smanjivanja ili stagnacije jer je utvrđeno da manji broj srednjoškolaca povremeno ili redovito konzumira marihuanu (mladići - 12,7%, djevojke - 9,6 % u 2003. g.) i da manji broj srednjoškolaca povremeno ili redovito konzumira pivo (mladići - 68 %, djevojke - 39 % u 2003. g.).

No, još uvijek:

- 11% mladića i 7% djevojaka izjavljuje da povremeno ili redovito koristi marihuanu
- 4% mladića i 3% djevojaka izjavljuje da povremeno koristi amphetamine
- 85% mladića i 83% djevojaka proba pivo ili vino prije 15. godine života
- 73% mladića i 69% djevojaka proba žestoko piće prije 15. godine života
- 28% mladića i 22% djevojaka napije se nekoliko puta mjesečno ili nekoliko puta tjedno
- 11% mladića i 18% djevojaka pije često ili vrlo često kako bi izbjegli suočavanje s problemima
- 20% mladića i 19% djevojaka zaboravili su što su radili u pijanom stanju
- 66% mladića i 45% djevojaka trogodišnjih strukovnih škola; 60% mladića i 35% djevojaka četverogodišnjih škola; 57% gimnazijalaca i 27% gimnazijalki povremeno ili redovito koristi pivo
- 43% mladića i 53% djevojaka trogodišnjih strukovnih škola; 49% mladića i 47% djevojaka četverogodišnjih škola; 48% gimnazijalaca i 48% gimnazijalki povremeno ili redovito koristi žestoka pića

Međutim, posebno zabrinjava da se 2012. godine pojavljuje relativno visok postotak srednjoškolaca koji izjavljuju da često ili vrlo često doživljavaju neke psihosomatske simptome, odnosno:

- 20% mladića i 35% djevojaka često ili vrlo često osjeća umor, bol u vratu i ramenima ili ima problema sa spavanjem
- 30% mladića i 36% djevojaka često ili vrlo često doživljava strah od negativne evaluacije od okoline
- 19% mladića i 35% djevojaka često ili vrlo često doživljava neke od depresivnih simptoma

Osim što daju reprezentativnu sliku o rizičnim ponašanjima i konzumaciji opojnih sredstava kod srednjoškolaca županiji općenito, podaci iz ovog istraživanja pružaju sliku o zastupljenosti rizičnih oblika ponašanja učenika u pojedinim školama, te školama mogu poslužiti kao vrijedne informacije o tome koliko su njihovi učenici izloženi zdravstveno rizičnim čimbenicima, kakvo im je samopoimanje, kakvi su im obiteljski odnosi, kako vide odnose s vršnjacima, kako vide svoju školu, kako provode slobodno vrijeme. Podaci mogu školama poslužiti kao valjano polazište za samoanalizu vlastitih preventivnih programa i vlastitog odgojno – obrazovnog rada. Takva analiza može dati smjernice izradi fokusiranih planova prevencije temeljenih na relevantnim, valjanim i objektivnim empirijskim podacima. Osnivaču škola rezultati istraživanja omogućuju uvid u stanje u školama te definiranje potreba za specifičnom podrškom školama u kojima je stanje loše. Ovakav pristup omogućuje praćenje ostvarivanja ciljeva školskih preventivnih programa (učinkovitost programa) jer se ispitivanje rizičnih ponašanja i ovakva samoanaliza može periodično ponavljati.

S druge strane, statistički podaci i opservacije centara za socijalnu skrb, ukazuju na još dva značajna segmenta: nedostatke u skrbi za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju i probleme udomiteljstva.

U Istarskoj županiji javlja se godišnje od 450 – 600 djece i mladih s poremećajima u ponašanju, a istovremeno postoji samo jedna ustanova koja se njima bavi – Dom za odgoj djece i mladeži Pula, i taj je dom bez tretmanske ili posttretmanske stambene zajednice. U njemu je u 2012. godini bio smješten 91 korisnik (s područja Istarske županije 65 korisnika). Tijekom 2012. godine ista je ustanova zaprimila 137 zahtjeva za smještaj, od toga je realiziran smještaj (domski smještaj, poludnevni boravak u domu, poludnevni boravak izvan doma, stacionarna opservacija te upućivanje u centar za odgoj) za 47 korisnika. Neodgovarajuća integracija nakon izlaska iz ustanove za korisnike Doma za odgoj djece i mladeži može predstavljati veliki rizik za ponavljanje neprihvatljivih ponašanja i za socijalnu isključenost, čime se poništavaju rezultati tretmana. Jedna od usluga koja bi značajno doprinijela uspješnom osamostaljivanju mladih nakon ustanove je stambena zajednica. Stambene zajednice pružaju veliku potporu u osamostaljivanju mladih po izlasku iz ustanove jer izvršavanje svakodnevnih aktivnosti i obveza pozitivno djeluju na razvoj samopoštovanja i samostalnosti kod mladih. Stambena zajednica može biti dio tretmana ili posttretmana.

U Istarskoj županiji udomiteljstvo nema tradicije te osim 50-tak, uglavnom srodničkih udomiteljskih obitelji, nema dovoljno udomitelja. Djeca koja se izmještavaju iz vlastite obitelji smještavaju se ili u

srodničke obitelji ili u udomiteljske obitelji izvan Istre, a veliki broj djece smješten je u ustanove, često izvan Istre i daleko od obitelji s kojima bi ona trebala imati redovite kontakte. Tendencija zajednice je da se ide ka deinstitutionalizaciji, te je omogućavanje obiteljskog smještaja djeci bez adekvatne roditeljske skrbi kvalitetnije i bolje rješenje za tu djecu. Na taj način ova djeca mogu imati veću pažnju, brigu i sigurnost, te će lakše prihvaćati društvene norme ponašanja, obaveze i dužnosti u društvu. Tako djeca koja su, zbog loše obiteljske situacije bila u rizičnoj skupini što se tiče ovisnosti i delinkvencije, ovakvim zbrinjavanjem dobivaju mogućnost pravilnog psihofizičkog razvoja. Upravo zbog tih razloga udomiteljstvo treba promovirati i poticati, jer se jedino u obitelji djeca mogu vezati za zamjenske roditelje i razviti privrženost, kako bi stasala u odgovorne članove zajednice. Također, potrebno je razviti više oblika specijaliziranog udomiteljstva (npr. udomiteljstvo za djecu s poremećajima u ponašanju).

Institucionalni resursi koji se koriste ili se mogu staviti u funkciju promocije i zaštite mentalnog zdravlja djece i mladih nisu brojni ili nisu dovoljno prepoznati u toj ulozi. Zasad se možemo osloniti na:

1. Službu za prevenciju, izvanbolničko liječenje bolesti ovisnosti i zaštitu mentalnog zdravlja Zavoda za javno zdravstvo
2. Djelatnost za psihijatriju Opće bolnice Pula
3. Obiteljski centar Istarske županije
4. Centre za socijalnu skrb u Bujama, Labinu, Pazinu, Poreču, Puli i Rovinju
5. Dom za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju

Osim navedenih usluga, programe promocije i zaštite mentalnog zdravlja obavljaju i neke nevladine organizacije i udruge građana, često s višegodišnjim uspješnim iskustvom.

Dio resursa, vjerojatno je prisutan i u sustavu odgoja i obrazovanja, no njihove potencijale u području mentalnog zdravlja tek trebamo identificirati i uključiti u Plan.

Kao značajan metodološki resurs i okvir za djelovanje, posebno ističemo već spomenute „Zajednice koje brinu“, jer se, osim istraživačkog dijela, kroz višegodišnje iskustvo u provedbi akcijskog dijela Projekta razvio model prevencije koji se može koristiti na razini bilo koje zajednice (županije, grada, općine, škole, vrtića ...). Detaljno je opisan način provedbe modela po koracima koji uključuju: (1) procjenu spremnosti i mobilizaciju zajednice; (2) procjenu potreba; (3) procjenu resursa; (4) prepoznavanje prioriteta; (5) implementaciju programa i (6) evaluaciju. A za svaki pojedini korak, na raspolaganju zainteresiranim korisnicima postoji opisan „paket“ organizacijskih pretpostavki, metoda i alata za rad (tko treba biti uključen, na koji način, upitnici i drugi istraživački instrumenti, prijedlog važnih epidemioloških pokazateljima, podaci o dokazano učinkovitim intervencijama i sl.). Cjelokupno iskustvo i model publicirani su u 3 knjige iz serije „Zajednice koje brinu“ i većem broju stručnih i znanstvenih radova.

Sve navedeno i promatrano kroz prizmu da se mentalnom zdravlju može pristupiti s dva aspekta:

- tzv. „negativne definicije“ po kojoj mentalno zdravlje ne predstavlja samo odsustvo mentalnih bolesti (depresije, anksioznosti, poremećaja u ponašanju, psihoza, poremećaja prehrane, zlouporaba alkohola) - koje se može spriječiti prevencijom
- tzv. „pozitivne definicije“ po kojoj mentalno zdravlje predstavlja mentalni kapital (kompetencije, emocionalnu otpornost, samopoštovanje, pozitivne stavove, uspješno suočavanje sa stresom, osjećaj sposobnosti i životnog smisla) - koji je potrebno promovirati dovodi nas do potrebe djelovanja i ulaganja u mentalno zdravlje općenito. A potreba ulaganja u mentalno zdravlje djece i mladih još je naglašenija jer je dokazano da:
  - brojni čimbenici koji utječu na mentalni kapital ali i na mentalne poremećaje tijekom života prisutni su već u ranoj životnoj dobi
  - prva pojava mentalnih poremećaja (npr. anksioznosti, depresije, zlouporaba droga) najčešće započinje u djetinjstvu, adolescenciji i ranoj odrasloj dobi
  - brojni rizični i zaštitni čimbenici, prisutni rano u životu imaju efekte širokog spektra – utječu na kasniju pojavu brojnih problema
  - djetinjstvo i mladost su životni periodi kad su ljudi najspremniji na promjene i učenje.

OPĆI CILJ RADA DO 2016. GODINE

Razvoj kapaciteta i partnerstava za podršku mentalnom zdravlju djece i mladih.

OPERATIVNI CILJEVI (OC) ZA 2014. GODINU

OC 1. osigurati da usluge specifične zdravstvene zaštite za djecu i mlade s poremećajima mentalnog zdravlja budi dostupne vremenski i po načinu „ulaza u sustav“

OC 2. razvijati stručne i organizacije kapacitete lokalne zajednice za kreiranje preventivnih programa koji odgovaraju na stvarne potrebe djece i mladih

OC 3. osigurati provođenje učinkovitih preventivnih programa kojima se djeluje na rizične i zaštitne čimbenike za razvoj poremećaja mentalnog zdravlja

OC 4. sukladno uočenim potrebama, uspostaviti dva nova savjetovišta za djecu i mlade pod povećanim rizikom – (I) od prekomjernog pijenja i (II) od zlostavljanja i zanemarivanja

OC 5. promocija udomiteljstva i organiziranog stanovanja za tretmamsku i post- tretmamsku skrb za djecu i mlade s problemima u ponašanju

2.2. PLAN AKTIVNOSTI ZA 2014. GODINU

Operativni cilj 1: osigurati da usluge specifične zdravstvene zaštite za djecu i mlade s poremećajima mentalnog zdravlja budi dostupne vremenski i po načinu „ulaza u sustav“

Pokazatelji uspješnosti:

- povećanje broja djece i mladih korisnika usluga Savjetovišta za 10% u odnosu na 2012. godinu
- kapacitet Vikend bolnice iskorišten min 80%

Tip usluge: zaštita mentalnog zdravlja

OPIS AKTIVNOSTI I KORISNIKA	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	OSTALI RESURSI	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
<p>Djelatnost Službe za mentalno zdravlje Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije</p> <p>U sklopu savjetovišta za mentalno zdravlje, provode se motivacijski programi, dijagnostika, savjetovanje i psihoterapija za djecu i mlade s poteškoćama s područja mentalnog zdravlja, kao i njihove obitelji. U 2012. god u savjetovištu se radilo s 237 osoba koje su se javile zbog nekog problema s područja mentalnog zdravlja i sa 169 članova njihovih obitelji. Oko 50 % korisnika savjetovišta su djeca i adolescenti. Najčešći problemi s kojima se radilo jesu emocionalni poremećaji u djetinjstvu i adolescenciji, adolescentske krize, poremećaji učenja i prilagodbe na školu, hiperaktivnost, poremećaji u ponašanju.</p>	<p>Zavod za javno zdravstvo IŽ</p> <p>Tim čine: 2 psihijatra, liječnik, 3 psihologa, sociolog, 2 medicinske sestre</p>	<p>Proračun Grada Pule, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje</p>	<p>160.000,00</p>

<p>Vikend bolnica za adolescente u Općoj bolnici Pula, provodi usluge dijagnostike, diferencijalne dijagnostike, psihodijagnostike, kao i različite oblike liječenja: individualna i grupna psihoterapija, grupni rad s roditeljima (višeobiteljska psihoterapija), edukativni i savjetodavni rad. Odvija se vikendom kako bi bila dostupna korisnicima koji nisu iz grada Pule već iz drugih dijelova Županije i kojima je problem dolaziti tijekom tjedna, djeci zbog nastave, a roditeljima zbog izostajanja sa posla. Planira se uključivanje djece i adolescenata u dobi od 8 do 17 godina koji pokazuju rizično ponašanje kao i oni kod kojih je registriran poremećaj, te njihovih roditelja kao i članova uže obitelji.</p>	<p>Opća bolnica Pula.</p> <p>U rad vikend bolnice uključeni su 1 psihijatar, 1 psiholog i 1 med. sestra.</p>		70.000,00
--	--	--	-----------

Operativni cilj 2: razvijati stručne i organizacije kapacitete lokalne zajednice za kreiranje preventivnih programa koji odgovaraju na stvarne potrebe djece i mladih

Pokazatelji uspješnosti:

- procijenjena razina spremnosti za prevenciju rizičnih ponašanja djece i mladih u 5 gradova IŽ
- (samo)evaluacija školskih preventivnih programa provedena u 10 škola
- u 10 škola preventivni programi su izmijenjeni sukladno preporukama iz (samo)evaluacije

Tip usluge: Studije koje doprinose razvoju usluga i kreiranju mjera socijalne politike

OPIS AKTIVNOSTI I KORISNIKA	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	OSTALI RESURSI	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Provesti istraživanje o spremnosti lokalnih zajednica u Istarskoj županiji za prevenciju rizičnih ponašanja djece i mladih	Županijski tim i Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet	98.000,00
Istražiti mogućnosti implementacije programa , sadržaja i aktivnosti za razvoj kompetencija djece i mladih u školski kurikulum	Županijski tim i Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Grad Labin, Grad Poreč-Parenzo	

Tip usluge: Edukacija pružatelja usluga u javnim ustanovama

OPIS AKTIVNOSTI I KORISNIKA	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	OSTALI RESURSI	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
<p>Unaprjeđenje školskih preventivnih programa korištenjem relevantnih rezultata istraživanja: (1) prezentacija rezultata istraživanja za djelatnike srednjih škola; (2) analiza načina provođenja postojećih programa kroz samoevaluaciju stručnjaka za mentalno zdravlje u školama; (3) izrada preporuka za poboljšanje programa</p>	Služba za mentalno zdravlje Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije	Institut za društvena istraživanja, Stručni timovi škola	-

Operativni cilj 3: osigurati provođenje učinkovitih preventivnih programa kojima se djeluje na rizične i zaštitne čimbenike za razvoj poremećaja mentalnog zdravlja

Pokazatelji uspješnosti:

- broj korisnika uključenih u programe ne odstupa od broja planiranih korisnika za više od 10%
- korisnici izražavaju zadovoljstvo programom u minimalno 80% zabilježenih slučajeva
- izabrani programi uživaju potporu lokalne zajednice u kojoj se provode

Tip usluge: Predškolski i školski odgoj

OPIS AKTIVNOSTI I KORISNIKA	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	OSTALI RESURSI	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
<p>PATHS – Promoting Alternative Thinking Strategies je sveobuhvatan program za promicanje emocionalne i socijalne</p>	Grad Labin, Grad Poreč	Od studenog 2011. godine provodi se „Implementacija PATHS-RASTEM programa u svim drugim razredima u Poreču i Labinu“	-

Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije – Operativni plan aktivnosti za 2014. godinu

<p>kompetencije i smanjivanje agresije i nasilnih ponašanja u ranoj osnovnoškolskoj dobi. Istovremeno programom se oplemenjuje obrazovni proces u razredu. Ovaj inovativni kurikulum za djecu u vrtiću i nižim razredima osnovne škole (5 do 12 godina) koriste odgajatelji, učitelji i stručni suradnici kao višegodišnji, kontinuirani preventivni model. PATHS kurikulum ima utjecaj na jačanje zaštitnih čimbenika i smanjivanje rizičnih čimbenika vezanih uz ponašanje. Evaluacije su pokazale značajno poboljšanje za korisnike programa, kako za djecu u redovitim razredima, tako i za djecu s posebnim potrebama. Iako je prvenstveno orijentiran na školu i razredno okruženje, uključuje i informacije i aktivnosti za roditelje.</p>		<p>(kao nastavak projekta Zajednice koje brinu) u Osnovnoj školi Poreč, Osnovnoj školi Matija Vlačić Labin, te Osnovnoj školi Ivo Lola Ribar Labin, te Dječjem vrtiću Pjerina Verbanac iz Labina. Tijekom 2014. godine provoditi će se implementacija programa u svim trećim razredima. Program se realizira u suradnji sa Gradom Porečom-Parenzo i Gradom Labinom, a nositelj implementacije je Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Zagreb.</p> <p>Grad Poreč-Parenzo sredstva iz proračuna 15.000,00 kn</p>	
<p>Tip usluge: Izvanškolsko i dopunsko obrazovanje djece i mladih</p>			
OPIS AKTIVNOSTI I KORISNIKA	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	OSTALI RESURSI	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
<p>Lakše kroz školu - pomoć u savladavanju školskog gradiva. Opći je cilj poboljšati strategije učenja djece i mladih (50-60) i pedagoške kompetencije studenata i studentica Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli (10-5). Projekt se odvija u Puli.</p>	<p>Udruga Suncokret-Pula</p>	<p>Sveučilište Jurja Dobrile u Puli</p>	<p>40.000,00</p>
<p>Oснаživanje djece kroz ples „Rasplesani razredi“ - usmjeravanje mladih na zdravije životne izbore kroz edukaciju i promociju plesnim vještinama i učenju plesa kao prosocijalnog ponašanja. Ovim projektom obuhvaćeni su svi učenici razrednih odjela te njihovi razrednici, što je posebno važno za inkluziju socijalno povučenijih pojedinaca u razrednu dinamiku i jačanje razredne kohezije. Predviđeno je 12 plesnih sati po svakom razredu, te pripreme pred nastup. Radionice će se održavati jednom tjedno po jedan sat.</p>	<p>Fond Zdravi grad Poreč</p>	<p>Projekt će se provoditi na pet VII. razreda OŠ Poreč, jednom razredu TOŠ B.Parentin te šest razreda SŠ M.Balota, a provode ga instruktori Plesnog centra "Studio" iz Pule zajedno s razrednicima</p> <p>Proračun Grada Poreča U prijedlogu za 2014. 52.600,00 kn</p>	<p>20.000,00</p>
<p>Rastimo zajedno - kroz preventivne radionice i rad Savjetovališta - prevencija rizičnih ponašanja i poremećaja u ponašanju djece kroz poučavanje o zdravlju, unutarnjoj, vanjskoj i socijalnoj ekologiji, senzibilizacija na kritičnost u razmišljanju, različitost i toleranciju te kreativnom pristupu rješavanju problema. Projekt uključuje ciklus preventivnih radionica u svim 4. 5. i 6. razredima OŠ Vladimira Nazora Pazin, Ukupan broj djece na radionicama broji 330-ak djece. Na kraju svakog ciklusa produkti i metode rada prezentiraju se ostaloj djeci. Predloženo je tiskanje brošure o radu i rezultatima programa.</p>	<p>Društvo Naša djeca Pazin</p>	<p>Grad Pazin, Centar za socijalnu skrb Pazin, Osnovna škola Vladimira Nazora Pazin i Udruga Veliki mali čovjek</p>	<p>10.000,00</p>

Tip usluge: Organiziranje slobodnog vremena			
OPIS AKTIVNOSTI I KORISNIKA	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	OSTALI RESURSI	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Kvartovski đir - organizirane aktivnosti slobodnog vremena tijekom ljetnih mjeseci. Opći cilj programa je kod djece starijeg osnovnoškolskog uzrasta promicati konstruktivno provođenje slobodnog vremena, pozitivnu komunikaciju i suradnju među vršnjacima i povezivanje s lokalnom zajednicom. Program se provodi od 2009. godine, a ukupno je bilo uključeno više od 130 djece. U 2013. godini je očekivani broj izravnih korisnika 148, od toga 60 djece, 50 roditelja, 30 stručnjaka i 8 volontera.	Obiteljski centar Istarske županije Pula	Proračun Grada Pule 21.950,00 kn prema prijedlogu	20.000,00
Tip usluge: Klubovi mladih			
OPIS AKTIVNOSTI I KORISNIKA	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	OSTALI RESURSI	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Vršnjak pomagač-mladi volonteri zdravoga grada - suradnja mladih u zajednici - program za univerzalnu razinu prevencije, zamišljen kao višegodišnji kontinuirani rad s motiviranim srednjoškolcima. Okruženje u kojem se program povodi je lokalna zajednica. Model je primjenjiv i u radu s grupama u školi. Cilj programa je djelovati na osobni rast i razvoj te osnaživanje mladih osoba u periodu adolescencije i njihovo jačanje za ulogu pomagača i nosioca socijalnih akcija u lokalnom okruženju.	Fond Zdravi grad Poreč	Proračun Grada Poreča U prijedlogu za 2014. 35.000,00 kn	30.000,00

Operativni cilj 4: sukladno uočenim potrebama, uspostaviti dva nova savjetovišta za djecu i mlade pod povećanim rizikom – (1) od prekomjernog pijenja i (2) od zlostavljanja i zanemarivanja			
Pokazatelji uspješnosti:			
- Broj korisnika uključenih u programe ne odstupa od broja planiranih korisnika za više od 10 %			
Tip usluge: Psiho-socijalna pomoć i savjetovišta -			
OPIS AKTIVNOSTI I KORISNIKA	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	OSTALI RESURSI	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Grupno savjetovanje mladih koji pretjerano konzumiraju alkohol uz umrežavanje ustanova: Povezivanje i suradnja s institucijama koje dolaze u kontakt s mladima koji pretjerano konzumiraju alkohol, grupni psihoterapijski tretman za mlade koji pretjerano konzumiraju alkohol, vođen od strane psihijatra, te mogućnost individualne i obiteljske psihoterapije i savjetovanja za mlade s problemom konzumacije alkohola. Psihoterapijska grupa održavala bi se jednom tjedno tijekom cijele godine.	Služba za prevenciju ovisnosti i mentalno zdravlje ZZJZ IŽ	ZZJZIŽ, CZSS; OC; OB -psihijatrija, liječnici šk. medicine, srednje škole	-
Savjetovište za djecu i mladež (savjetovište za pomoć zlostavljanoj i zanemarioj djeci): psihološko- psihoterapeutski rad sa zlostavljanoj i zanemarioj djecom; savjetodavne suportivne pomoći obiteljima zlostavljane i zanemariove djece Pružaju se savjetodavna i psihoterapeutska pomoć djeci i roditeljima tri dana u tjednu u popodnevnim satima; pomoć u učenju za zanemariovanu djecu, jedan dan u tjednu u popodnevnim satima; socijalizacijske grupe i grupe za razvoj socijalnih vještina za zlostavljanoj djecu; te tečajevi razvoja roditeljskih kompeticija u obliku suportivnih grupa za roditelje zlostavljane djece	Društvo Naša djeca Pula		20.000,00

Operativni cilj 5: Promocija udomiteljstva i organiziranog stanovanja za tretmansku i post- tretmansku skrb za djecu i mlade s problemima u ponašanju

Pokazatelji uspješnosti:

Kroz organizaciju tribina i predavanja u gradovima Pula, Poreč i Buje o udomiteljstvu za djecu bez adekvatne roditeljske skrbi i djecu i mlade s poteškoćama u ponašanju povećati broj udomiteljskih obitelji u Istarskoj županiji, te informirati i senzibilizirati stručnjake lokalne samouprave o organiziranom stanovanju kao modelu skrbi i tretmana djece i mladih s poteškoćama u ponašanju, a sa ciljem promišljanja i dugoročnog planiranja takovog oblika zaštite u Istarskoj županiji.

Tip usluge: Edukacija zaposlenih u lokalnoj samoupravi

OPIS AKTIVNOSTI I KORISNIKA	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	OSTALI RESURSI	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Senzibilizacija stručnjaka iz jedinica lokalne samouprave kroz organizaciju tribina i predavanja o oblicima skrbi za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju u zajednici, s posebnim naglaskom na promociju dokazano učinkovitih modela (Zajednice koje brinu, PATHS, PREFFI ...) i promociju udomiteljstva	Centar za socijalnu skrb Pula Županijski tim i Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	Dom za odgoj djece i mladeži Pula; Obiteljski centar IŽ, Dom za djecu i mlade punoljetne osobe Pula	2.000,00

Tablica br. 2: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Mentalno zdravlje djece i mladih“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.

Izvori financiranja	Pozicija	Iznos u kn
IŽ - Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	504, 550-555, 721-730	470.000,00
UKUPNO:		470.000,00

Za koordinaciju Plana aktivnosti 2014. godine u prioritetu „Mentalno zdravlje djece i mladih“, ispred Županijskog tima za zdravlje zadužene su: Helena Mitrović (iz Službe za prevenciju ovisnosti i mentalno zdravlje Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije) i Tihana Mikulčić (iz Upravnog odjela za društvene djelatnosti Grada Poreča).

3. PODRŠKA OBITELJI

3.1. UVOD

Naše suvremene obitelji suočene su s brojnim izazovima vezanim uz njihovu strukturu, funkcije, obiteljske vrijednosti i kvalitetu odnosa, a brojne otežavajuće okolnosti koje djeluju na globalnoj razini (tranzicija, gospodarska kriza...) odražavaju se negativno i na njihovo funkcioniranje. Promjene obiteljske strukture odražavaju se i u pojavi novih socijalnih rizika, a u Istarskoj županiji je godinama vrlo nepovoljna stopa razvoda, što doprinosi povećanju broja jednoroditeljskih obitelji i djece koja ne odrastaju uz oba roditelja. Uz to, ne postoji organizirana ponuda stručnih sadržaja usmjerenih pripremi za kvalitetno partnerstvo i bračne odnose (osim Predbračnih tečajeva pri Uredu za obitelj Biskupije porečko-pulske).

Ekonomske prilike također se odražavaju na funkcioniranje obitelji, naročito na planu njezine zaštitne i odgojne funkcije. Suvremene obitelji trebaju stručnu podršku i pažnju zajednice, posebno one čiji su članovi iz različitih razloga u teškoćama (neusklađenost tržišta rada i potreba roditelja, članovi obitelji s invaliditetom, jednoroditeljske obitelji, ...).

Stručnu podršku i pažnju zajednice trebaju sve suvremene obitelji, a posebno one obitelji koje se suočavaju s različitim poteškoćama ili otežavajućim životnim okolnostima (npr. posljedice neusklađenosti tržišta rada i potreba roditelja i djece; jednoroditeljske obitelji; obitelji s više djece; obitelji s članovima s invaliditetom ili kroničnom bolešću; obitelji u kojima su prisutni konflikti i nasilje; obitelji s prihodima nižim od potrebnih za zadovoljavanje minimalnih životnih potreba, obitelji koje skrbe o starijim nemoćnim članovima i sl.).

Obitelj je, međutim, otporna i prilagodljiva, a uz sve promjene kojima postepeno podliježe u svom razvoju, ona i nadalje ostaje najpoželjnijim i teško nadomjestivim okruženjem za zdrav i cjelovit razvoj djece. Ako je zasnovana na ljubavi, zajedništvu i zajedničkim interesima, temelj je dobrog i kvalitetnog društva, a kroz podršku obitelji, utječe se na očuvanje općih vrijednosti i doprinosi razvoju zajednice u cjelini.

Pravni okvir

U Ustavu RH je navedeno da je "obitelj pod posebnom društvenom zaštitom", a međusobne odnose roditelja i djece, te područje braka i partnerskih odnosa uređuje Obiteljski zakon.

Zakonom o socijalnoj skrbi uređen je djelokrug rada obiteljskih centara kao ustanova usmjerenih organiziranju različitih programa za obitelji i savjetovališta. Iz brojnih dokumenata proizlaze uporišta i obaveze zajednice za brigu o obitelji, djeci i mladima (Nacionalna populacijska politika, Obiteljska politika RH, Konvencija o pravima djeteta, različiti nacionalni planovi i strategije).

Podrška roditeljstvu i obiteljima nova je domena obiteljske politike koja se od 2000. godine u europskim zemljama intenzivno razvija, naročito slijedom Preporuke odbora ministara zemljama članicama Vijeća Europe broj 19 (2006) o politici podrške pozitivnom roditeljstvu. Razlog tome je prepoznavanje ključne uloge i doprinosa kojeg u razvoju ljudskog kapitala i socijalne kohezije mogu imati upravo roditelji. Drugi razlog je uvažavanje prava djeteta, posebno prava na odgovarajuću pomoć i podršku države roditeljima u ispunjavanju roditeljskih odgovornosti sadržanih u Konvenciji UN-a o pravima djeteta.

U strategiji Europa 2020, integrirana podrška roditeljstvu smještena je u područje aktivnosti za sprečavanje siromaštva i socijalne isključenosti kao i u područja obrazovanja i mladih, dok je pristup "odgovornom roditeljstvu" zacrtan u preporukama Vijeća Evrope.

Analiza stanja i potrebe

Istarska županija ima već godinama vrlo **nepovoljnu stopu razvoda**, što znači da bi prema podacima za 2011. godinu, na 1.000 sklopljenih brakova bilo 344,3 razvedena braka, a isto je značajno nepovoljnije u odnosu na hrvatski prosjek (280,1)¹. Ova kretanja doprinose povećanju broja jednoroditeljskih obitelji, tako i broja djece koja ne odrastaju uz oba roditelja. U Istarskoj županiji je u 2011. godini² razvedeno 314 brakova (od čega 42,68% u Puli). U više od polovice razvedenih brakova (55,73%) prisutna su uzdržavana djeca, a u gotovo četvrtini (23,25%) razvedenih brakova radi se o dvoje ili više uzdržavane djece (ukupno najmanje 258 djece).

Na području Istarske županije u 2001. godini³ je u zajedničkom kućanstvu živjelo 3.387 obitelji koje čini majka s djecom u dobi 0-17 godina i 625 obitelji koje čini otac s djecom. U 2011. godini⁴ **broj jednoroditeljskih obitelji** u IŽ se povećao – 3.640 obitelji koje čini majka s djecom u dobi 0-17 godina i 638 obitelji koje čini otac s djecom. U ukupnom broju jednoroditeljskih obitelji u 2011. godini čak je 504 obitelji s majkom i troje ili više djece te 71 obitelj s ocem i troje ili više djece.

Tijekom 2012. godine samo na području Centra za socijalnu skrb Pula pruženo je 140 usluga posredovanja prije razvoda braka, izdano 85 upozorenja roditeljima na pogreške i propuste u skrbi, izrečeno 49 trajnijih nadzora nad roditeljskom skrbi i upućeno 94 obavijesti roditelju o obvezi uzdržavanja djeteta (mjere obiteljsko-pravne zaštite).

U istoj godini, u **Obiteljskom centru IŽ** je za ukupno 807 korisnika pruženo 1528 usluga savjetovanja, za korisnike s područja cijele IŽ (pretežno za pulsko područje). Od ukupnog broja pruženih usluga savjetovanja, njih 216 odnosi se na pitanja vezana uz bračne i partnerske odnose, a 493 se odnosi na različite poteškoće s kojima se suočavaju obitelji (narušeni odnosi roditelja i djece, pitanja vezana uz odgoj djece i sl.)⁵.

U šestogodišnjem razdoblju od 2001. do 2006. godine⁶ za **kazneno djelo nasilničkog ponašanja** u obitelji u IŽ je osuđeno 56 osoba (137 osoba je prijavljeno i 69 optuženo). Uz to je za prekršaj nasilja u obitelji u istom razdoblju proglašeno krivima 1.223 počinitelja, s tim da se bilježi kontinuirani porast. U istom razdoblju je za kazneno djelo zapuštanja i zlostavljanja djeteta ili maloljetne osobe osuđeno 116 osoba (160 osoba je prijavljeno i 134 optuženo). U četverogodišnjem razdoblju od 2007. do 2010. godine⁷ na području Istre je za kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji u IŽ osuđeno 118 osoba (318 prijavljeno i 153 optuženo), a za prekršaj nasilja u obitelji u istom razdoblju, krivima je proglašeno 1.827 osoba (također s kontinuiranim rastom).

U 2012. godini je samo na području nadležnosti **Centra za socijalnu skrb Pula** pruženo 284 usluga žrtvama i počiniteljima nasilja u obitelji. Prema podacima za 2012. godinu, **Sigurna kuća Istra** je u kroz svoja skloništa za žrtve obiteljskog nasilja i savjetovanje obuhvatila ukupno 240 osoba s područja cijele IŽ.

Na području IŽ tek nedavno se započelo s provedbom **psihosocijalnog tretmana za počinitelje nasilja** u obitelji. Tako je Udruga Lux vitae u 2012. provodila Psihosocijalni tretman za počinitelje nasilja u obitelji (PSTN) i savjetovanje s članovima njihovih obitelji (žrtvama) za 60 osoba na području Poreča, Pule i Buzeta⁸.

Ekonomске prilike također se odražavaju na funkcioniranje obitelji, naročito na planu njezine zaštitne i odgojne funkcije. Prema podacima HZMO, u 2011. godini je u Istarskoj županiji ukupno 12.528 djece živjelo u obiteljima koje primaju doplatak za djecu, a obzirom na dohodovni cenzus od

¹ Državni zavod za statistiku RH, Statistički ljetopis 2012.

² Državni zavod za statistiku RH, Statistička izvješća 1467/2012. (Razvedeni brakovi u 2011.)

³ Državni zavod za statistiku RH, Popis stanovništva 2001. godine

⁴ Državni zavod za statistiku RH, Popis stanovništva 2011. godine

⁵ Podaci iz ustanova prikupljeni su kroz projekt „Podrška sustavu socijalne skrbi u procesu daljnje deinstitucionalizacije socijalnih usluga“, financiran sredstvima EU, a u kojem sudjeluje i Istarska županija.

⁶ Državni zavod za statistiku RH, Nasilje u obitelji 2001.-2006.

⁷ Državni zavod za statistiku RH, Studije i analize 111/2012. (Nasilje u obitelji: pravni okvir i pojavni oblici 2007.-2010.)

⁸ Podaci iz ustanova prikupljeni su kroz projekt „Podrška sustavu socijalne skrbi u procesu daljnje deinstitucionalizacije socijalnih usluga“, financiran sredstvima EU, a u kojem sudjeluje i Istarska županija.

utvrđenih maksimalnih 1.663,00 kune po članu domaćinstva, podatak ukazuje na činjenicu da značajan broj obitelji s djecom živi u težim ekonomskim uvjetima.

Brojni oblici podrške obiteljima pružaju se u 6 centara za socijalnu skrb koliko ih djeluje u IŽ (Buje, Labin, Pazin s podružnicom u Buzetu, Poreč, Pula, Rovinj), od **novčanih pomoći, kao i mjera obiteljsko-pravne zaštite**.

Različite oblike podrške članovima obitelji i roditeljstvu na području IŽ pruža Obiteljski centar Istarske županije kao državna ustanova, koja pored savjetovanja, godišnje uključuje oko 200 korisnika u različite **preventivne programe**.

U sklopu jedinica lokalne samouprave donose se **socijalni programi** kojima se nastoji odgovoriti na specifične potrebe građana i njihovih obitelji, a u nekim gradovima djeluju **savjetovališta** (Poreč Zdravi grad, Pazin, Labin, Rovinj, Buje). Osim pri gradovima, savjetovalište djeluje i pri Uredu za obitelj Biskupije porečke i pulske, pri Sveučilištu Jurja Dobrile, te manjem broju udruga.

3.2. PROBLEM

S obzirom na vrijeme u kojem živimo, dinamične promjene i brojne utjecaje (mediji, okolina), sve suvremene obitelji, odnosno roditelji, imaju potrebu za određenom podrškom i osnaživanjem na planu odgoja i podizanja djece. Uz to, roditelji i obitelji koje se suočavaju s različitim izazovima i poteškoćama, imaju potrebu za intenzivnijom i specifičnom pomoći i stručnom podrškom.

Kao što je navedeno, podrška roditeljstvu je novo područje obiteljske politike, te se temeljem Preporuka Vijeća Evrope o politici podrške pozitivnom roditeljstvu⁹ ili „roditeljstvu u najboljem interesu djeteta“ prepoznaje ključna uloga i doprinos kojeg imaju roditelji kroz odgoj djece, a u pravcu razvoja ljudskog kapitala i socijalne kohezije. Ističe se pravo roditelja na odgovarajuću pomoć i podršku države, odnosno zajednice, u ispunjavanju roditeljskih odgovornosti.

Prema stanju utvrđenom u Istarskoj županiji proizlazi da je **ponuda usluga i programa usmjerenih obiteljima**, još uvijek nedostatna u odnosu na potrebe, te neravnomjerno dostupna svim građanima IŽ, unatoč određenim pozitivnim pomacima u odnosu na ranije razdoblje. Naime, provedba pojedinih programa i aktivnosti više je rezultat angažmana postojećih stručnih kapaciteta, te osobnog entuzijazma provoditelja, nego sustavnog planiranja u skladu s potrebama.

Savjetovališta usmjerena obiteljima, djeci i mladima, tek su se počela povezivati i razmjenjivati iskustva te djeluju u vrlo različitim uvjetima. Napominjemo da su iz odgovora sudionika procesa utvrđivanja potreba zajednice iz područja zdravstva i socijalne skrbi tijekom 2012. godine, proizašle:

- potrebe za razvijenom službom podrške roditeljima i djeci (obiteljsko savjetovalište), te
- potrebe za podršku obiteljima kroz programe za roditelje.

Isto je i na tragu rezultata proizašlih iz istraživanja Projekta Zajednice koje brinu-kaop model prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih (projekt se od 2004. provodio u IŽ, u suradnji s Edukacijsko rehabilitacijskog fakulteta).

Analizom rezultata iz fokus grupa u kojima su sudjelovali predstavnici struke, politike, uprave i civilnog društva, kroz odgovore sudionika na pitanje o statusu obitelji, usklađenosti obiteljskog i profesionalnog života i uslugama koje nedostaju u zajednici, prepoznato je više problema u području brige o obitelji, od kojih izdvajamo:

- loša usklađenost obiteljskog i profesionalnog života;
- nedostatno vrijeme koje roditelji posvećuju djeci radi prezaposlenosti i loših ekonomskih uvjeta;
- sve veći broj razvoda;
- nedostatak usluga za brigu o djeci i drugim članovima obitelji.

⁹ Preporuka (2006)19 Odbora ministara državama članicama Vijeća Evrope o politici podrške pozitivnom roditeljstvu

Među uslugama za djecu izdvajamo slijedeće prepoznate potrebe:

- potreba za većim kapaciteta predškolskih ustanova s prilagođenim radnim vremenom;
- usluge za djecu s teškoćama u razvoju,
- jednosmjenski rad škola i produženi boravci;
- sadržaji slobodnog vremena;
- savjetovišta za mlade i obitelj;
- servisi za pomoć u kući i
- educirane dadilje.

U području unaprjeđenja podrške prema obiteljima Istarske županije, glavni problem je definiran kako slijedi:

U Istarskoj županiji u porastu je broj obitelji u teškoćama – onih koje se nisu u stanju prilagoditi novonastalim uvjetima života i koje se ne mogu suočiti sa stresom bez pomoći i podrške zajednice, te naročito imaju teškoća u ispunjavanju svoje odgojne funkcije- roditeljstva.

(S aspekta sistemske obiteljske terapije, funkcionalna obitelj je ona koja ispunjava svoje funkcije kao što su: zaštitna, ekonomska, socijalna, emocionalna, odgojna; a s naglaskom na odgojnu funkciju obitelji, kao najznačajniju za podizanje i odgoj djece.)

OPĆI CILJ RADA DO 2016. GODINE

Unaprijediti sustav organizirane stručne podrške obiteljima, posebno roditeljima u ispunjavanju njihove odgojne funkcije.

SMJERNICE DJELOVANJA DO 2016. GODINE

U prioritetnom području "Podrška obitelji" potrebno se usmjeriti na: uspostavljanje organiziranog i umreženog sustava podrške koji će aktualno odgovarati potrebama suvremenih obitelji, posebno na planu odgojne funkcije i roditeljstva, te podizanja razine kvalitete partnerskih i obiteljskih odnosa.

OPERATIVNI CILJEVI (OC) ZA 2014. GODINU

OC 1. Unaprijediti dostupnost i kvalitetu podrške roditeljstvu u zajednici.

OC 2. Unaprijediti dostupnost i kvalitetu podrške obiteljima u teškoćama.¹⁰

3.3. PLAN AKTIVNOSTI ZA 2014. GODINU

Operativni cilj br. 1: Unaprijediti dostupnost i kvalitetu usluga podrške roditeljstvu u zajednici				
Pokazatelji uspješnosti:				
- podržati postojeće usluge, proširiti usluge na nove lokacije u IŽ, povećati ukupni obuhvat korisnika za 10% u odnosu na prethodnu godinu (opća populacija)				
RBR.	AKTIVNOST	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)	OSTALI RESURSI
1.	Nastavak provedbe programa podrške roditeljstvu na postojećim lokacijama i po izabranim projektima	-	-	-
1.1	Tečaj kvalitetnog roditeljstva – ciklus radionica za roditelje	Društvo Naša djeca Pula	20.000,00	-
1.2	Sretan roditelj – sretno dijete	Grad Buzet	9.600,00	-
1.3	Tečaj kvalitetnog roditeljstva	Grad Pazin	10.000,00	-
1.4	Radionice za roditelje učenika osnovnih i srednjih škola „Uspješno roditeljstvo“	Udruga za osobni rast i razvoj „Odiseja“	20.000,00	-
1.5	„Baby Fitness“ – program ranog razvoja djece i poticajnog roditeljstva	Obiteljski centar Istarske županije	10.000,00	-
1.6	Junior Plus	Udruga za promicanje stvaralaštva Art Studio	10.000,00	-
1.7	Čujem, vidim, učim – medijski kompetentna obitelj	Udruga Suncokret - Pula	20.000,00	-
1.8	Odgoj s osmijehom	Udruga „Škrinjica“ – Pula	10.000,00	-
2.	Analiza postojećih programa podrške roditeljstvu i podrške obiteljima u teškoćama u IŽ	Obiteljski centar IŽ	10.000,00	redovna djelatnost
3.	Edukacija novih provoditelja programa podrške roditeljstvu	Obiteljski centar IŽ		JLS, Predškolske ustanove, UNICEF
4.	Proširenje provedbe programa podrške roditeljstvu na 2 nove lokacije u IŽ	Obiteljski centar IŽ, JLS		JLS

Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije – Operativni plan aktivnosti za 2014. godinu

Operativni cilj br. 2: Unaprijediti dostupnost i kvalitetu usluga podrške obiteljima u teškoćama				
Pokazatelji uspješnosti:				
- podržati postojeće usluge, proširiti usluge na nove lokacije u IŽ, povećati ukupan broj usluga savjetovanja za 5% u odnosu na prethodnu godinu				
RBR.	AKTIVNOST	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)	OSTALI RESURSI
1.	Informiranje roditelja o razvojnim potrebama djece i o dostupnim programima podrške obiteljima u teškoćama u IŽ	UO za zdravstvo i soc. skrb, Obiteljski centar IŽ, mreža suradnika u školama i vrtićima	-	MSPM, JLS
2.	Nastavak djelovanja savjetovališta na postojećih 7 lokacija u IŽ i kroz izabrane projekte	Obiteljski centar IŽ, postojeća gradska savjetovališta	10.000,00	MSPM, JLS
2.1.	Savjetovalište za brak i obitelj Pazin	Grad Pazin	10.000,00	-
2.2.	Savjetovalište za djecu, mlade, brak i obitelj Zdravog grada Poreč	Fond Zdravi grad Poreč	10.000,00	-
3.	Podrška novom savjetovalištu u Buzetu	UO za zdravstvo i soc. Skrb, Obiteljski centar IŽ	-	JLS
3.1.	Razvoj pomoći za obitelji u teškoćama	Gradsko Društvo Crvenog križa Buzet	10.000,00	
4.	Pokretanje i provedba programa za roditelje iz obitelji s teškoćama i po izabranim projektima	UO za zdravstvo i soc. Skrb, Obiteljski centar IŽ, savjetovališta	-	MSPM, JLS
4.1.	Liječenje, rehabilitacija i resocijalizacija liječenih alkoholičara i članova njihovih obitelji	Klub liječenih alkoholičara Pula	5.000,00	-
4.2.	Suzbijanje alkoholizma u lokalnoj zajednici – izvanbolničko liječenje – podrška obiteljima s problemima ovisnosti o alkoholu	Fond Zdravi grad Poreč	10.000,00	-
4.3.	Za osmijeh djeteta u bolnici	Društvo naša djeca Pula	10.000,00	-
4.4.	Svijet pun izazova II	Udruga Institut Pula	20.000,00	-
4.5.	Podrška udomiteljskim obiteljima u Istri	Humanitarna udruga „Oaza“	15.000,00	-
5.	Pripremne aktivnosti za izradu standarda savjetovališnog rada svih savjetovališta u IŽ	UO za zdravstvo i soc. skrb, Obiteljski centar IŽ, savjetovališta	80.400,00	JLS
6.	Organiziranje provedbe supervizijske podrške za zainteresirane stručnjake svih savjetovališta u IŽ	UO za zdravstvo i soc. skrb, Obiteljski centar IŽ, savjetovališta		JLS

Napomena: -programi i aktivnosti usmjereni suzbijanju nasilja u obitelji koje provode Sigurna kuća Istra, te psihosocijalni tretman za počinitelje nasilja u obitelji kojeg provode posebno educirani stručnjaci u sklopu Udruge Lux Vitae, nisu obuhvaćeni u ovom dijelu Operativnog plana, iako će se njihova provedba direktno financijski podržati.

Tablica br. 3: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Podrška obitelji“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.

Izvori financiranja	Pozicija	Iznos u kn
IŽ - Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	505,506	300.000,00
UKUPNO:		300.000,00

Za koordinaciju Plana aktivnosti 2014. godine u prioritetu „Podrška obitelji“, ispred Županijskog tima za zdravlje zaduženi su: Ines Puhar (iz Obiteljskog centra Istarske županije) i Vesna Kordić (iz Upravnog odjela za društvene djelatnosti Grada Poreča).

4. UNAPRJEĐENJE KVALITETE USLUGA RANE INTERVENCIJE KOD DJECE S NEURORIZICIMA I RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI (dob od 0 - 7 godina)

4.1. UVOD

Ispitivanjem zdravstvenih i socijalnih potreba u Istarskoj županiji koje je provedeno u 2012. godini te konačno konsenzusom struke, politike i građana, djeca s neurorizicima i njihove obitelji su prepoznata kao skupina u potrebi za koju je u potrebno dodatno razvijati usluge kako one bile pravovremene, učestalije i dostupnije korisnicima. Kontinuiranim konzultacijama sa radnom grupom (popis članica nalazi se kraju dokumenta) zaduženom za županijski prioritet „Rane intervencije kod djece s rizicima“ u 2012. i 2013. godini, kao skupina u velikoj potrebi pokazala su se i **djeca sa razvojnim teškoćama** kod koje se teškoće ne pokazuju i ne mogu se utvrditi odmah po rođenju već se **pojavljuju u kasnijoj dobi** djeteta. Ova kategorija djece zakašnjelo prima usluge, s njima se kasno započinju re-habilitacijski postupci, usluge rane intervencije značajno kasne (neka djeca čekaju na uslugu u Dnevnom centru za rehabilitaciju Veruda i do godinu dana) što za njih predstavlja predugo razdoblje obzirom da je znanstveno dokazano da intervencija mora biti pružena što ranije kako bi učinak za dijete i njegov razvoj bio što veći. Stoga se i prvotni naziv prioriteta dopunjuje i glasi : „**Unaprjeđenje kvalitete usluga rane intervencije kod djece s neurorizicima i razvojnim teškoćama**“. U nastavku su navedene ključne **definicije** vezane za ovo područje rada:

➔ **Neurorizična djeca** su ona djeca koja su imala različite komplikacije tijekom trudnoće majke, pri porodu ili neposredno poslije poroda. To su djeca čiji je nezreli mozak tijekom trudnoće, poroda ili u novorođenačko doba bio izložen djelovanju štetnih čimbenika. U neurorazvoju djeteta procjenjuje se ponašanje, raspoloženje, vid, sluh, govor, pokretljivost tijela, mišićna napetost, usmjeravanje i zadržavanje pažnje. Ukoliko se otkriju predznaci poremećaja razvoja odgovarajućim medicinskim postupcima može se spriječiti daljnji razvoj poremećaja, bolesti ili oštećenja.

➔ **Djeca s teškoćama u razvoju** su ona koja zbog tjelesnih, senzoričkih, komunikacijskih ili intelektualnih teškoća trebaju dodatnu potporu za učenje i razvoj kako bi ostvarila najbolji mogući razvojni ishod i socijalnu uključenost. (Zakon o socijalnoj skrbi, Narodne novine 33/12).

➔ **Usluga rane intervencije:**

“Sve oblike poticanja usmjerene prema djeci i savjetovanja usmjerena prema roditeljima koji se primjenjuju kao izravne i neposredne posljedice nekog utvrđenog razvojnog uvjeta. Rana intervencija uključuje dijete kao i njegove roditelje, obitelj i širu mrežu...” (Europska mreža za ranu intervenciju (EURLY AID))

„Stručnu poticajnu pomoć djeci i stručnu i savjetodavnu pomoć njihovim roditeljima kod nekog utvrđenog razvojnog rizika ili razvojne teškoće djeteta te se pruža do 3. godine života (najduže do 7.g.)“ (Zakon o socijalnoj skrbi, NN 33/12).

U ranu rehabilitaciju (intervenciju) uključuju se djeca kod koje su rizici uočeni odmah pri rođenju :

-prijevremeno rođena djeca (najrizičnija za nastanak daljnjih teškoća)

-djeca s intrauterinim zastojeom rasta

-djeca s perinatalnim oštećenjem mozga

-djeca s različitim nasljednim i stečenim bolestima, s urođenim sindromima

-djeca s povećanim rizikom za nastanak oštećenja

} rizici utvrđeni pri rođenju

i djeca sa **razvojnim teškoćama**:

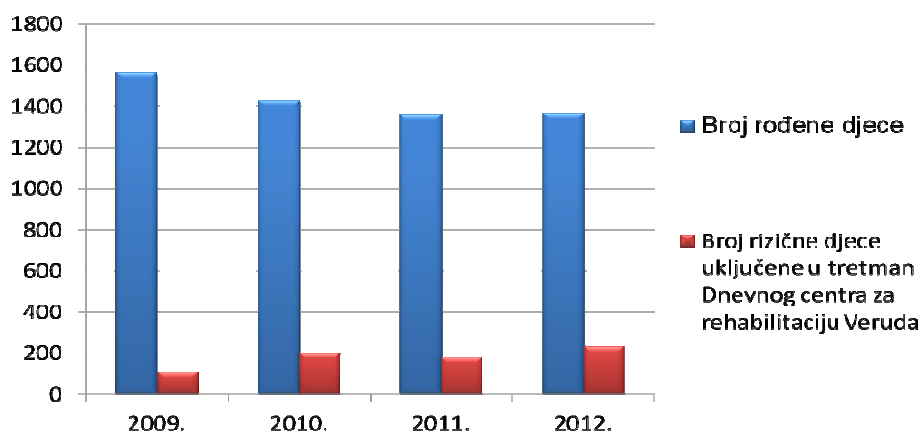
- motoričkim teškoćama (cerebralna paraliza, distoni sindrom i sl.)
- višestrukim teškoćama
- kroničnim bolestima
- genetičkim sindromima
- glasovno-govorno-jezičnim teškoćama
- poremećajem u ponašanju
- intelektualnim teškoćama
- poremećajima iz autističnog spektra i komunikacijskim teškoćama
- oštećenjem sluha
- oštećenjem vida

razvojne teškoće koje
pojavljuju kasnije

BROJČANI PODACI

U pulskoj Općoj bolnici 2012. godine rođeno je **1364** djece dok se prosječno godišnje rodi do **1500** djece. U istoj godini u Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda-Pula (u daljnjem tekstu: Dnevni centar) upućeno je **144** neurorizične djece s područja cijele Istarske županije. U Dnevni centar dolaze i djeca s neurorizicima koja su rođena izvan Istarske županije tako da navedeni broj uključuje i tu djecu (prosječno 10 % djece u tretmanu je rođeno u Rijeci ili Zagrebu). Prema podacima Hrvatskog registra osoba s invaliditetom oko **10%** novorođene djece odnosi se na neurorizičnu skupinu djece. Od toga oko **3%** čine visokoneurorizična djeca. Detektirana rizična novorođena djeca u Istarskoj županiji uključuju se u proces rane re-habilitacije (intervencije) u Dnevnom centru za rehabilitaciju Veruda. U proces rane re-habilitacije (intervencije) uključuju se i djeca **do 7. godine života** kod kojih su **kasnije započeta i utvrđena odstupanja u razvoju, djeca s razvojnim teškoćama**.

Slika 1: Kretanje broja neurorizične djece u odnosu rođenu – Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda Pula

U razdoblju od 2009. do 2012. godine vidljiv je **pad broja rođene djece** u Istarskoj županiji uz istovremeni **porast broja rođene rizične i visokorizične djece** (u 2010. godini je rođeno 1428 djece a od toga 124 rizične i 76 visoko rizične, u 2011. godini je rođeno 1360 djece a od toga 119 rizične i 61 visoko rizične, u 2012. godini je rođeno 1364 djece od toga 144 rizične i 87 visoko rizične).

U Odjelu za djecu predškolske dobi i rehabilitaciju u Dnevnom centru Veruda u 2013./2014. godini sveukupno je 264 djece (174 su rizična i visoko rizična, 47 su djeca s dijagnozom u ambulantnom tretmanu dok su njih 18 djece s teškoćama). Djeca s teškoćama su uključena u program

predškolskog odgoja i obrazovanja (vrtića) u ustanovi i to su djeca s pervazivnim razvojnim poremećajem (6) i djeca s motoričkim i drugim poteškoćama (12) .

Tablica br. 4: Broj djece predškolske dobi u tretmanu Dnevnog centra za rehabilitaciju Veruda Pula (2013./2014.)

ODJEL ZA DJECU PREDŠKOLSKE DOBI I REHABILITACIJU	
Odsjek za medicinsku habilitaciju i rehabilitaciju i psihosocijalnu rehabilitaciju	264
Rizična i visoko rizična djeca	174
Djeca s dijagnozom u ambulantom tretmanu	47
Opservacije	25
Odsjek za djecu predškolske dobi Djeca s teškoćama	18

4.2. OPIS POTREBE

Relevantnost

Rano djetinjstvo (od 0 do 7 godina) je najkritičnije razdoblje u životu djeteta jer je iznimno **važno** za stjecanje ranog iskustva i razvoja mozga u cijelosti. Važnost ranog uključivanja djeteta u tretman se naglašava zbog većeg plasticiteta dječjeg mozga u tom razdoblju, a time i sposobnosti kompenziranja strukturnih i funkcionalnih oštećenja. Stoga s procesom rane intervencije treba početi rano kako bi se dijete što ranije uključilo u proces rehabilitacije te kako bi se započeo rad s roditeljima i pružanje podrške. Rana intervencija sve je šire prepoznata kao znanstveno-stručno i društveno opravdana djelatnost koja kod djece rane dobi prevenira nastanak dodatnih teškoća i daje odgovarajuću podršku, kako djetetu, tako i njegovoj obitelji. Rana intervencija je **socijalno i financijski opravdana** obzirom da ima pozitivan utjecaj na razvoj djece i njihovo uključivanje u zajednicu. Ranim intervencijama smanjuju se javni troškovi lokalne zajednice u budućnosti obzirom da rani interventni programi u konačnici imaju pozitivan učinak na djetetov razvoj i uključivanje u socijalnu zajednicu a time značajno manje financijske reperkusije za državnu i lokalnu zajednicu u budućnosti.

Pružanje usluga - PRUŽATELJI USLUGA

1. Opća bolnica Pula – rodilište
2. Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda Pula
3. Udruga za autizam Istra
4. Opća bolnica Pula – logoped
5. Predškolske ustanove
6. Obiteljski centar Istarske županije

U nastavku je svaki od prethodno navedenih pružatelja usluga ukratko opisan.

1. Opća bolnica Pula - rodilište

Podrška djetetu i obitelji se pruža već kod uočenih rizika u Općoj bolnici Pula, na Dječjem odjelu ne čekajući razvoj problema, gdje se roditeljima daju prve informacije o stimulaciji djeteta, kao najvažnijim edukatorima, pa je stoga i njihov rad usmjeren ka tom cilju.

2. Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda Pula

Dnevni centar je javna ustanova koja provodi ranu rehabilitaciju (intervenciju) za djecu s razvojnim rizicima ili s teškoćama u razvoju kao i njihovim obiteljima sa područja Istarske županije. Korisnike usluga rane rehabilitacije (intervencije) u ustanovu upućuju liječnici neonatolozi, pedijatri, neuropedijatri, liječnici obiteljske medicine, klinički psiholozi ili stručnjaci iz drugih ustanova, koji su prvi učinili detekciju djeteta.

USLUGE (Odsjek za medicinsku re-habilitaciju i psihosocijalnu rehabilitaciju : **djeca od 0-2 godine**):

- fizioterapija – neurorazvojni tretman - Bobath koncept
- edukacijsko - rehabilitacijska/defektološka podrška
- logopedska terapija
- psihološka podrška
- liječnički nadzor
- savjetodavno / terapijski rad s roditeljima

STRUČNJACI koji provode ranu re-habilitaciju (intervenciju) u ustanovi su:

- 1 edukator-rehabilitator
  - 1 logoped
  - 1 psiholog
  - 4 fizioterapeuta
- + vanjski suradnici:
- liječnik pedijatar (1xtjedno)
  - liječnik fizijatar (1x mjesečno)

Program rada u ustanovi je multidisciplinarnan, usluge pružaju fizioterapeuti po Bobath konceptu, edukatori rehabilitatori, psiholog, logoped, liječnik pedijatar i fizijatar. Centar ima nužno opremljen prostor, svi fizioterapeuti imaju završenu edukaciju iz neurorazvojne terapije po **Bobath konceptu**. Fizioterapeuti, edukator rehabilitator i logoped završili su edukaciju **Funkcionalnog učenja**, a logoped i psiholog završili su stručni tečaj **Razvojne procjene djece u dobi od 0 - 6 godina**. Dnevni centar ima potpisane ugovore s liječnicima pedijatrom i fizijatrom. Djeca se uključuju u primjerene terapijske postupke i neurorazvojne tretmane, uz uključivanje roditelja i obitelji. Svako je dijete timski praćeno i za njega se izrađuju individualni planovi i programi.

Istaknuta je dobra **SURADNJA** Dnevnog centra s Pedijatrijskim odjelom u Općoj bolnici Pula, tako da dijete i roditelji već u **prvim danima rođenja** dobivaju stručnu pomoć od strane fizioterapeuta koji po pozivu i potrebi odlazi u Opću bolnicu. Osim s Općom bolnicom, kontinuirana neformalna suradnja postoji i sa drugim stručnjacima i ustanovama: pedijatrima s područja Istarske županije, Centrima za socijalnu skrb u Istarskoj županiji, Predškolskim ustanovama u Istarskoj županiji i specijaliziranim ustanovama **izvan Istarske županije** (obzirom da u IŽ ne postoje) kao što su: SUVAG (zdravstvena ustanova u kojoj se provodi specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita osoba s teškoćama u govornoj komunikaciji), VINKO BEK (ustanova za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju slijepa i slabovidne djece, mladeži i odraslih), SLAVA RAŠKAJ (ustanova koje se bavi pružanjem usluga djeci oštećena sluha, djeci uredna sluha s poremećajem govorno-jezične komunikacije, djeci s komunikacijskim teškoćama iz spektra autizma i pervazivnog razvojnog poremećaja te djeci s višestrukim teškoćama, od novorođenčeta do 21. godine života), Klinika za dječje bolesti "Klaićeva".

Iako je Dnevni centar jedina ustanova u županiji koja provodi postupke rane re-habilitacije djece, sve se češće susreću sa djecom koja pokazuju različite razvojne teškoće a koja nisu bila uključena u proces rane re-habilitacije. Djeca bez jasno vidljive medicinske osnove za razvojno odstupanje u znatno su nepovoljnijoj situaciji, jer se rani znakovi razvojnog zaostajanja ili atipične razvojne putanje ne uočavaju dovoljno rano. Kod nas još uvijek prevladala medicinski model razumijevanja razvojnih teškoća, te se kod te djece dugo čeka hoće li se razvojno odstupanje samo po sebi normalizirati, te djeca i njihove obitelji ostaju dugo bez odgovarajuće podrške.

Istaknuta je neophodna potreba uključivanja ostalih stručnjaka u programe rane intervencije ali zbog nedostatka sredstava za zapošljavanje novog stručnog kadra to trenutno nije moguće realizirati.

Stoga se u budućnosti planira zapošljavanje preko europskih projekata i mjera za poticanje zapošljavanja koje provodi Hrvatski zavod za zapošljavanje kako bi se osnažili resursi za pružanje usluga te kako bi krajnji korisnici dobili pravovremene i dostatne usluge. Osim problematike financiranja zapošljavanja, u Istarskoj županiji **stručni kadar je u deficitu** (edukacijski rehabilitatori, logopedi, socijalni radnici i sl.) te u budućnosti treba pronaći način poticaja za studiranje relevantnih fakulteta ali isto tako i povratak na rad u županiju nakon završetka studiranja.

Pružanje usluga u Dnevnom centru za rehabilitaciju Veruda-Pula

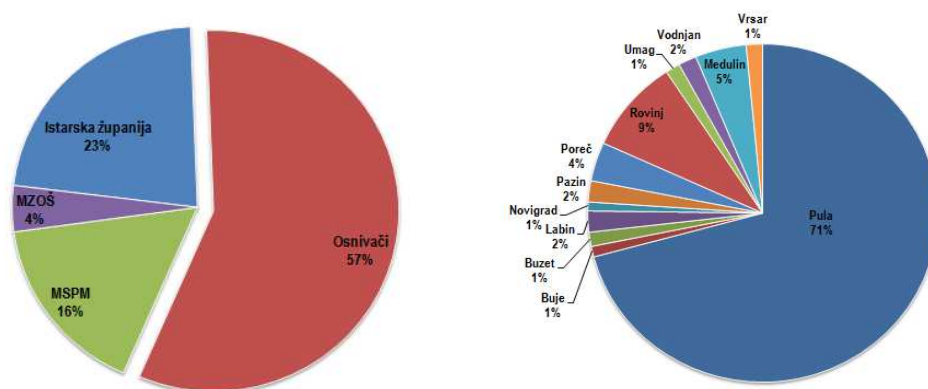
U Dnevnom centru rizična djeca su trajno pod neuropedijatrijskim nadzorom, uz redovite kontrole EEG-a. Od 10. mjeseca starosti uključuje se logoped i psiholog, a prema potrebi i radni terapeut. U dobi od 12 mjeseci procjenjuje se dijete s faktorima rizika kako bi se vidjelo hoće li se dalje razvijati kao zdravo (uz nadzor specijaliste jednom godišnje) ili su se pokazali znaci oštećenja. Obzirom da se razvoj djeteta stalno mijenja, u različitim fazama ranog razvoja mogu se uočiti odstupanja u razvoju kao što su: **poremećaj socijalne komunikacije, PAS (poremećaj autističnog spektra), govorno-jezičnom razvoju ili bilo koje drugo odstupanje u psihomotornom razvoju.** U trenutku kad se odstupanja uoče potrebno je odmah krenuti sa ranom intervencijom. Iako sva detektirana djeca budu upućena u Dnevni centar i budu uključena u obradu, na žalost pravovremeno uključivanje u tretmane nije moguće zbog nedostatka stručnog kadra i odgovarajućeg prostora, tako da neka djeca na uslugu čekaju i do **godinu dana**, upravo u razdoblju kada bi intervencija trebala biti najintenzivnija.

Jedan od bitnih nedostataka u pružanju ovih usluga je **teritorijalna nedostupnost** usluga na županijskoj razini. Dnevni centar je jedina ustanova u Istarskoj županiji koja pruža ove usluge i njezino sjedište je u Puli. Obzirom da nema podružnica, korisnicima koji žive izvan područja Pule (posebice u području sjeverozapadne Istre) nije uvijek jednostavno putovati u Pulu na tretmane a nisu pokriveni ni putni troškovi (HZZO ne pokriva putne troškove jer je Dnevni centar ustanova socijalne skrbi) za dolazak sa djetetom što roditeljima predstavlja dodatno financijsko opterećenje. Ovaj problem veoma je naglašen tijekom dosadašnjeg rada i konzultacija sa stručnjacima i roditeljima te je očita potreba za formiranjem **mobilnih timova** u ostalim lokalitetima na području Istarske županije (u ovoj godini planira se pilot mobilni tim u Poreču).

FINANCIRANJE USTANOVE - Izvori financiranja

- Istarska županija (1.000.000,00 kn – sufinanciranje redovne djelatnosti i dodatna sredstva za jednogodišnje projekte u sklopu Programa javnih potreba u zdravstvu i socijalnoj skrbi)
- Gradovi i općine (**osnivači**): Buje, Buzet, Labin, Novigrad, Pazin, Poreč, Pula, Vodnjan, Rovinj i Umag, Medulin i Vrsar
- Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta

Postoji potreba za većim financiranjem djelatnosti ustanove od strane osnivača (jedinica lokalne samouprave) i to prvenstveno zbog manjka stručnog kadra i adekvatnijeg opremanja prostorija u kojima se provode tretmani s djecom. Na Slici br.2 je slikovno prikazana struktura izvora financiranja Dnevnog centra sa pojedinačnim udjelima u odnosu na ukupan proračun ustanove. Iz prikazanog se može uočiti nedostatan financiranje iz državnog proračuna dok je na lokalnoj razini prisutno nedovoljno financiranje od strane pojedinih jedinica lokalne samouprave, tj. osnivača. Prema dobivenim podacima, prisutan je trend smanjenja sredstava od strane osnivača (najviše sredstava osiguravaju Grad Pula, Rovinj, Medulin i Poreč).

Slika br.2: Prikaz izvora financiranja Dnevnog centra Veruda – Pula

3. Udruga za autizam Istra

Udruga za autizam Istra je udruga građana koja se bavi pružanjem pomoći i promicanjem statusa osoba s poremećajima iz autističnog spektra, ima sjedište u Puli a usluge pruža korisnicima sa područja Istarske županije. Trenutno broji **39** članova roditelja djece s autizmom i **27** djece i osoba s autizmom s područja cijele Istre od kojih **13 predstavlja djecu predškolske dobi**. Broj autistične djece kojima nije postavljena prava dijagnoza zbog neinformiranosti sigurno je veći od toga.

U udruzi se pružaju sljedeće **USLUGE**:

- *edukacijsko-rehabilitacijski postupci* s djecom autističnog spektra (provode se individualno po principima ABA terapije i floortime u trajanju od 45 min. 1x na tjedan)
- *logopedski tretmani* (provode se individualno u trajanju 45 min. 1x mjesečno)

Financiranje udruge:

Usluge se financiraju iz projekata Udruge koje odobravaju Istarska županija, lokalna zajednica (gradovi Pula i Labin), Ministarstvo socijalne politike mladih (partnerskoj Udruzi za skrb autističnih osoba Rijeka s odobrenim trogodišnjim programom provođenja „Rane intervencije“ u koji su uključena i djeca iz Istarske županije).

4. Opća bolnica Pula - Logoped

U sklopu Opće bolnice Pula, pri Poliklinici za bolesti uha, nosa i grla djeluje **Fonijatrijsko - logopedski kabinet** koji svakodnevno i sustavno provodi ranu intervenciju za djecu od rane dobi pa do navršene 7. godine. Kako bolnica **nema fonijatra**, kabinet djeluje isključivo kroz dvije logopedinje. Korisnici su djeca iz Istarske županije u dobnom rasponu od cca. 1. godine do starije dobi. To je vrlo velik broj korisnika, koji dolaze uputom liječnika sa crvenom uputnicom na dijagnostičke preglede a kasnije prema njihovoj procjeni i raspoloživosti termina budu uključeni u logopedsku terapiju. Važno je naglasiti da se rade veoma raznolikim glasovno-govornim smetnjama i iako su najveći broj pacijenata djeca, ipak cca. 20% dijagnostike i terapijskih termina otpada na odrasle osobe, zatim 30 % na djecu/mlade koji pohađaju školu te **50 % na djecu predškolskog uzrasta**. U ovoj zadnjoj skupini se nalaze i djeca koja su predmet interesa. Naravno, gore navedeni postoci su zaokruženi, nisu statistički relevantni i podložni su promjenama.

Dakle, u kabinet dolaze i **djeca do 36. mjeseca starosti, no nisu česti pacijenti**. Dolaze na **inicijativu roditelja, uputom pedijatra ili drugih liječnika specijalista**. Prvi susret je dijagnostičke i uglavnom savjetodavne prirode, obuhvaća razgovor kroz koji se uzima anamneza, uvid u drugu dokumentaciju ukoliko je ima, pregled djeteta koji obuhvaća procjenu stanja glasovno-govorne komunikacije (procjena ekspresivnog i receptivnog govora) te savjetovanje i dogovor za kontrolni pregled ili upućivanje na dodatne specijalističke pretrage ili na jezgrovit tretman (koje često nisu blizu – Rijeka, češće Zagreb). Ako dijete ostaje u kabinetu, prati se razvoj govora uz savjete za rad kod kuće. **Terapiju tako male djece nije moguće organizirati radi uvjeta rada koji se odnose na higijenu, uređenje interijera, manjak didaktičkog materijala te dinamiku i protočnost organiziranja tretmana.**

5. Predškolske ustanove

Napomena: Kod opisa usluga za djecu u predškolskim ustanovama, služiti ćemo se podacima Dječjih vrtića Pula obzirom da u ovoj fazi nismo bili u mogućnosti prikazati podatke svih predškolskih ustanova u Istarskoj županiji.

Predškolske ustanove također su veoma važni dionici u detektiranju rizične djece te nakon upisa sva djeca prolaze inicijalni intervju s nekim od članova stručnog tima. Kroz vrijeme adaptacije stručni tim i odgajatelji opserviraju svu djecu. U slučaju uočenih odstupanja u razvoju i ponašanju odgajatelji ispunjavaju Check – liste. Ako se utvrde razvojna odstupanja kod djeteta postupa se po protokolu (prikupljanje sve dokumentacije od roditelja i stručnjaka, smanjenje broja djece u skupini, ovisno o inicijalnoj procjeni stručnog tima djetetu se omogućuje asistent, dijete se prima na opservacijski period, opservacijski odgojno obrazovni program za dijete, savjetodavni rad s roditeljima, razgovori s roditeljima i liječnikom – pedijatrom).

U dječjem vrtiću djeluje jedna **posebna skupina djece s poteškoćama autističnog spektra**. Prostor ove skupine konstantno je potrebno dopunjavati adekvatnim namještajem i opremom za potrebe rada s djecom s autizmom. U integraciji u redovnim skupinama nalaze se djeca s različitim

teškoćama (oštećenja sluha, vida, emocionalne teškoće, teškoće u ponašanju, autizam, Down sindrom, kombinirane teškoće, zdravstvene teškoće različitog tipa) kojoj su potrebne specifične prilagodbe prostora i opreme. Istaknuta je potreba za uređenjem senzorne sobe koju bi koristila sva djeca sa senzornim teškoćama te kabinete za logopeda, edukacijskog rehabilitatora i psihologa kako bi se osigurao adekvatan prostor za kvalitetniji individualni rad navedenih stručnjaka. Stručni tim Dječjih vrtića Pula predložio je da se uz neurorizičnu djecu, kao ciljana skupina u ovom prioritetu, uključi i populacija djece s razvojnim teškoćama koja se ne prepoznaju i dijagnosticiraju pri rođenju već kroz predškolsku dob. Većina ove djece u jaslice/vrtić uključuju se kao djeca urednog razvoja bez uočljivih zdravstvenih poteškoća, a **poteškoće se primjećuju kroz vrijeme boravka u skupini**. Neke od tih posebnih potreba su pervazivnog poremećaja autističnog spektra (dijagnosticira se najčešće nakon polaska u vrtić), usporen govorni razvoj (u pravilu se dijagnosticira nakon 3. godine), usporen neuromotorni razvoj, poteškoće u ponašanju. Do sada se događalo da neka od ove djece zbog nepostojanja **adekvatnog sustava dijagnostike i tretmana** budu uključena u tretman tek nakon pregleda za školu. Poznato je kako je što raniji početak tretmana presudan za uspostavljanje obrazaca koji će pogodovati i poticati usvajanje vještina u svim razvojnim domenama.

Poteškoće s kojima se susreću stručnjaci u predškolskim ustanovama su: nedostatak informacija od pedijataru, negiranje problema od strane roditelja, nespремnost na obradu djeteta, uskraćivanje nalaza kada ih roditelji imaju, razilaženje u pogledu na potrebe dijagnostike i eventualne rane intervencije kod stručnjaka različitih profila (npr. za djecu kod koje su primijećene veće poteškoće u govoru liječnici imaju stav da do 5. godine nije potrebna logopedska kontrola i terapija), **nepostojanje dijagnostičkog/savjetodavnog centra** gdje bi ih se uputilo na prva testiranja i savjetovanja/podršku obitelji.

U Tablici br. 3 prikazan je broj djece s teškoćama u predškolskoj ustanovi Dječji vrtići Pula (djeluje u 3 organizacijske jedinice sa ukupno 15 područnih vrtića). Iz Tablice je vidljiv **porast** djece s razvojnim teškoćama upisanih u predškolsku ustanovu u posljednje tri godine, dok broj stručnog kadra ostaje isti što predstavlja dodatno opterećenje i potrebu za novim zapošljavanjem i stručnim usavršavanjem za specijalizirani rad s ovom skupinom djece.

Tablica br. 5: Broj djece s teškoćama i djece s vještačenjem u odnosu na ukupan broj upisane djece u ustanovu Dječji vrtići Pula (15 dječjih vrtića)

	2011.	2012.	2013.
Ukupan broj djece	1229	1236	1220
Broj djece s teškoćama	117	128	136
Broj djece s vještačenjem	9	11	13

6. Obiteljski centar Istarske županije

Obiteljski centri, kao ustanove koje na lokalnoj razini obavljaju poslove savjetodavnog i preventivnog karaktera vezane uz obitelj i djecu, prepoznati su kao važni sudionici u sustavu rane intervencije te je njihova uloga informiranje roditelja te aktiviranje i povezivanje lokalnih stručnih resursa kao pružatelja usluga rane intervencije bez obzira kojem sektoru davatelji usluga pripadaju (javnom, privatnom ili civilnom društvu).

U okviru svoje djelatnosti, ustanova obavlja poslove **savjetodavnog i preventivnog rada** i druge stručne poslove od kojih se sljedeći odnose na našu ciljnu skupinu:

- pružanje potpore i priprema za roditeljstvo mladih partnera i trudnica te mladih roditelja u ranoj brizi i podizanju djece,
- međusobne odnose roditelja i djece te unapređenje tih odnosa, održavanje i druge okolnosti u obitelji koje traže stručnu potporu i pomoć,
- potporu roditeljima u ispunjavanju njegovih prava, dužnosti i odgovornosti u odgoju djece, organiziranju obrazovanja djeteta i u provedbi slobodnog vremena,

- uključivanje u svakodnevni obiteljski život i život zajednice djece s teškoćama u razvoju, osoba s invaliditetom te djece i mladih nakon duljeg boravka izvan svog obiteljskog i životnog okruženja,
- poticanje i razvoj programa rada u zajednici, volonterskog rada i rada udruga koje su potpora roditeljima, obitelji, djeci, mladeži i drugim socijalno-osjetljivim skupinama stanovništva,
- razvoj i unapređenje izvaninstitucijskih oblika potpore obitelji, djeci, mladeži i drugim socijalno osjetljivim skupinama stanovništva

Od 2009. godine u prostorima Obiteljskog centra Istarske županije (u daljnjem tekstu: OCIZ) provodi se **Logopedsko savjetovalište**, svakog utorka od 15 do 19 sati građanima je dostupna stručna osoba - logoped, kao vanjski suradnik OCIZ-a, koja s korisnicima obavlja procjenu razvoja i teškoća govorno-jezične komunikacije, savjetovanje i poduku roditelja za provedbu vježbi kod kuće, kontrolne preglede djece i eventualno preporučivanje uključivanja djece i/ili obitelji u rad sa stručnjacima drugih profila u OCIZ-u ili u drugim ustanovama. Direktni korisnici Logopedskog savjetovališta su djeca s poteškoćama govorno-jezične komunikacije **predškolskog** i osnovnoškolskog uzrasta i njihovi roditelji koji dolaze u savjetovalište. Očekivani broj korisnika za **cijelu godinu je 130, a u prvih 6 mjeseci 2013.g** ukupno je **75 djece** koristilo usluge logopedskog savjetovališta (najčešće u pratnji jednog roditelja). Za ukupno 75 djece kroz **prvih 6 mjeseci 2013.g**; pruženo je ukupno **179 usluga** logopedskog savjetovanja.

Od programa namijenjenih roditeljima koje provodi OCIZ provodi jest program **RASTIMO ZAJEDNO PLUS** - ciklus radionica za roditelje djece s poteškoćama u razvoju (UNICEF) kojeg je OCIZ tijekom 2013.g. proveo **kao Pilot program** za jednu grupu roditelja djece u rizicima. Prvi ciklus radionica ovog programa uspješno je **završilo 6 roditelja iz područja Istarske županije**. OCIZ planira i tijekom narednih godina provoditi navedeni Program, naročito iz razloga vrlo dobrih povratnih informacija od strane roditelja a i cijeneći potrebe osnaživanja ove grupe roditelja na području Istarske županije (detaljnije o priogramu: kroz županijski prioritet Podrška obitelji). Iz godišnjih izvješća OCIZ-a (obzirom da se nigdje drugdje ne vodi evidencija), unazad 5 godina, može se zaključiti da se godišnje oko 10-15 roditelja obraća u Obiteljsko savjetovalište zbog teškoća vezanih za roditeljstvo sa djecom u rizicima. Direktna rad sa djecom u rizicima provodi se jedino u sklopu Logopedskog savjetovališta u koje se uključuju djeca predškolske i školske dobi, a očekivani broj za jednu godinu je 130 korisnika. Prosječna dob djece kojima je prvi put pružena usluga Logopedskog savjetovališta je 4-5 godina starosti djeteta. Kod prvog dolaska radi se dijagnostička obrada, te prema potrebi savjetovanje roditelja za rad kod kuće (logoped pokazuje vježbe, koje roditelj dobiva u pisanom obliku i provodi ih kod kuće). U sklopu Logopedskog savjetovališta uslugu savjetovanja koriste djeca od predškolske dobi (cca. 3god.) pa do konca razredne nastave (cca. 10 god.). Iz ovoga je teško odrediti prosječnu dob sve djece, no iz evidencije OCIZ-a može se utvrditi da je prosječna dob predškolske djece 4,5 god. a prosječna dob školske djece je 8 god. Kod djece predškolske dobi **najčešće su teškoće u izgovoru glasova (dyslalia), usporeni, nerazvijeni govor i mucanje**. Kod djece školske dobi javljaju se još i teškoće čitanja i pisanja – učenja.

OPCI CILJ RADA DO 2016. GODINE

Do kraja 2016. godine prepoznata djeca s neurorizicima i razvojnim teškoćama bit će u većem opsegu obuhvaćena dostatnim uslugama rane intervencije što će rezultirati boljim uvjetima za razvoj djeteta i smanjenje javnih troškova zbog kasnijih intervencija.

SMJERNICE DJELOVANJA (SD):

- SD 1: Povećanje stručnih kompetencija te funkcionalno povezivanje pružatelja usluga rane intervencije na razini županije
- SD 2: Povećanje dostatnosti (pravovremenost, dostupnost, učestalost) usluga rane intervencije
- SD 3: Kvalitetnije vođenje i uključivanje djetetove obitelji kroz cjelokupan proces

OPERATIVNI CILJEVI (OC) ZA 2014. GODINU

- OC 1.1: Osnaživanje i povezivanje stručnog kadra (zdravstvo, socijalna skrb, odgoj i obrazovanje) za pružanje usluga rane intervencije
- OC 2.1: Održati postojeće usluge rane rehabilitacije (intervencije) u Istarskoj županiji, te poboljšanje uvjeta za pružanje tih usluga
- OC 3.1: Podržati projekte civilnog društva kroz koje se provodi direktan rad s djecom i njihovim obiteljima
- OC 3.2: Odrediti ključne aktivnosti za provedbu s obiteljima djece s rizicima u Istarskoj županiji, na temelju rezultata istraživanja provedenog u 2013. godini

4.3. PLAN AKTIVNOSTI ZA 2014. GODINU

Operativni cilj 1.1 - Osnaživanje i povezivanje stručnog kadra (zdravstvo, socijalna skrb, odgoj i obrazovanje) za pružanje usluga rane intervencije

Pokazatelji uspješnosti:

- sastanci/zaključci radne grupe
- Plan edukacije i stručnog usavršavanja (2015.-2016.g)
- utvrđene mogućnosti stipendiranja studenata
- broj sudionika/zaključci sa stručnog skupa
- broj educiranih pedijatara

AKTIVNOST	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (U KN)
1. Održavanje sastanaka radne grupe (i ostalih dionika, ovisno o temi) zadužene za prioritet Rane intervencije u cilju boljeg povezivanja pružatelja usluga rane intervencije u Istarskoj županiji	Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ	10.000,00
2. Izraditi Plan edukacije i stručnog usavršavanja stručnjaka iz sustava (zdravstvo, socijalna skrb, odgoj i obrazovanje) uključenih u pružanje usluga rane intervencije u Istarskoj županiji za 2015.-2016. godinu	Radna grupa, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ	
3. Definirati mogućnosti stipendiranja postojećih studenata iz Istarske županije koji studiraju na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu, u cilju povećanja specijaliziranog stručnog kadra u budućnosti	Radna grupa	
4. Organizacija stručnog skupa o ranoj intervenciji u Istarskoj županiji	Radna grupa, Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	

5. Educiranje stručnjaka (pedijatri) u području rane detekcije i dijagnostike djece s rizicima	Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda Pula i Vanjski predavači	
---	---	--

Napomena:

- osnaživanje stručnog kadra provodi se i kroz projekte civilnog društva (Operativni cilj br.3.1)
- uz navedene aktivnosti, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije kontinuirano sudjeluje u obilježavanju **Svjetskog dana autizma** (2. travnja) koji kontinuirano organizira Udruga za autizam Istra.

Operativni cilj br. 2.1. Održati postojeće usluge rane re-habilitacije (intervencije) u Istarskoj županiji te poboljšanje uvjeta za pružanje tih usluga

Pokazatelji uspješnosti:

- dodatnih 20 korisnika u Istarskoj županiji u Dnevnom centru za rehabilitaciju Veruda Pula
- smanjene liste čekanja
- uspostavljen mobilni tim u Poreču
- registar neurorizične djece
- poboljšani prostorni uvjeti i oprema

AKTIVNOST	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ U KN
1. Održati postojeću uslugu rane re-habilitacije u Dnevnom centru za rehabilitaciju Veruda (fizioterapeut u suradnji s fizijatarom i pedijatrom) i specificirati ranu intervenciju kao dopunu djelatnosti/registraciju usluge	Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda, Centri za socijalnu skrb, Upravno vijeće Dnevnog centra, Osnivači (JLS)	-
2. Smanjiti listu čekanja na uslugu u Dnevnom centru za djecu s razvojnim teškoćama sa 1 godine na 6 mjeseci	Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda Pula	-
3. Rana intervencija putem sustava mobilne službe u lokalnoj zajednici: Pružanje rehabilitacijsko-habilitacijskih programa rane intervencije djeci iz visokorizične skupine predškolske dobi sa područja sjeverozapada Istarske županije uz edukaciju i superviziju stručnog rada. U program se uključuje 19 (devetnaest) djece u dobi od 2. do 7. godine života (10 djece sa područja Novigrada, Umaga, Tar-Vabriga, Poreča i Buja koji su već u tretmanu Dnevnog centra te 9 djece koji su na listi čekanja u istoj ustanovi). Navedena djeca trenutno nisu obuhvaćena adekvatnim tretmanom (učestalost tretmana) te će se ovim projektom djeci omogućiti adekvatniji tretman – umjesto svakih 15 dana djeca će tretman primiti 1x tjedno)	Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda, Grad Poreč, JLS	40.000,00
4. Istražiti moćnost uvođenja Registra neurorizične djece sa područja Istarske županije u cilju praćenja neurorizične djece (pri zdravstvenoj ustanovi-OB Pula ili ZZJŽ)	Radna grupa, Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda, Zdravstvene ustanove (OB Pula, ZZJŽ)	
5. Sudjelovati u pripremi projektnih dokumentacija za kandidiranje projekata na EU fondove	Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda, Radna grupa, Potencijalni prijavitelji	-
6. Poboljšati prostorne uvjete i opremu za pružanje usluga rane intervencije u Istarskoj županiji (u skladu sa utvrđenim potrebama u 2013.g.): a) Opća bolnica Pula - Kabinet logopeda: didaktička oprema b) Dječji vrtići Pula: opremanje senzorne sobe c) Ostalo prema ukazanoj potrebi	Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	10.000,00

Operativni cilj br.3.1 Podržati projekte civilnog društva kroz koje se provodi direktan rad sa djecom i njihovima obiteljima te osnažuju profesionalne kompetencije stručnjaka

Pokazatelji uspješnosti:

- provedene planirane aktivnosti organizacija civilnog društva/usluge pružene planiranom broju korisnika
- korisnici izražavaju zadovoljstvo programom

AKTIVNOST	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ U KN
<p>1.Rana intervencija i rehabilitacijski postupci sa djecom predškolske dobi autističnog spektra - Opći cilj: Poticanje razvoja djeteta s autizmom te podrška, poticanje i osposobljavanje obitelji da razumiju potrebe i stanje roditelja Ključne aktivnosti: a) opservacija djece u riziku; b) edukacijsko-rehabilitacijski postupci za svu iskazanu djecu; c) logoterapijski postupci; d) izrada individualnog odgojno-obrazovnog plana/nadogradnja postojećeg; e) radionice za roditelje (1x mj.); f) edukacija za odgojiteljice i stručne suradnike u vrtiću (2 edukacije)</p>	<p>Udruga za autizam Istra</p> <p>Korisnici: Djeca s autizmom predškolske dobi (14), roditelji (14) i odgajateljice (15)</p>	30.000,00
<p>2.DOBAR START - Projektom je obuhvaćeno 5 (pet) dječjih vrtića (dječji vrtići Titi, Sunčica u Banjolama, Vjeverica u Puli, Zvončica I i II u Vodnjanu). Opći cilj: Rana intervencija kod djece s poteškoćama u razvoju i smetnjama ponašanja koja su obuhvaćena predškolskim tretmanom Ključne aktivnosti: a) unaprjeđenje Plana i programa rada vrtića s rehabilitacijskim programom; b) povećavanje razine odgojiteljske kompetencije u radu s djecom s teškoćama; c) osnaživanje roditelja za usvajanje novih vještina i roditeljskih kompetencija; d) kontinuirana podrška roditeljima i odgojiteljima u radu s djecom; e) procjena programa radi podizanja kvalitete, učinkovitosti i održivosti</p>	<p>Udruga Škrinjica</p> <p>Korisnici: Djeca s poteškoćama u razvoju i/ili smetnjama u ponašanju (10), odgajateljice(10) i roditelji (15)</p>	30.000,00

Operativni cilj br.3.2 Odrediti ključne aktivnosti za provedbu s obiteljima djece s rizicima u Istarskoj županiji, na temelju rezultata istraživanja provedenog u 2013. godini

Pokazatelji uspješnosti

- utvrđene potrebe roditelja djece s rizicima
- određene ključne aktivnosti za provedbu u narednom planskom razdoblju

<p>1. Prezentacija rezultata „Istraživanja potreba roditelja djece s rizicima“ relevantnim stručnjacima (zdravstvo, socijalna skrb, predškolski odgoj) i roditeljima</p>	<p>Sveučilište u Puli (Mirjana Radetić-Paić), studenti/ce, Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda Pula, DV Pula</p>	-
<p>2. Na temelju procijenjenih potreba (istraživanja) obitelji neurorizične djece odrediti ključne aktivnosti koje će se provoditi s tim obiteljima</p>	<p>Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb, Radna grupa, Tim za zdravlje, Sveučilište u Puli, Odjel za predškolski odgoj (Mirjana Radetić-Paić)</p>	-

Tablica br. 6: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Rane intervencije kod djece s neurorizicima i razvojnim teškoćama“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.

Izvori financiranja	Pozicija	Iznos u kn
IŽ - Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	507	120.000,00
UKUPNO:		120.000,00

Za koordinaciju Plana aktivnosti 2014. godine u prioritetu „Unaprjeđenje kvalitete i teritorijalne dostupnosti usluga rane intervencije kod djece s neurorizicima i razvojnim teškoćama u Istarskoj županiji“, ispred Županijskog tima za zdravlje zaduženi su: Marša Camlić i Sonja Grozić-Živolić (iz Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije).

5. SKRB ZA STARIJE I NEMOĆNE OSOBE

5.1. UVOD I KRATKI OPIS SITUACIJE

Prema podacima iz Popisa 2011.g. u Istarskoj županiji živi 37.459 osoba starijih od 65 godina. Udio starijih od 65. godina u ukupnoj populaciji iznosi 18,00 % i konstantno se povećava (1991.g. iznosio je 11,76%, 2001.g. iznosio je 15,65%). Ovakvi rezultati svrstavaju stanovništvo Istarske županije u kategoriju područja s vrlo starim stanovništvom, s nastavljanjem trenda progresivnog starenja. U raspodjeli starijeg stanovništva izražene su spolne razlike. Prema podacima Popisa 2011.g. u Istarskoj županiji živjelo je 15.187 (40,54%) osoba muškog te 22.272 (59,45%) osoba ženskog spola. Prema projekcijama stanovništva Državnog zavoda za statistiku do 2051. godine, ukoliko se promatra varijanta sa srednjim fertilitetom i srednjom migracijom, udio starijih od 65 godina na razini države porast će na 27,6 %.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (*Statističke informacije HZMO, godina XI., Broj 2/2013.*) na dan 30. lipnja 2013.g. na području Istarske županije bilo je 54.011 korisnika mirovine, s prosječnom mirovinom u iznosu od 2.484,36 kuna. Od toga je 35.295 korisnika starosne mirovine koja u prosjeku iznosi 2.707,93 kn, 7.982 korisnika invalidske mirovine koja prosječno iznosi 2.020,54 kn i 10.734 korisnika obiteljske mirovine koja prosječno iznosi 2.094,11 kn.

Prema podacima za 2012.g. Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije - Službe za javno zdravstvo, starije osobe najčešće posjećuju liječnika obiteljske medicine zbog: bolesti cirkulacijskog sustava (19,9%), bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva (12,1%) te bolesti dišnog sustava (8,5). Starije osobe čine 39,0% ukupno hospitaliziranih osoba u Općoj bolnici Pula, a najčešći uzroci hospitalizacije u 2012.g. bili su: bolesti cirkulacijskog sustava (20,5%), novotvorine (13,0%), bolesti oka i očnih adneksa (12,2%) te bolesti probavnog sustava (9,5%). U stacionarima Istarskih domova zdravlja starije osobe čine 91,1% hospitaliziranih (87,8% Labin, 93,4% Pazin, 91,4% Umag).

Socio-zdravstvena zaštita starijih osoba jedan je od već ranije određenih prioriteta Plana za zdravlje 2005 – 2012. godine, u kojem je razdoblju za ovaj prioritet iz Proračuna Istarske županije uloženo 35,8 milijuna kuna. Proces evaluacije prioriteta za proteklo razdoblje započeo je u 2013.g. te će biti dovršen do kraja veljače 2014. godine uz organiziranje partnerske konferencije s prezentiranim kritičnim točkama i nalazima evaluacije

U Istarskoj županiji djeluje 7 domova za starije i nemoćne osobe (u nastavku: DZSNO): DZSNO „A. Štiglić“ i Sv. Polikarpa u Puli, te DZSNO u Novigradu, Raši, Rovinju, Poreču i Buzetu) čiji je ukupni kapacitet 782 korisnika. Od toga ustanove kojima je osnivač Istarska županija su Dom „A. Štiglić“ u Puli, Dom u Raši, Rovinju i Novigradu, dok su Domovi u Poreču i Buzetu u vlasništvu njihovih gradova, a Dom „Sv. Polikarp“ u Puli je ustanova u privatnom vlasništvu. Svi Županijski domovi građeni su u prošlom stoljeću, djelomično su adaptirani, ali postoji potreba za njihovu prilagodbu i usklađivanje sa sada važećim Pravilnicima o normativima za takve ustanove. Evidentno je da za funkcionalno potpuno ovisne osobe nedostaje adekvatnog prostora, kako u građevinskom smislu tako i po vrsti usluge koje bi trebalo pružati.

Veoma je značajna činjenica da su liste čekanja na smještaj u ustanovu veoma velike što je prikazano u slijedećoj tabeli:

Tablica br. 7: Broj zahtjeva na listama čekanja za smještaj u domove za starije i nemoćne osobe

Korisnici	Naziv doma	Broj korisnika na dan 22.08.2013.	Lista čekanja na dan 22.08.2013.
Starije i nemoćne osobe	Dom za starije i nemoćne osobe Novigrad	187	125
	Dom za starije i nemoćne osobe „Alfredo Štiglic“ Pula*	171 25*	1673 12*
	Dom za starije i nemoćne osobe Raša*	61 8*	46
	Dom za starije i nemoćne osobe „Domenico Pergolis“ Rovinj	126	356
	Dom za starije i nemoćne osobe Buzet	50	25
	Dom za starije i nemoćne osobe Poreč*	83 16*	38
	Dom za starije i nemoćne osobe „Sv. Polikarp“	44	6

*broj korisnika kojima se pruža usluga dnevnog boravka

Planirano povećanje institucionalnih kapaciteta u skrbi o starijima nije realizirano predviđenom dinamikom te je još uvijek u izgradnji Dom za starije i nemoćne osobe u Umagu, a izrađeno je idejno rješenje za rekonstrukciju i dogradnju Doma „A. Štiglic“ u Puli i programsko projektna dokumentacija za ustanove u Puli, Pazinu i Rovinju.

Domovi za starije i nemoćne osobe razvijaju i specifične usluge za pojedine kategorije korisnika te tako u Puli u Domu za starije i nemoćne osobe „A. Štiglic“ djeluje Centar pojačane skrbi za oboljele od Alzheimerove demencije i drugih demencija a u pripremi takav centar u DZSNO u Novigradu. Pri domovima za starije i nemoćne osobe u Puli, Raši i Poreču djeluju dnevni boravci za starije osobe ukupnog kapaciteta za 60 korisnika. Od toga Dnevni boravak u Puli je specijaliziran za osobe oboljele od Alzheimerove demencije i drugih demencija (primarni stadij) kapaciteta 25 korisnika, dok u Pazinu i Buzetu djeluju boravci po modelu bivšeg Ministarstva obitelji (MOBMS) koji prosječno dnevno imaju 30 osoba, a također djeluje dnevni boravak za starije osobe u Lanišću koji ima 30 korisnika 1 put tjedno.

Izvaninstitucionalna skrb organizirana je kroz pomoć i njegu u kući po modelu MOBMS-a u Pazinu i Buzetu te obuhvaća 245 korisnika, a djeluje i pri Domu za starije i nemoćne osobe A. Štiglic u Puli gdje je obuhvaćeno 27 korisnika. Dom za starije i nemoćne osobe Raša pruža usluge pomoći i njege u kući za 21 korisnika, a Dom za starije i nemoćne osobe Novigrad za 17 korisnika te Dom za starije i nemoćne osobe Rovinj za 6 korisnika. Pri tome se u sufinanciranje usluga uglavnom uključuju jedinice lokalne samouprave, dok neke usluge u cijelosti plaćaju korisnici. Pri DZSNO A. Štiglic djeluje i socijalno alarmni sustav „Halo, niste sami“ u koji je prosječno uključeno 20 korisnika i ortopedska posudionica čije usluge godišnje prosječno koristi oko 100 osoba. Pri DZSNO Novigrad, Pula, Raša, Rovinj i Poreč organizirana je dostava ručka za 165 korisnika. Neke jedinice lokalne samouprave organiziraju Pučke kuhinje i dostave toplog obroka za starije i nemoćne osobe. U brizi oko osoba starije životne dobi sudjeluje i civilni sektor pružajući razne volonterske oblike pomoći u kući, kao što je Sindikat umirovljenika Pula koji pruža usluge za 65 korisnika, Crveni križ u Poreču i Grad Labin. Dodatnim mjerama zdravstvene zaštite koje osiguravaju Istarska županija i neki Gradovi pružaju se usluge zdravstvene njege u kući iznad standarda u RH.

Tablica br. 8: Pružatelji izvaninstitucionalne skrbi pomoći i njege u kući

PRUŽATELJ USLUGE	LOKALITET PRUŽANJA USLUGE	TKO PLAĆA USLUGU
Dnevni boravak Pazin (Gradsko društvo Crvenog križa Pazin)	Pazin , Buzet + okolne općine	MSPM*
Sindikata umirovljenika Hrvatske	Pula	Besplatna
Dom za starije i nemoćne Buzet	Buzet	MSPM*, Grad Buzet
Dom za starije i nemoćne osobe Raša	Raša	Grad Labin, Korisnici
Dom za starije i nemoćne osobe Novigrad	Novigrad	Grad Novigrad, Korisnici
Dom za starije i nemoćne Domenico Pergolis, Rovinj	Rovinj	Korisnici
Dom za starije i nemoćne osobe „Alfredo Štiglic“ Pula“	Pula	Korisnici, Istarska županija, Grad Pula, MSPM*

*Ministarstvo socijalne politike i mladih

Zdravstvenu njegu u kući obavljaju 43 patronažne sestre Istarskih domova zdravlja te 61 medicinska sestra iz ustanova (4) za zdravstvenu njegu u kući i privatnih praksi za zdravstvenu njegu u kući. Uz to pojedine jedinice lokalne samouprave dodatno financiraju zdravstvenu njegu u kući iznad standarda koji propisuje Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje.

Rezultati ispitivanja potreba u 2012.g. u Istarskoj županiji pokazuju da je skrb o starijim i nemoćnim osobama problem najvišeg ranga i to obzirom na dostupne statističke pokazatelje, podatke dobivene iz analize provedenih fokus grupa po jedinicama lokalne samouprave te obzirom na provedenu web anketu.

OPĆI CILJ RADA DO 2016. GODINE:

Razvoj dostupne socio-zdravstvene skrbi, usluga i potpora starijim osobama i njihovim obiteljima u institucijama i van njih

SMJERNICE DJELOVANJA (SD):

SD 1: promocija zdravog i aktivnog starenja

SD 2: podrška programima izvaninstitucionalne skrbi o starijim osobama i razvoj novih usluga

SD 3: razvoj novih usluga i unaprjeđenje kvalitete postojećih usluga u institucionalnoj skrbi

OPERATIVNI CILJEVI ZA 2014. GODINU (OC):

OC 1.1: U programe aktivnog zdravog starenja bit će uključeno 2% više starijih osoba

OC 2.1: Razvoj izvaninstitucionalne skrbi za starije, posebno u 2 geografska područja (Umag i Buje, Puljština)

OC 3.1: 10% zaposlenih na direktnom radu s korisnicima u institucionalnoj skrbi educirano za rad s dementnim korisnicima

5.2. PLAN AKTIVNOSTI ZA 2014. GODINU

Operativni cilj 1: u programe aktivnog zdravog starenja bit će uključeno 2% više starijih osoba			
Tip usluge	Aktivnost	Odgovornost za provedbu	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Volontarijat	Volonterska skrb za starije osobe i zdravstvena edukacija starijih	Sindikata umirovljenika Hrvatske Podružnica Pula	56.000,00
	Banka vremena za treću dob – uključivanje starijih osoba u radionice za treću dob, volonterske usluge koje stariji pružaju mlađima (čuvanje djece, kuhanje, pričanje priča), volontiranje članova banke vremena u domovima za starije i nemoćne osobe	Gradska radionica Pula	15.000,00
Promocija tjelesnih aktivnosti	Obilježavanje 10. svibnja Međunarodnog dana tjelesne aktivnosti u svim programima medicinske rekreacije koji se provode na području IŽ s ciljem prenošenja modela dobre prakse i u drugim sredinama	Tim za zdravlje i Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ	3.000,00
Klupske aktivnosti	Promoviranje rada klubova za starije: Dan otvorenih vrata kluba u 3 kluba na području IŽ	Tim za zdravlje i UOI za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ	3.000,00
Ostalo	Briga o socijalnim i zdravstvenim pitanjima članova udruge	Savez antifašista Istarske županije	50.000,00
	Projekt iz područja zdravstva i socijalne skrbi u Istarskoj županiji za 2014.g. (promocija aktivnog i zdravog starenja članova udruge naročito nakon umirovljenja i prestanka aktivne službe, organizacija sportskih aktivnosti)	Udruga umirovljenika unutarnjih poslova Istre	5.000,00
	Prevenција, rano otkrivanje i liječenje osteoporoze	Hrvatska liga protiv reumatizma – Ogranak za Istarsku županiju	20.000,00

Operativni cilj 2: Razvoj izvaninstitucionalne skrbi za starije, posebno u 2 geografska područja (Umag i Buje, Puljština)			
Tip usluge	Aktivnost	Odgovornost za provedbu	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Pomoć u kući i dnevni boravak	Pomoć u kući starijim osobama, njega te prijevoz do grada za područje Grada Pazina i općina Cerovlje, Gračišće, Karojba, Lupoglav, Motovun, Sv. Petar u Šumi, Tinjan i Žminj	Grad Pazin (po modelu MOBMS)	250.000,00
	Dislocirani dnevni boravak u Lanišću (psihosocijalna podrška, radionice, rekreativne aktivnosti, aktivnosti brige o zdravlju, nastupi na manifestacijama, izleti)	Općina Lanišće	40.776,00
	Prijenos sredstava iz Proračuna Grada Pule za Dnevni boravak za osobe oboljele od Alzheimerove demencije i drugih demencija – rani stadij u iznosu od 205.000,00 kn	Dom A. Štiglic Pula	-
Pomoć u kući	Mobilni tim za skrb o starijim i nemoćnim osobama DODIR NADE Kršan (organiziranje prehrane, obavljanje kućanskih poslova i uređenje okućnice, osobna higijena, psihosocijalna podrška, posredovanje u ostvarivanju prava)	Udruga za skrb o starijim i nemoćnim osobama „Dodir nade“	20.000,00
	Proširenje programa dostave toplog obroka u kuću korisnika za još 50 korisnika za područje Grada Pule i Puljštine. Usluga pomoći i njege u kući sufinancira se iz Proračuna Grada Pule u visini od 280.000,00 kn.	Dom A. Štiglic Pula	-

Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije – Operativni plan aktivnosti za 2014. godinu

	Stvaranje preduvjeta za uvođenje izvaninstitucionalne skrbi na području Gradova Umaga i Buja, Identificiranje ključnih partnera	Tim za zdravlje i UO za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ	-
	Razvoj novih usluga izvaninstitucionalne skrbi za starije osobe na području Istarske županije	Tim za zdravlje i UO za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ	125.000,00
	Koprodukcija kao model pružanja socijalnih usluga	Gradska radionica	10.000,00
Dostupnost hitne intervencije	Pružanje pomoći u kući i podrške osobama starije životne dobi putem dežurnog telefona (Projekt „Halo niste sami“). Usluga se financira i iz Proračuna Grada Pule u visini od 110.000,00 kn.	Dom A. Štiglic Pula	97.290,00
Ostale usluge za starije koje doprinose kvaliteti života	Medicinsko pomagalo – pomoć obitelji (posudba medicinskog pomagala bez naknade, edukacija obitelji o kućnoj njezi bolesnika)	Gradsko društvo Crvenog križa Labin	20.000,00

Operativni cilj 3: 10% zaposlenih na direktnom radu s korisnicima u institucionalnoj skrbi do-educirano za rad s dementnim korisnicima			
Tip usluge	Aktivnost	Odgovornost za provedbu	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Usluge za starije osobe smještene u domovima	Provedba programa dodatnih mjera zdravstvene zaštite (specijalistička zdravstvena zaštita u DZSNO i domovima za psihički bolesne odrasle osobe iznad standarda HZZO-a). Program sufinancira i Grad Pula s iznosom od 20.000,00 kn.	Svi domovi, liječnici	300.130,00
	Volonterstvo u ustanovi (poboljšanje kvalitete života korisnika u ustanovi angažiranjem volontera)	Dom A. Štiglic Pula	30.000,00
	Kreativnost nema godine (aktivnosti za kvalitetno provođenje slobodnog vremena korisnika DZSNO A. Štiglic Pula npr. keramička radionica i sl.)	Udruga za promicanje stvaralaštva Art studio Pula	12.000,00
	Sufinanciranje rada Centra pojačane skrbi za oboljele od Alzheimerove demencije; stalni smještaj za 12 – 14 korisnika. Rad Centra sufinanciran je i iz Proračuna Grada Pule s iznosom od 90.000,00 kn.	Dom A. Štiglic Pula	410.842,00
Edukacija pružatelja usluga	Zabavne i korisne vještine (edukacijske radionice za radne terapeute i volontere u ustanovi za provođenje likovno-oblikovnih aktivnosti te grupni rad sa starijom populacijom)	Udruga Suncokret Pula	17.700,00
	Obilježavanje Dana Alzheimerove bolesti, tribina za građanstvo i radionica za zaposlenike u domovima	Dom A. Štiglic Pula	10.000,00
	Uvođenje modela E-qualina (standardi kvalitete) u DZSNO A. Štiglic i širenje modela kroz okrugle stolove i druge alate promocije	Dom A. Štiglic Pula	5.000,00
Poboljšanje prostornih uvjeta i razvoj usluga	Sanacija sustava solarnog grijanja sanitarne potrošne vode. Projekt sufinanciran iz FZOEU u iznosu od 102.118,10 kn	Dom A. Štiglic Pula	153.177,15
	Izrada projektne dokumentacije za domove za starije i nemoćne osobe	Svi domovi	300.000,00
	Usklađivanje s Pravilnikom o vrsti i djelatnosti doma socijalne skrbi, načinu pružanja skrbi izvan vlastite obitelji, uvjetima prostora, opreme i radnika doma socijalne skrbi (NN 64/09)	Svi domovi, MSPM	571.374,85

Tablica br. 9: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Skrb za starije i nemoćne osobe“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.

Izvori financiranja	Pozicija	Iznos u kn
IŽ - Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	510,511,881,883,885,887,889,891,892,894-904,906-908,910,912,914,916, 918-919,921,922,924,926,928,930-934,957,993,1024,1054	2.525.290,00
Proračun Grada Pule	882,884,886,888,890,893,905,909,911,913,915,917,920,923,925,927,929,936-956,958	705.000,00
Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost	935	102.118,10
UKUPNO:		3.332.408,10

Za koordinaciju Plana aktivnosti 2014. godine u prioritetu „Skrb za starije i nemoćne osobe“, ispred Županijskog tima za zdravlje zaduženi su: Sandra Čakić Kuhar (iz Doma za starije i nemoćne osobe Poreč) i Mladen Momčinović (iz Centra za građanske inicijative Poreč).

6. ZAŠTITA I UNAPRJEĐENJE KVALITETE ŽIVOTA OSOBA S INVALIDITETOM

6.1. OPIS TRENUTNE SITUACIJE

Definicije

U važeće propise Republike Hrvatske, s namjerom što kvalitetnije i sveobuhvatnije zaštite i unaprjeđenja kvalitete života osoba s invaliditetom ugrađeno je više definicija. U sustavu socijalne skrbi koristi se definicija propisana Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom UN. **Osobe s invaliditetom su one osobe koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima.** Zakonom o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN 64/01) uređuje se u Republici Hrvatskoj način prikupljanja podataka o uzroku, vrsti, stupnju i težini oštećenja zdravlja osoba s invaliditetom, način obrade i korištenja podataka te zaštita podataka o osobama s invaliditetom. Prema definiciji Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN 64/01) **osoba s invaliditetom, je osoba koja ima trajno ograničenje, smanjenje ili gubitak sposobnosti izvršenja neke fizičke aktivnosti ili psihičke funkcije primjerene životnoj dobi, nastale kao posljedica oštećenja zdravlja.**

Oštećenje zdravlja je nedostatak, gubitak ili nepravilnost anatomske građe, fiziološke ili psihičke funkcije. Invaliditet je trajno ograničenje, smanjenje ili gubitak (koje proizlazi iz oštećenja zdravlja) sposobnosti izvršenja neke fizičke aktivnosti ili psihičke funkcije primjerene životnoj dobi osobe i odnosi se na sposobnosti, u obliku složenih aktivnosti i ponašanja, koje su općenito prihvaćene kao bitni sastojci svakodnevnog života.

Broj osoba s invaliditetom

14217 osoba s invaliditetom, odnosno 6,8% ukupnog stanovništva Istarske županije od toga 60% muškaraca i 40% žena

9% osoba s invaliditetom je u dobi 0-19 godina

53% osoba s invaliditetom je u dobi 20-64 godine

37% osoba s invaliditetom je u dobi 65+ godina.

Socio-demografski podaci za područje Istarske županije

na dan 17.01.2013.

(Izvor: Izvješće o osobama s invaliditetom u RH, HZZJZ Zagreb, siječanj 2013.)

Obrazovanje

59% bez obrazovanja ili završena osnovna škola

30,6% srednja stručna sprema

4,5% visoka ili viša stručna sprema

Zaposlenost

1124 zaposlenih (69% M, 31% Ž)

Najčešća zvanja: trgovac, konobar, kuhar, ekonomski tehničar

Stanovanje

81% žive u obitelji

16% žive sami

0,2% ima udomitelja ili skrbnika

Pružatelji usluga

1. Ustanove socijalne skrbi

Usluge za osobe s invaliditetom u Istarskoj županiji pruža sedam ustanova, od čega pet ima sjedište u Puli (Centar za rehabilitaciju Pula, Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda, Centar za rehabilitaciju - Down syndrom centar, Dnevni centar za radnu terapiju i rehabilitaciju Pula, Dom za psihički bolesne odrasle osobe Vila Marija) te domovima u Brkaču i Nedešćini (Dom za psihički bolesne odrasle osobe Motovun, Dom za psihički bolesne odrasle osobe Nedešćina).

Tablica br. 10: Broj korisnika usluge boravka i/ili smještaja u ustanovama za skrb o osobama s invaliditetom

	Ustanova	Korisnici	Povremeni boravak	Poludnevni boravak	Cjelodnevni boravak	Stalni smještaj
1.	Centar za rehabilitaciju Pula (+ dislocirana jedinica Vodnjan)	odrasle osobe s intelektualnim oštećenjem		31		42
2.	Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda, Pula	osobe s tjelesnim i/ili intelektualnim oštećenjem	24	34	23	
3.	Centar za rehabilitaciju Down syndrom centar	osobe s intelektualnim oštećenjem		26	9	
4.	Dnevni centar za radnu terapiju i rehabilitaciju Pula	odrasle osobe s intelektualnim oštećenjem		40		
5.	Dom za psihički bolesne odrasle osobe „Vila Maria“ Pula	odrasle osobe s mentalnim oštećenjem				192
6.	Dom za psihički bolesne odrasle osobe Motovun, Brkač	odrasle osobe s mentalnim oštećenjem				89
7.	Dom za psihički bolesne odrasle osobe Nedešćina	odrasle osobe s mentalnim oštećenjem				63
	UKUPNO:		24	131	32	386

Izvor: podaci Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb na dan 31.12.2012.

Stalni smještaj pružaju četiri ustanove kojima je osnivač RH. Ministarstvo socijalne politike i mladih odabralo je dvije ustanove kojima pruža stručnu podršku u procesu transformacije i deinstitucionalizacije (Centar za rehabilitaciju Pula i Dom za psihički bolesne odrasle osobe Vila Maria“), a lokalna zajednica pružit će im podršku u razvoju izvan institucijskih usluga. U Domu za psihički bolesne odrasle osobe Nedešćina smanjen je broj korisnika sa 92 na 63 i u tijeku je adaptacija/rekonstrukcija objekta. Svi domovi za psihički bolesne odrasle osobe svoju djelatnost usmjerit će ka razvoju izvan institucijskih usluga.

2. Civilno društvo

Osim ustanova značajnu ulogu, u razvoju i pružanju izvan institucijskih usluga ima civilno društvo pa se tako u Istarskoj županiji time bave brojne udruge. Realizacijom planiranih programa i aktivnosti udruge razvijaju usluge kojima osiguravaju svojim članovima svakodnevnu podršku te ih osnažuju za aktivnije uključivanje u život zajednice. Projekti se financiraju najvećim dijelom iz lokalnih proračuna, proračuna Istarske županije, nadležnog ministarstva i zaklada, a manjim dijelom se uključuje i poslovni sektor. Financiranje iz EU fondova za sada je iskoristilo svega nekoliko udruga. Projekti civilnog društva obuhvaćaju razne edukativne, radno-okupacijske i rekreativne radionice, savjetovanja, pružanje informacija potrebnih za ostvarivanje raznih prava, tečajeve znakovnog jezika, posudionice ortopedskih pomagala, prijevoz te razne oblike pomoći u kući. Usluge osobnih asistenata za svoje članove osiguravaju Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom Pula za 8 osoba, Udruga slijepih i slabovidnih osoba Istarske županije za 33 osobe, Društvo distrofičara Istre za 8 osoba, a usluge asistenata u nastavi osigurava Centar za inkluziju i podršku u zajednici Pula za 1 osobu i Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom Pula za 2 osobe.

Iako je broj pružatelja usluga relativno velik, u Istarskoj županiji još uvijek nedostaju suvremene socijalne usluge koje podržavaju što duži ostanak osoba u njihovoj obitelji i lokalnoj zajednici kao i smještaj u samostalno stanovanje uz podršku. Unatrag nekoliko godina dogodile su se pozitivne promjene po pitanju širenja izvan institucijskih socijalnih usluga za osobe s intelektualnim oštećenjima, pa su tako organizirani dnevni boravci u Puli, Poreču, Labinu, Bujama za ukupno 40-60 korisnika i Buzetu za 15 korisnika, a smještaj u organiziranom stanovanju uz podršku u Puli za 13 osoba.

Na području županije postoji veliki broj organizacija koje rade u korist osoba s invaliditetom, međutim, kako na lokalnoj tako i na županijskoj razini njihov rad nije dovoljno usklađen što može dovesti do preklapanja aktivnosti, korisnika i neučinkovitog raspolaganja resursima.

Dostupnost objekata/usluga

Istarska županija u suradnji sa Zajednicom saveza osoba s invaliditetom Hrvatske (SOIH) i Društvom distrofičara Istra izradila je Vodič za osobe s invaliditetom kroz Istarsku županiju u kojem je dat prikaz pristupačnih i nepristupačnih objekata te predstavlja kvalitetan temelj za izradu plana uklanjanja barijera. Osim arhitektonskih barijera, osobe s invaliditetom veoma često nailaze i na barijere u komunikaciji. Problem prijevoza prisutan je u cijeloj Istarskoj županiji, jer je samo u gradu Puli organiziran i prilagođen javni prijevoz. Autobusi za međugradski prijevoz nisu prilagođeni za prijevoz osoba s invaliditetom. Taxi usluge su u Istarskoj županiji, u odnosu na neka druga područja u RH, vrlo skupe te se malo koriste.

Obrazovanje i zapošljavanje

U Istarskoj županiji na dan 31.12.2012. godine ima ukupno 148 nezaposlenih osoba s invaliditetom od toga 57% muškaraca, a 43% žena.

Zapošljavanje osoba s invaliditetom u zaštićenim uvjetima organizirano je u okviru ustanove Tekop Nova u Puli u kojoj je zaposleno 16 osoba s invaliditetom, u Radnoj jedinici Centra za inkluziju i podršku u zajednici u Labinu u kojoj je zaposleno 8 osoba s invaliditetom, kao i kroz samozapošljavanje u Zadruzi osoba s invaliditetom u Puli. Iako Zavod za zapošljavanje nudi mnoge poticajne mjere poslodavcima, veće uključivanje osoba s invaliditetom na otvoreno tržište rada nije prisutno. Prema podacima HZZ na dan 01.09.2013. godine najveći udio među nezaposlenim osobama s invaliditetom imaju osobe s intelektualnim oštećenjima (48,46%). Aktivnu ulogu u pripremi i zapošljavanju osoba s invaliditetom na području gradova Pule i Labina ima Centar za inkluziju i podršku u zajednici Pula.

U Istarskoj županiji djeluju dvije odgojno-obrazovne ustanove: Škola za odgoj i obrazovanje u Puli i Centar „Liče Faraguna“ u Labinu. Škola za odgoj i obrazovanje Pula obrazuje, radno i stručno osposobljava učenike s intelektualnim teškoćama u dobi od 7. do 21. godine života kroz posebne programe osnovne i srednje škole. Školu polazi 60 učenika od čega se 30 učenika obrazuje za pomoćna zanimanja (slastičar, vodoinstalat, soboslikar, ličilac, autolimar, vrtlar, cvječar) a 30 učenika su djeca značajno sniženog intelektualnog funkcioniranja u dobi od 15. do 21. godine. Dugogodišnje praćenje učenika po završetku obrazovanja ukazalo je na poražavajuće činjenice a to su nizak stupanj zapošljavanja i nastavak života u ustanovama u okviru sustava socijalne skrbi. Centar „Liče Faraguna“ Labin u odgojno-obrazovnom radu ima 17 učenika s područja cijele županije od čega je 6 učenika u petodnevnom domskom smještaju. Kod svih učenika prisutne su višestruke teškoće (6 u kolicima, 3 nestabilni pri hodaњу, 6 boluje od epilepsije, 1 slabovidni).

Pomoćnici u nastavi

Istarska županija osnivač je 25 osnovnih škola i 21 srednje škole. U šk. godini 2013./14. škole su iskazale potrebu za angažiranjem pomoćnika u nastavi za 32 učenika u osnovnim školama te za 9 učenika u srednjim školama. Sukladno zahtjevima škola, putem Upravnog odjela za obrazovanje, sport i tehničku kulturu Istarske županije, uz suglasnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, angažirano je ukupno 36 pomoćnika u nastavi (u pojedinim školama za dva, odnosno tri učenika jedan pomoćnik). U Proračunu Istarske županije za 2013. godinu planirano je ukupno 953.670,00 kn od toga iz sredstava Istarske županije 633.670,00 kn, a iz sredstva Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (mjera „Mladi za mlade“) i Udruge gluhih i nagluhih IŽ 275.000,00 kn. Proračunom IŽ

za 2014. godinu planira se povećanje sredstva u odnosu na 2013. godinu za 55% te iznosi ukupno 1.480.000,00 kn.

6.2. OPIS POTREBE

Istraživanje potreba na području Istarske županije provedeno je tijekom 2012. i 2013. godine. Različitim metodama (fokus grupe, ankete građana, podaci o uslugama i potrebama prikupljeni od pružatelja usluga, dostupna statistika i konsenzus konferencija/radionice) i uz sudjelovanje predstavnika struke, politike, uprave i civilnog društva, identificirani su **čimbenici koji direktno utječu na kvalitetu života osoba s invaliditetom**:

- nedovoljna razvijenost i nedovoljna iskorištenost socijalnih usluga
- neprilagođeni uvjeti u okolišu koji otežavaju mobilnost i komunikaciju osobama s invaliditetom
- nezaposlenost – nepovoljan odnos zaposlenih u odnosu na ukupan broj osoba s invaliditetom

Osobe s invaliditetom imaju kompleksne potrebe te je za njihovo zadovoljavanje **nužna suradnja i koordinacija brojnih institucija i sustava** (zdravstvenoga, mirovinskoga, obrazovnoga, komunalnoga sustava te sustava lokalne samouprave, zapošljavanja, socijalne skrbi i drugih). Iz tih razloga potrebno je značajne napore uložiti na području informiranja, međusobne suradnje te jačanja kapaciteta udruga i ustanova koje skrbe o osobama s invaliditetom na pružanje širokog spektra održivih i dostupnih socijalnih usluga. Koncentracija ustanova u Puli rezultira nedostupnošću osobama u potrebi koje žive izvan Pule, kao i pretjerani pritisak na kapacitete ovih ustanova.

Osobe s intelektualnim i mentalnim oštećenjima su društvena skupina u posebno nepovoljnom položaju o čemu svjedoče pokazatelji kako na državnoj tako i na regionalnoj razini (stanje ljudskih prava – Izvješće za Hrvatsku Human Rights Watch, udio u nezaposlenim osobama s invaliditetom). Iako je u Republici Hrvatskoj pokrenut proces deinstitutionalizacije/transformacije domova (koji bi trebao biti gotov do 2016. odnosno 2018. godine), on je tek u začecima, opterećen brojnim otporima koji nisu u interesu korisnika. Istovremeno sa provedbom procesa **deinstitutionalizacije** potrebno je omogućiti korisnicima koji ulaze u sustav socijalne skrbi takve socijalne usluge koje će prevenirati smještaj (**prevencija institucionalizacije**) ili omogućiti suvremenije oblike smještaja (**organizirano stanovanje**).

Trenutno na području Istarske županije za oko 110 osoba s intelektualnim teškoćama nedostaje ugovorenih **usluga poludnevnog boravka**, a za 60 osoba s intelektualnim teškoćama potrebno je osigurati uslugu organiziranog stanovanja.

Na području Pule prema podacima Doma za psihički bolesne odrasle osobe „Vila Maria“ oko 60 osoba s mentalnim oštećenjima trenutno treba uslugu poludnevnog boravka, a za 100 osoba potrebno je osigurati uslugu organiziranog stanovanja.

Prema podacima Doma za psihički bolesne odrasle osobe Motovun nužno je što prije razviti dostavu obroka u kući za 80 osoba.

Civilno društvo ima veoma značajnu ulogu u osiguravanju i razvoju izvan institucijskih usluga za osobe s invaliditetom i nužno je da se **realizacija njihovih programa**, uz jačanje suradnje srodnih organizacija i nadalje podupire iz lokalnih proračuna. Zbog nedostatka proračunskih sredstava potrebno je osnažiti organizacije civilnog društva za prijavu projekata i korištenje financijskih sredstava EU fondova.

U Vodiču za osobe s invaliditetom evidentirano je 11 ambulanti primarne zdravstvene zaštite koje zbog **arhitektonskih barijera** nisu dostupne osobama s invaliditetom, te je iste potrebno uvrstiti u plan prioriteta za prilagodbu. Osim uklanjanja arhitektonskih barijera potrebno je planirati aktivnosti radi uklanjanja **barijera u komunikaciji** (znakovni jezik, teško razumljiv tekst, Braillovo pismo). Zbog neadekvatnog i/ili nedostupnog javnog prijevoza potrebno je osigurati druge načine **prijevoza** osobama s invaliditetom (kroz udruge, taxi i sl.).

Najveće prepreke u zapošljavanju osoba s invaliditetom su predrasude poslodavaca, zanimanja koja ne odgovaraju potrebama tržišta rada, dugotrajna nezaposlenost te neaktivnost i nepripremljenost za radno okruženje samih osoba s invaliditetom.

Osobama s invaliditetom koje imaju radnu sposobnost potrebno je omogućiti **stjecanje novih vještina potrebnih za tržište rada**, mogućnost stjecanja radnog iskustva, kao i zadovoljiti specifične potrebe pojedinih skupina osoba s invaliditetom za rad u zaštićenim uvjetima.

S druge strane potreban je **aktivniji rad s poslodavcima** koji će biti usmjeren prema: informiranju o mogućnostima korištenja raznih poticajnih mjera Zavoda za zapošljavanje; uklanjanju predrasuda poslodavaca prema osobama s invaliditetom; prepoznavanju kompetencija osoba s invaliditetom

OPĆI CILJ RADA DO 2016. GODINE:

Osigurati uvjete za veću društvenu uključenost osoba s invaliditetom u život zajednice, čime očekujemo da ćemo utjecati na smanjivanje njihovog osjećaja usamljenosti.

SMJERNICE DJELOVANJA (SD):

SD 1: Povećati dostupnost i teritorijalnu ujednačenost izvan institucijskih socijalnih usluga za osobe s invaliditetom

SD 2: Utjecati na uvjete u okolišu i zajednici radi osiguravanja mobilnosti i komunikacije osobama s invaliditetom

SD 3: Poticati veću socijalnu uključenost osoba s invaliditetom kroz podršku programima za pripremu i zapošljavanje osoba s invaliditetom

OPERATIVNI CILJEVI (OC) ZA 2014. GODINU:

OC 1.1: Razviti i proširiti usluge boravka za ukupno 15 osoba s invaliditetom u Brkaču i Puli i izraditi projektnu dokumentaciju za poludnevne boravke u Pazinu, Buzetu i Domu Vila Maria u Puli

OC 1.2: Podržati rad postojećih poludnevnih boravaka i klubova za osobe s invaliditetom u Istarskoj županiji

OC 1.3: Pružiti podršku ustanovama socijalne skrbi u provedbi plana deinstitucionalizacije i razvoju usluga u zajednici

OC 1.4: Podržati projekte civilnog društva kojima se, osobama s invaliditetom, osigurava podrška i veće uključivanje u život zajednice

OC 2.1: Otkloniti arhitektonske barijere u najmanje četiri subjekta u Istarskoj županiji

OC 2.2: Učiniti pristupačnijom komunikaciju za osobe s oštećenjem sluha i osobe s intelektualnim oštećenjem

OC 2.3: Pružiti direktnu pomoć i unaprijediti mobilnost osoba s tjelesnim oštećenjima

OC 3.1: Jačati profesionalne kompetencije i poticati zapošljavanje osoba s invaliditetom

6.3. PLAN AKTIVNOSTI ZA 2014. GODINU:

Vrsta socijalne usluge: USLUGA BORAVKA			
Operativni cilj 1.1: Razviti i proširiti usluge boravka za ukupno 15 osoba s invaliditetom u Brkaču i Puli i izraditi projektnu dokumentaciju za poludnevne boravke u Pazinu, Buzetu i Domu Vila Maria u Puli			
Aktivnost	Odgovornost za provedbu	Pokazatelj uspješnosti	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Pokretanje rada poludnevnog boravka za osobe s mentalnim oštećenjem u Domu za psihički bolesne odrasle osobe Motovun, Brkač	Dom za psihički bolesne odrasle osobe Motovun, Brkač, MSPM	Pokrenut poludnevni boravak za 5-10 osoba	-
Stvaranje preduvjeta za otvaranje poludnevnog boravka za osobe s mentalnim oštećenjem u Puli	Dom za psihički bolesne odrasle osobe „Vila Maria“ Pula, Grad Pula	Uređen prostor, pokrenut poludnevni boravak u zajednici (izvan objekta Doma) za 10 osoba; Izrađena projektna dokumentacija i prijava na natječaj za uređenje prostora za poludnevni boravak u objektu Doma	-
Stvaranje preduvjeta za otvaranje poludnevnog boravka za odrasle osobe s intelektualnim oštećenjem u Pazinu	Centar za inkluziju i podršku u zajednici, Grad Pazin, Istarska županija	Izrađena projektna dokumentacija, prijavljen projekt na EU fondove	-
Stvaranje preduvjeta za proširenje prostora za poludnevni boravak za odrasle osobe s intelektualnim teškoćama u Buzetu	Grad Buzet, Udruga za pomoć osobama s mentalnom retardacijom IŽ, Istarska županija	Izrađena projektna dokumentacija, prijavljen projekt na EU fondove	-

Vrsta socijalne usluge: USLUGA BORAVKA			
Operativni cilj 1.2: Podržati rad postojećih poludnevnih boravaka i klubova za osobe s invaliditetom u Istarskoj županiji			
Pokazatelji uspješnosti:			
<ul style="list-style-type: none"> • Provedene su planirane aktivnosti/program rada dnevnih boravaka i klubova • Broj korisnika se ne smanjuje i redovito dolaze na aktivnosti • Korisnici imaju aktivnu ulogu u planiranju aktivnosti • Provedena je anketa o zadovoljstvu korisnika 			
Aktivnost	Odgovornost za provedbu	Kratki opis	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Financiranje poslovanja Dnevnog centra za rehabilitaciju Veruda, Pula	Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda, Pula, Grad Pula	Centar pruža tjelesno oštećenoj djeci, mladeži i odraslim osobama i mentalno oštećenoj djeci, usluge prehrane, njege i brige o zdravlju, osposobljavanje za samozbrinjavanje, medicinske i psihosocijalne rehabilitacije: <ul style="list-style-type: none"> • Re/habilitacija korisnika od dojenačke do odrasle dobi, rana intervencija • Odgoj i obrazovanje djece predškolske dobi • Odgoj i obrazovanje djece školske dobi: <ul style="list-style-type: none"> - programi produženog stručnog postupka - odgoj i obrazovanje djece s utjecajnim teškoćama u razvoju - mobilni tim – program potpore integraciji djece s motoričkim poremećajima u redovne predškolske i 	1.000.000,00

Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije – Operativni plan aktivnosti za 2014. godinu

		školske ustanove • Program za mladež i odrasle osobe – psihosocijalna rehabilitacija U 2012./2013. godini bilo je ukupno 312 korisnika.	
Podrška projektu „Kreativnost i učenje“	Dnevni centar za radnu terapiju i rehabilitaciju Pula	Radno-okupacijske, edukativne i kreativne radionice te sudjelovanje na susretima za korisnike Dnevnog centra - 40 odraslih osoba s intelektualnim i tjelesnim oštećenjima.	25.000,00
Podrška projektu „Klubovi za osobe s intelektualnim teškoćama – izvaninstitucionalni oblik skrbi u IŽ“	Udruga za pomoć osobama s mentalnom retardacijom IŽ	Osnaživanje korisnika za aktivan i sadržajan život u zajednici, informiranje roditelja, senzibilizacija javnosti. Direktni korisnici: 115 osoba s intelektualnim oštećenjem s područja IŽ. Klubovi su organizirani u Umagu, Rovinju (Bale, Žminj), Motovunu (Oprtalj, Karojba), Marčani i Taru 3 sata tjedno, a u Puli (Vodnjan, Ližnjan) 4 sata tjedno.	40.000,00
Podrška projektu „I mi smo dio zajednice“, dnevni boravak za odrasle osobe s intelektualnim teškoćama	Grad Buzet, Udruga za pomoć osobama s mentalnom retardacijom	Dnevni boravak za 12 korisnika s područja grada Buzeta, 2-4 x tjedno, razne edukativne radionice (kulinarstvo, vrtlarstvo, glazba, briga o zdravlju), izleti.	25.000,00
Podrška projektu „Naša dnevna zajednica“	Centar za inkluziju i podršku u zajednici	Projekt je usmjeren povećanju kvalitete života i prevenciji institucionalizacije kroz rad s korisnicima u poludnevnim boravcima: Pula, Poreč, Labin, Buje (6-8 sati dnevno) i edukacijama za suradnike i volontere. Direktni korisnici: 50 odraslih osoba s intelektualnim oštećenjem i drugim psiho-fizičkim smetnjama.	40.000,00
Podrška projektu „Moji Pula grad, Zagreb veograd!“	Centar za rehabilitaciju Down sindrom centar Pula	Unaprjeđenje kvalitete života osobama s Dsy i njihovim obiteljima, razvijanje osobnih i socijalnih kompetencija i priprema za organizirano stanovanje. Direktni korisnici su 30 osoba s Dsy iz Istarske, Brodsko-posavske, Karlovačke županije i grada Zagreba.	25.000,00
Podrška projektu „Klub laringektomiranih“	Liga protiv raka Pula	Radom Kluba 1 x tjedno oboljelima se pruža stručna pomoć kroz individualne razgovore, savjetovanja, pomoć u rehabilitaciji. Direktni korisnici: 30 onkoloških bolesnika. Klub provodi i preventivna predavanja za opću populaciju.	11.000,00
UKUPNO:			1.166.000,00

Vrste socijalnih usluga: PRIPREMA KORISNIKA ZA ŽIVOT U ZAJEDNICI, POMOĆ I NJEGA U KUĆI, STRUČNA POMOĆ U OBITELJI, ORGANIZIRANO STANOVANJE UZ PODRŠKU

Operativni cilj 1.3: Pružiti podršku ustanovama socijalne skrbi u provedbi plana deinstitutionalizacije i razvoju usluga u zajednici

Aktivnost	Odgovornost za provedbu	Kratki opis	Pokazatelj uspješnosti	Sredstva iz proračuna IŽ (u kn)
Provedba Plana transformacije i deinstitutionalizacije Centra za rehabilitaciju Gregovica, Pula	Centar za rehabilitaciju Gregovica, Pula	UO za zdravstvo i socijalnu skrb sudjeluje u radu Tima (s CZSS, Grada Pule, Udruge za inkluziju i podršku u zajednici) čija je zadaća davanje stručne podrške ustanovi u procesu transformacije	Provedene aktivnosti iz Plana transformacije	-
Provedba Plana transformacije i deinstitutionalizacije Doma za psihički bolesne osobe Vila Maria, Pula	Dom za psihički bolesne osobe „Vila Maria“ Pula	UO za zdravstvo i socijalnu skrb sudjeluje u radu Tima (zajedno s predstavnicima CZSS, Grada Pule, IDZ) čija je zadaća davanje stručne podrške ustanovi u procesu transformacije	Provedene aktivnosti iz Plana transformacije	-

Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije – Operativni plan aktivnosti za 2014. godinu

Razvijanje usluga stručne pomoći (patronaže) i pomoći i njege u kući za osobe s mentalnim oštećenjem na području grada Pule i okolice	Dom za psihički bolesne odrasle osobe „Vila Maria“ Pula	Razvijanjem usluga u kući prevenira se institucionalizacija. Za pružanje usluga u kući nužna je nabavka manjeg osobnog vozila. Obzirom da će se usluga pružati najvećim dijelom na području grada Pule očekuje se i sufinanciranje iz lokalnog proračuna.	Nabavljeno vozilo, uspostavljena usluga za najmanje 10 osoba	35.000,00
Razvijanje usluge organiziranog stanovanja uz podršku za osobe s mentalnim oštećenjem u gradu Puli	Dom za psihički bolesne odrasle osobe „Vila Maria“ Pula	Napomena: Prvi smještaj u organizirano stanovanje uz podršku za 4 korisnika realiziran u Puli u studenom 2013.	Realizirano samostalno stanovanje uz podršku za 8-10 osoba	-
Podrška projektu „Školarci slikom do Vile Marie;	Dom za psihički bolesne odrasle osobe „Vila Maria“ Pula	Zajedničke likovne i keramičarske radionice učenika osnovnih i srednjih škola Pule i korisnika ustanove s ciljem jačanja socijalne interakcije i suradnje s lokalnom zajednicom.	Realizirane aktivnosti, provedena anketa o zadovoljstvu korisnika	14.875,00
Podrška projektu „Djeca osmijehom do srca Vile Marie“	Dom za psihički bolesne odrasle osobe „Vila Maria“ Pula	Zajedničke likovne radionice djece i korisnika ustanove s ciljem destigmatizacije osoba s mentalnim oštećenjem kroz kontakt s najmlađima i njihovim roditeljima.	Realizirane aktivnosti, provedena anketa o zadovoljstvu korisnika	3.000,00
Uređenje stana u Brkaču za pripremu 4 osobe s mentalnim oštećenjem (korisnici doma) za samostalan život u organiziranom stanovanju uz podršku	Dom za psihički bolesne odrasle osobe Motovun	Uređenje stana planira se u objektu u kojem se sada organiziraju radno-okupacijske aktivnosti za korisnike ustanove, ali ima dovoljno prostora i za pripremu/osnaživanje korisnika za samostalno stanovanje.	Uređen stan, smješteno 4 osobe s mentalnim oštećenjem	-
Podrška projektu „Domski Band – glazbom protiv predrasuda“	Dom za psihički bolesne odrasle osobe Motovun	Jačanje socijalne interakcije i suradnja korisnika ustanove s lokalnom zajednicom	Realizirane aktivnosti, provedena anketa korisnika	6.000,00
Razviti uslugu dostave obroka za područje Pazinštine za najmanje 20 korisnika	Dom za psihički bolesne odrasle osobe Motovun, JLS	Napomena: U 2013. nabavljeno vozilo (donacija Istarskih domova zdravlja) i posuđe za dostavu obroka (Proračun IŽ)	Usluga se pruža za 20 korisnika	-
UKUPNO:				58.875,00

Vrste socijalnih usluga: USLUGE PODRŠKE U ZAJEDNICI (STRUČNA PODRŠKA, SAVJETOVANJA, USMJERAVANJA I POMOĆI ZA PREVLAĐAVANJE POTEŠKOĆA, STVARANJE UVJETA ZA OČUVANJE I RAZVOJ OSOBNIH MOGUĆNOSTI)

Operativni cilj 1.4: Podržati projekte civilnog društva kojima se, osobama s invaliditetom, osigurava podrška i veće uključivanje u život zajednice

Pokazatelji uspješnosti:

- Provedene su planirane aktivnosti projekata civilnog društva
- Broj korisnika se ne smanjuje i redovito dolaze na aktivnosti
- Korisnici imaju aktivnu ulogu u planiranju aktivnosti
- Provedena je anketa o zadovoljstvu korisnika

Aktivnost	Odgovornost za provedbu	Kratak opis	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Podrška projektu „Integracija distrofičara Istre 2014.“	Društvo distrofičara Istre	Razne kreativno-edukacijske radionice, rekreacija u prirodi, pomoć u kući, posudionica ortopedskih pomagala, prijevoz, rješavanje individualnih problema, senzibilizacija javnosti, rad na uklanjanju barijera; 137 direktnih korisnika s područja IŽ	45.000,00

Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije – Operativni plan aktivnosti za 2014. godinu

Podrška projektu „Zaštita i unaprjeđenje kvalitete života slijepih osoba u IŽ“	Udruga slijepih IŽ - Pula	Projekt je usmjeren poboljšanju kvalitete življenja slijepih osoba kroz edukaciju, rehabilitaciju, mobilitet te bolju informiranost i uključenost slijepih u svakodnevni život.	45.000,00
Podrška projektu „Kako živjeti s multiplom sklerozom“	Društvo multiple skleroze Istarske županije	Unaprjeđenje kvalitete života za 146 osoba oboljelih od multiple skleroze s područja IŽ kroz edukativne radionice, savjetovanja, rehabilitaciju, pomoć u kući i senzibilizaciju javnosti.	13.000,00
Podrška projektu „Savjetovanjem i edukacijom do kvalitetnijeg života osoba s invaliditetom“	Savez udruga osoba s invaliditetom IŽ	Koordinacija djelovanja i aktivnosti Saveza i članica, praćenje zakonske regulative, individualna savjetovanja, kreativne, edukativne radionice i predavanja, senzibilizacija javnosti.	10.000,00
Podrška projektu „Zdravlje za sve za 21.stoljeće“	Udruga invalida rada Istre	Fizikalna terapija i rehabilitacija, te osposobljavanje za moguće ponovno zapošljavanje.	15.000,00
Podrška projektu „Zdravim duhom i tijelom kroz 2014. godinu“	Boćarski klub osoba s invaliditetom Istarske županije „Istrijana“	Unaprjeđenje zdravlja, rehabilitacija i sportska rekreacija kroz boćanje za 24 osobe. Treninzi se održavaju u Puli, Žminju i Sv. Petru u Šumi.	10.000,00
Podrška projektu „Redovna programska djelatnost Društva invalida Poreč“	Društvo invalida Poreč	Stvaranje okoline i uvjeta za kvalitetniji života osoba s invaliditetom (116 korisnika) na području grada Poreča kroz edukativne, kreativne radionice, terapijske programe, pomoć u kući, senzibilizaciju javnosti.	10.000,00
Podrška projektu „Most“	Udruga Suncokret, Pula	Projektom se kroz trening radionice za studente, edukativne radionice za učenike i izložbom rezultata međusobne suradnje u javnosti, želi smanjiti izolaciju djece i mladih s teškoćama u razvoju iz života zajednice, ali i educirati grupe djece i mladih za potrebe tog dijela populacije. Radionice se provode s učenicima Škole za odgoj i obrazovanje. 50 direktnih korisnika	15.000,00
Podrška projektu „Rehabilitacija osoba s autizmom“	Udruga za autizam Pula	Stručna pomoć za 24 korisnika kroz grupni i individualni rad uz rehabilitatora i Nueurofeedback terapeuta.	10.000,00
Podrška projektu „Za zdrav život!“	Društvo tjelesnih invalida Pazin	Informiranje i edukacija osoba s invaliditetom (123 osobe) s područja Pazinštine o mogućnostima ostvarivanja prava i potreba, promocija zdravog načina života. Senzibilizacija javnosti, obilježavanje značajnih datuma.	10.000,00
Podrška projektu „Izvan institucijska skrb osoba s invaliditetom“	Udruga civilnih invalida – inkluzija Pula	Organizirana pomoć u kući za 20 osoba s teškim tjelesnim oštećenjem u dobi od 45 do 85 godina na lokacijama: Pula, Vodnjan, Peroj, Čabruniči, Žminj, Medulin, Fažana. Pomoć u kući pružaju njegovateljice (higijena, kućanski poslovi, nabava lijekova)	16.000,00
Podrška projektu „Plivanje i ronjenje za osobe s invaliditetom“	Udruga cerebralne paralize IŽ	Obuka plivanja za 20 djece s tjelesnim oštećenjem u integriranoj skupini s zdravom djecom po Halliwick konceptu.	20.000,00
Podrška projektu Međunarodni kamp „Sunce i avantura 2014.“	Udruga cerebralne paralize IŽ	Međunarodni kamp (5 dana) za 10 djece s cerebralnom paralizom iz IŽ o kojima brine 10 volontera iste dobi (srednjoškolci) i 10 djece iz Poljske oboljelih od leukemije o kojima brinu njihovi profesionalni kadrovi.	5.000,00
Podrška projektu 12. sportsko-rekreativni i kulturni susret osoba s intelektualnim teškoćama „Susret prijateljstva“	Udruga roditelja osoba s kombiniranim smetnjama u psihofizičkom razvoju IŽ – Pula	Druženje i uspostavljanje interakcije osoba s intelektualnim teškoćama i djece predškolske i školske dobi na organiziranom „Susretu prijateljstva“. Susret se sastoji od glazbeno-scenskog i sportsko rekreativnog programa. Učesnici: 30 odraslih osoba s intelektualnim	10.000,00

Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije – Operativni plan aktivnosti za 2014. godinu

		teškoćama, djeca predškolske i školske dobi, korisnici ustanova iz IŽ i RH.	
Podrška projektu „Terapijsko jahanje za osobe s invaliditetom u Istarskoj županiji u 2014. g.“	Udruga za terapijsko jahanje PHILIPOS Pula	Program terapijskog jahanja za 15 osoba s invaliditetom u dobi 7-32 godine; 1-2 puta tjedno; lokacija: Manjadvorci	10.000,00
Podrška projektu „I mi želimo biti Online!“	Društvo tjelesnih invalida Pazin	Pokretanje javne humanitarne akcije za prikupljanje digitalnih fotoaparata i rabljenih računala, dogradnja te davanje na korištenje korisnicima (20) slabijeg imovinskog stanja. Osposobljavanje za korištenje provodit će se za manje grupe ili individualno u domovima korisnika.	8.000,00
Podrška projektu „Plivanje kao terapija i metoda integracije za osobe s invaliditetom“	Ustanova za zdravstvenu njegu u kući „Zlatne ruke“ Vesna Plavšić	Hidro terapija kao oblik rehabilitacije, ali i socijalizacije osoba s invaliditetom provodit će se 2 x tjedno u ljetnim mjesecima; ukupno 20 puta za 50-ak korisnika (djeca i mladi s invaliditetom) u dobi od 8 do 23 godine.	8.405,00
Unaprjeđenje postojećih i razvoj novih usluga podrške u zajednici u skladu s identificiranim potrebama i Nacionalnom strategijom za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. g	Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb, Tim za zdravlje, Savjet za socijalnu skrb, radne skupine za socijalno planiranje	Krajem prosinca navedeni nositelji nastaviti će rad na prepoznavanju potreba u području unaprjeđenja kvalitete života osoba s invaliditetom, izradi Plana socijalnih usluga za trogodišnje razdoblje i kreiranju/razvoju novih usluga u skladu s potrebama zajednice i osoba s invaliditetom.	69.552,00
UKUPNO:			329.957,00

Operativni cilj 2.1: Otkloniti arhitektonske barijere u najmanje četiri subjekta u Istarskoj županiji				
Aktivnost	Odgovornost za provedbu	Pokazatelj uspješnosti	Kratki opis	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Otklanjanje barijera i prilagodba nedostupnih objekata osobama s invaliditetom na području Istarske županije	Istarski domovi zdravlja, Općina Motovun, Općina Kanfanar, Upravni odjel za održivi razvoj IŽ, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	Prilagođen pristup osobama s invaliditetom ambulantama PZZ u Motovunu i Kanfanaru, te prilagodba na još dva lokaliteta	Napomena: Prilagodba za ambulantu PZZ Motovun započela u 2013. g.; Prioritetni lokaliteti za prilagodbu odredit će se sukladno Vodiču za osobe s invaliditetom IŽ	70.000,00
UKUPNO:				70.000,00

Vrste socijalnih usluga: USLUGE PODRŠKE U ZAJEDNICI (STRUČNA PODRŠKA, SAVJETOVANJA, USMJERAVANJA I POMOĆI ZA PREVLAĐAVANJE POTEŠKOĆA, STVARANJE UVJETA ZA OČUVANJE I RAZVOJ OSOBNIH MOGUĆNOSTI)

Operativni cilj 2.2: Učiniti pristupačnijom komunikaciju za osobe s oštećenjem sluha i osobe s intelektualnim oštećenjem

Aktivnost	Odgovornost za provedbu	Kratki opis	Pokazatelj uspješnosti	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Podrška projektu „Živjeti sa oštećenjem sluha u Istarskoj županiji“	Udruga djece i mladih oštećena sluha	Kreativno-edukativne radionice, rehabilitacija slušanja i govora, tečajevi znakovnog jezika. Direktni korisnici su djeca i mladi oštećena sluha s područja IŽ.	Provedena anketa o zadovoljstvu korisnika	12.000,00

Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije – Operativni plan aktivnosti za 2014. godinu

Podrška projektu „Promicanje sudjelovanja građana sa invaliditetom u demokratskim procesima – osnaživanje gluhih i nagluhih osoba“	Udruga gluhih i nagluhih Istarske županije	Usluge tumača gluhim osobama (individualno i na edukativnim radionicama)	Provedena anketa o zadovoljstvu korisnika	13.168,00
Podrška projektu „Želim razumjeti – smanjivanje komunikacijskih barijera za osobe s intelektualnim teškoćama“	Udruga za pomoć osobama s mentalnom retardacijom Istarske županije	Organiziranje radionica (1 x tjedno) za osobe s intelektualnim oštećenjem o izradi lako razumljivih materijala na lokacijama Pula, Buje, Buzet, Rovinj, Labin i Poreč, te radionice za stručnjake koji rade s osobama s intelektualnim oštećenjem u Rovinju, Puli i Labinu. Nastupi u medijima i diseminacija izrađenih materijala.	Održane radionice; izrađeni materijali; nastupi u medijima; provedena anketa o zadovoljstvu korisnika	15.000,00
UKUPNO:				40.168,00

Vrste socijalnih usluga: USLUGE PODRŠKE U ZAJEDNICI (STRUČNA PODRŠKA, SAVJETOVANJA, USMJERAVANJA I POMOĆI ZA PREVLAĐAVANJE POTEŠKOĆA, STVARANJE UVJETA ZA OČUVANJE I RAZVOJ OSOBNIH MOGUĆNOSTI)

Operativni cilj 2.3: Pružiti direktnu pomoć i unaprijediti mobilnost osoba s tjelesnim oštećenjima

Aktivnost	Odgovornost za provedbu	Kratki opis	Pokazatelj uspješnosti	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Podrška projektu „I mi možemo po stepenicama“	Udruga osoba s invaliditetom Labin	Povećati mobilnost i samostalnost osoba s invaliditetom nabavom gusjeničara za područje Labinštine. Broj korisnika u potrebi: 100	Nabavljen gusjeničar	10.000,00
Podrška projektu „Osnaživanje osoba s invaliditetom za život u zajednici – prijevoz osoba bitno smanjene pokretljivosti“	Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom	Usluga prijevoza za 60 osoba s tjelesnim oštećenjem. Korisnici su definirani Pravilnikom o prijevozu vozilima Društva po kriterijima: pokretljivost, rehabilitiranost, posjedovanje vozila od strane uže obitelji, mogućnost korištenja javnog prijevoza, materijalna situacija.	Osigurane usluge prijevoza za 60 korisnika; provedena anketa o zadovoljstvu korisnika	30.000,00
UKUPNO:				40.000,00

Vrste socijalnih usluga: USLUGE POTPORE U OBAVLJANJU POSLOVA, PRIPREMI I ZAPOŠLJAVANJU

Operativni cilj 3.1: Jačati profesionalne kompetencije i poticati zapošljavanje osoba s invaliditetom

Aktivnost	Odgovornost za provedbu	Kratki opis	Pokazatelj uspješnosti	Sredstva iz proračuna IŽ (u kn)
Podrška projektu „Kuham zdravo – jedem zdravo/ kabinet praktičnih vještina“	Škola za odgoj i obrazovanje Pula	Podizanje profesionalnih kompetencija učenika Škole, usvajanje trajnih znanja i vještina, poticanje zdravih prehrambenih navika, informiranje javnosti o kompetencijama učenika s intelektualnim oštećenjem. Direktni korisnici: 60 učenika Škole u dobi od 15 do 21 godine.	Uređen kabinet, učenici stekli znanja i vještine, održane prezentacije u javnosti	25.000,00

Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije – Operativni plan aktivnosti za 2014. godinu

Učenicima s teškoćama osigurati pomoćnike u nastavi u osnovnim i srednjim školama kojima je osnivač IŽ	Upravni odjel za obrazovanje, sport i tehničku kulturu, Zavod za zapošljavanje, Udruga gluhih i nagluhih IŽ	Napomena: 1.051.590,50 kn planirano u razdjelu Upravnog odjela za obrazovanje, sport i tehničku kulturu IŽ; 480.000,00 - Zavod za zapošljavanje	Zadovoljene sve iskazane potrebe za pomoćnicima u nastavi u osnovnim i srednjim školama kojima je osnivač Istarska županija	-
Podrška projektu „IN.PROMO – radno uključivanje osoba s invaliditetom“	Centar za inkluziju i podršku u zajednici	Podrška radnoj jedinici za zapošljavanje osoba s invaliditetom u Labinu; promocija poslovnih aktivnosti na drugim područjima s ciljem razvijanja nove radno-zaštitne jedinice	Radna jedinica zapošljava najmanje 8 osoba s invaliditetom; održana promocija poslovnih aktivnosti u javnosti	20.000,00
Sufinanciranje poslovanja Zaštitne radionice Tekop Nova Pula	Upravni odjel za gospodarstvo Istarske županije	Napomena: 550.000,00 kn planirano u razdjelu Upravnog odjela za gospodarstvo IŽ	Realiziran planirani program rada, promocija poslovnih aktivnosti u javnosti	-
Informirati poslodavce o raspoloživim poticajnim mjerama za zapošljavanje osoba s invaliditetom	Zavod za zapošljavanje, Podružnica Pula		Održan okrugli stol o poticajnim mjerama zapošljavanja	-
UKUPNO:				45.000,00

Tablica br. 11: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Zaštita i unaprjeđenje kvalitete života osoba s invaliditetom“ u Proračunu Istarske županije za 2014. g.

Izvori financiranja	Pozicija	Iznos u kn
IŽ - Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	508,509	1.750.000,00
IŽ - Upravni odjel za održivi razvoj	128	100.000,00
IŽ - Upravni odjel za obrazovanje, sport i tehničku kulturu	1072	1.051.590,50
Hrvatski zavod za zapošljavanje	1073	480.000,00
IŽ - Upravni odjel za gospodarstvo	2681	550.000,00
UKUPNO:		3.931.590,50

Za koordinaciju Plana aktivnosti 2014. godine u prioritetu „Zaštita i unaprjeđenje života osoba s invaliditetom“, ispred Županijskog tima za zdravlje zadužene su: Davorka Maras Tkačuk i Sonja Grozić-Živolić (iz Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije).

7. RAK DEBELOG I ZAVRŠNOG CRIJEVA – KOLOREKTALNI KARCINOM (KRK)

7.1. UVOD

U ukupnom stanovništvu Istarske županije vodeće je sijelo raka s visokim mortalitetom iako je njegov nastanak moguće spriječiti kroz duže vremensko razdoblje (10-15 g.) i to programom probira kojim otkrivamo i odstranjujemo polipe (predzloćudne promjene iz kojih većinom nastaje rak). Probirom je također moguće rano otkriti rak te ga time uspješnije liječiti uz bolju kvalitetu života i veće preživljavanje.

KRK se **većinom razvija iz predzloćudnih promjena na stjenci crijeva - polipa.**

Programom probira (testiranje stolice na nevidljivo krvarenje i kolonoskopija):

- **Sprječavamo razvoj KRK-a - otkrivamo polipe i pravovremeno ih odstranjujemo,**
- **Rano otkrivamo i uspješnije liječimo** - osoba može imati KRK više godina, prije nego se pojave smetnje, pa rak možemo **otkriti rano čak i kod ljudi, koji još nemaju simptoma**

OTKRIVANJE POLIPA = SPREČAVANJE RAZVOJA RAKA

RANO OTKRIVANJE RAKA = VEĆE PREŽIVLJAVANJE

Kao osnovni razlog za kontinuirano visok mortalitet u RH navodi se da je u trenutku dijagnosticiranja manje od 10% svih karcinoma debelog crijeva lokalizirano samo na stjenku crijeva. Preživljavanje ovisi o proširenosti tumora:

Dukesova klasifikacija KRK-a	petogodišnje preživljavanje
A - tumor ograničen na sluznicu	80-95%
B - tumor proširen na cijelu stjenku	65%
C - tumor proširen na limfne čvorove	50%
D - postoje udaljene metastaze	<10%

Nacionalni i europski kontekst

Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva usvojen je na sjednici Vlade RH, 4. listopada 2007. Probir je i u skladu sa Europskim smjernicama za osiguranje kvalitete probira i dijagnoze raka debelog crijeva. Provedba probira za rano otkrivanje raka debelog crijeva u Istarskoj županiji započela je početkom 2008. godine.

Znanstvena opravdanost provedbe programa

Prema brojnim istraživanjima iz zemalja s dugogodišnjom provedbom programa, te meta-analizi Cochrane Evidence Based Medicine, provedba programa primjenom testa otkrivanja nevidljivog krvarenja u stolici u ranom otkrivanju raka debelog crijeva dovodi do smanjenja stope smrtnosti od 18% do 33% tijekom 13 godina.

US [Community Preventive Services Task Force](#) za povećanje odaziva u probiru za KRK preporuča slijedeće intervencije:

- Podsjetnici, obavijesti za korisnike (pisani-pisma, dopisnice, email ili usmeni-telefonski, uključujući automatizirane, snimljene poruke) da se trebaju podvrći probiru – mogu biti osnaženi sa tiskanim ili telefonskim podsjetnicima koji slijede nakon toga, dodatnim tekstom ili razgovorom, pomoći u planiranju probira

- Uporaba malih medija (video i tiskani materijali-pisma, brošure, vijesti)
- Edukacija „jedan na jedan“ – individualne usmene informacije o značaju probira sa ciljem ohrabivanja i motiviranja da obave preporučeni probir (telefonom ili osobno), na raznim mjestima (u zajednici, zdravstvenoj ustanovi, radnom mjestu, u kući) od strane zdravstvenih profesionalaca ili volontera (često se koristi zajedno s podsjetnicima i malim medijima)
- Smanjivanje strukturalnih barijera, neekonomskih prepreka koje otežavaju dostupnost probira - olakšavanje pristupa uslugama probira kroz skraćivanje vremena ili udaljenosti usluge, prilagođavanje radnog vremena potrebama korisnika, nuđenje usluge na alternativnim ili nezdravstvenim mjestima (na radnim mjestima ili u stambenim naseljima), eliminiranje ili kroz pojednostavljivanje administrativne procedure – često uključuju tiskane ili telefonske podsjetnike, edukaciju o probiru, informacije o dostupnosti probira (edukacija, letci ili brošure)

Problem: Iako dobiju osobni poziv za sudjelovanje, 81% pozvanih osoba u dobi 50-74 g. u Istarskoj županiji ne odazove se na preventivni pregled za rano otkrivanje KRK-a, što ima za posljedicu kasno otkrivanje raka te manji uspjeh u liječenju, lošiju kvalitetu života i veću smrtnost od KRK-a

Prema anketi koju su provele patronažne sestre Istarskih domova zdravlja nivo informiranosti o programu i raku debelog crijeva je sljedeći: 81% zna malo ili ništa, a svega 19% ima dosta informacija.

OPĆI CILJ RADA DO 2016. GODINE:

povećati odaziv pozvanih osoba u dobi 50-74 g. u Istarskoj županiji na preventivni pregled za rano otkrivanje kolorektalnog karcinoma s 19% na 35% do 2016.g.

SMJERNICE DJELOVANJA (SD):

SD 1: edukacija i osvješćivanje populacije o ranom otkrivanju KRK-a uz naglašavanje individualne odgovornosti za zdravlje (odaziv na preventivni program)

SD 2: jačanje uloge liječnika obiteljske medicine i patronaže u poticanju osoba na odaziv

SD 3: stvaranje preduvjeta u Općoj bolnici Pula (prostor, kadrovi, oprema) za prihvata većeg broja osoba na kolonoskopiju (sukladno povećanju odaziva)

SD 4: podrška oboljelima i njihovim obiteljima

7.2. PLAN AKTIVNOSTI ZA 2014. GODINU

Za svaku od postavljenih smjernica planirane su aktivnosti i financijska sredstva za 2014. godinu:

SMJERNICA 1. edukacija i osvješćivanje populacije o ranom otkrivanju KRK-a uz naglašavanje individualne odgovornosti za zdravlje (odaziv na preventivni program)

OPIS AKTIVNOSTI	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	SREDSTVA PRORAČUNA IŽ (u kn)
Osmišljavanje medijske kampanje za povećanje vidljivosti preventivnog programa i početak njene provedbe	Županijski tim i Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	-
Obilježavanje značajnih datuma - Dana u plavom i ožujka - Europskog mjeseca svjesnosti o kolorektalnom raku kroz razne programe, edukativne materijale i plave vrpce	Županijski tim i Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb, ZZJZIŽ, Liga protiv raka i drugi dioničari	-
Koordinacija i evaluacija nacionalnog programa ranog otkrivanja raka debelog crijeva na županijskoj razini u 2014.g. – Osobama odabranih godišta slanje na kućnu adresu pisma poziva na testiranje i edukativnog letka, osobama koje se izjasne da se žele testirati slanje kuverte s 3 kartončića za nanošenje uzoraka stolice, materijale za uzimanje i slanje uzoraka-povratna kuverta i upitnik. Za dodatne informacije u pismu je naveden broj besplatnog telefona 0800 202 000 u ZZJZIŽ. Uzorke stolice osobe stavljaju u priloženu plastičnu vrećicu i šalju u priloženoj kovčetu s plaćenim odgovorom i adresiranoj na ZZJZIŽ zajedno s popunjenim upitnikom u kojem su navedeni kontakt podaci osobe i njegov obiteljski liječnik. U ZZJZIŽ se uz pomoć reagensa provodi testiranje stolice na nevidljivo (okultno) krvarenje. Unose se upitnici i rezultati analize stolice u računalni program, pokušava se doći do osoba čija je pisma pošta vratila zbog nepoznate adrese odn. selidbe. Osobe s pozitivnim nalazom (nađena nevidljiva krv u stolici) ZZJZIŽ poziva na kolonoskopiju u točno određenom terminu (dogovorenom s OB Pula), u suradnji s izabranim obiteljskim liječnikom. Osobni ili telefonski razgovor o bolestima i lijekovima koje koriste, objasniti pripremu – čišćenje crijeva i prekid uzimanja određenih lijekova. Dogovor s izabranim obiteljskim liječnikom osobe s pozitivnim testom – bolesti i lijekovi, vađenje krvi (koagulogram), prestanak ili promjena oblika davanja antikoagulantne terapije; osobe na terapiji inzulinom prijaviti za kolonoskopiju tijekom hospitalizacije. U pozivu su navedene upute za pripremu za kolonoskopiju, informacije o kolonoskopiji, informirani pristanak, kupovnica za sredstvo za čišćenje koje se besplatno podiže u apoteci te kupovnica za kolonoskopiju. Kolonoskopija se obavlja u Općoj bolnici Pula. U kontaktu s kolonoskopičarima saznati što je nađeno kolonoskopijom i evidentirati. Analiza i evaluacija provedbe programa na županijskoj razini (odaziv/obuhvat osoba na testiranje, broj pozitivnih osoba - potreba za daljnjom obradom, odaziv na kolonoskopiju, broj osoba s patološkim nalazom, broj novootkrivenih osoba s rakom debelog crijeva).	Zavod za javno zdravstvo Istarske županije Sredstva HZZO	40.000,00
Promocija programa ranog otkrivanja s velikim napuhanim modelom debelog crijeva kroz kojeg je moguće prolaziti te uz stručno vođenje educirati se o različitim bolestima debelog crijeva te promjenama koje prethode raku te kako ga spriječiti – promocija na otvorenom ili u velikim zatvorenim prostorima u zajednici, samostalno ili uz druga posjećena događanja uz podjelu edukativnih materijala te materijala za testiranje zainteresiranim osobama ciljane skupine	Zavod za javno zdravstvo Istarske županije u suradnji s Ligom protiv raka Pula i drugim dioničarima	-

SMJERNICA 2: jačanje uloge liječnika opće/obiteljske medicine i patronaže u poticanju osoba na odaziv

OPIS AKTIVNOSTI	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	SREDSTVA PRORAČUNA IŽ (u kn)
Do-edukacija liječnika opće/obiteljske medicine i patronaže (edukacija edukatora iz redova Crvenog križa)	Radna grupa za KRK	-

SMJERNICA 4: podrška oboljelima i njihovim obiteljima

OPIS AKTIVNOSTI I KORISNIKA	ODGOVORNOST ZA PROVEDBU	SREDSTVA PRORAČUNA IŽ (u kn)
Stoma klub - Okupljanje osoba oboljelih od raka debelog crijeva kojima je ugrađena stoma (kolostoma tj. mjesto gdje je debelo crijevo izvedeno na površinu trbušne šupljine) iz cijele Istarske županije, pružanje psihološke emocionalne i praktične podrške i pomoći, pomaganje članovima obitelji oboljelih kroz edukaciju i savjetovanje, telefonski kontakti i savjetovanje, posjećivanje novo-operiranih bolesnika, podjela informativnih letaka i brošurica, poticanje društvenih aktivnosti i pružanje pomoći pri ponovnom uključivanju u normalan život i zajednicu, upućivanje članova na pogodnosti koje mogu ostvariti iz područja invalidskih prava, obavještavanje o novostima na tom području, kućne posjete nakon otpusta bolesnika iz bolnice sa svrhom edukacije oboljelih i članova obitelji o načinu korištenja pomagala, nabavke, njege i higijene stome s praktičnim demonstracijama, pomoć u pomagalima koja su neophodna dok ne ostvare prava preko HZZO –a, detaljne informacije o stoma pomagalima, davanje više vrsta pomagala kako bi u kućnim uvjetima mogli odrediti koja vrsta im najbolje odgovara, informacije o prehrani; putem medija informiranje javnosti o važnosti preventivnih pregleda za rano otkrivanje raka debelog crijeva i o djelatnosti Kluba, predavanja za opću populaciju poticati će se bolje odazivanje na pregled stolice	Liga protiv raka Pula	10.000,00

Tablica br. 12: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Rak debelog i završnog crijeva“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.

Izvori financiranja	Pozicija	Iznos u kn
IŽ - Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	514,731-740	50.000,00
UKUPNO:		50.000,00

Za koordinaciju Plana aktivnosti 2014. godine u prioritetu „Unaprjeđenje kvalitete i teritorijalne dostupnosti usluga rane intervencije kod djece s neurorizicima i razvojnim teškoćama u Istarskoj županiji“, ispred Županijskog tima za zdravlje zadužene su: Danijela Lazarić-Zec (iz Službe za javno zdravstvo Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije) i Romanita Rojnić.

8. PREVENCIJA KARDIOVASKULARNIH BOLESTI

8.1. UVOD

Prevenција kardiovaskularnih bolesti je bila jedan od pet javnozdravstvenih prioriteta od 2005. do 2012. godine. Tijekom tih 7 godina rada na prioritetu Županijski tim za zdravlje je prepoznao sporadičan, ali kvalitetan rad u prevenciji KVB od strane različitih zdravstvenih ustanova; nevladinih organizacija; jedinica lokalne samouprave; pojedinih mjesnih odbora, odgojno-obrazovnih ustanova i sportsko-rekreativnih društava. Budući da su kardio-vaskularne bolesti multi-uzročna skupina bolesti i u njihovoj podlozi leže brojni rizični čimbenici; a sam pojam KVB pokriva široko područje i mnogo zasebnih entiteta logično je da su i nositelji različitih projekata na području prevencije KVB bili tako različiti subjekti. No, bez obzira na dosadašnje pružanje širokog dijapazona različitih aktivnosti i programa kojima se vršila prevencija KVB (primarna, sekundarna i tercijarna) te su bolesti još uvijek vodeći uzrok smrti i hospitalizacija u našoj županiji. Zbog toga je prevencija KVB na konsenzus konferenciji 2012. godine ponovno izabrana kao županijski prioritet za slijedeće četverogodišnje razdoblje. Shvaćeno je da postoji velika potreba stvaranja modela prevencije KVB uz jače međusobno povezivanje svih dosadašnjih pružatelja preventivnih usluga na području KVB, te potreba podizanja dosadašnjeg rada na jednu višu razinu gdje će biti izvršena institucionalizacija prepoznatih stručnih programa i omogućena njihova ekonomičnost i puno šira dostupnost, te dodatna edukacija zdravstvenih djelatnika koji se bave prevencijom KVB. U želji da se omogući zadovoljavanje tih potreba Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ je kao vodeći partner u ime IŽ 2011. godine prijavio projekt LOVE YOUR HEART na EU natječaj prekogranične suradnje u partnerstvu s Istarskim domovima zdravlja (IDZ), Općom bolnicom Pula, 3 talijanska i jednim albanskim partnerom. Projekt LOVE YOUR HEART je prošao natječaj i njegova je implementacija započela u listopadu 2012. godine.

Tijekom 2014. godine nastavlja se daljnje podržavanje projekata – modela dobre prakse odabranih temeljem javnog poziva koji se bave edukacijom o kardiovaskularnim rizičnim čimbenicima, preventivnim programima i programima ranog otkrivanja rizičnih čimbenika; kao i implementacija projekta LOVE YOUR HEART.

Osim toga, poseban se naglasak planira staviti na slijedeće aktivnosti:

- 1) Omogućiti razvoj Centra za prevenciju KVB u pravcima koji izlaze iz okvira projekta LOVE YOUR HEART shodno aktualnim okolnostima (liječnik na čelu, edukativni materijali lokalnih stručnjaka, povezivanje sa ZZJZIŽ)
- 2) Upoznavanje HZZO-a i Ministarstva zdravlja s Centrom za prevenciju KVB u svrhu kasnijeg omogućavanja održivosti rada – (financiranja 1 Tima za rad u Centru i nakon prestanka projekta)
- 3) Medijska promocija zdravih stilova života i preventivnih usluga Centra za prevenciju KVB putem organizacije posebne utrke „za zdravo srce“ u Puli u svibnju 2014. koja treba postati tradicionalna i uključiti brojne suradnike i organizatore.

U nastavku donosimo kratki opis:

- 1) Projekta LOVE YOUR HEART
- 2) Aktivnosti Upravnog odjela za zdravstvo socijalnu skrb Istarske županije i Tima za zdravlje IŽ u prioritetu prevencije kardiovaskularnih bolesti (razvojne aktivnosti, koordinacija, umrežavanje, medijska promocija, osiguravanje financijske podrške).
- 3) Lokalnih projekata prijavljenih na natječaj za zadovoljavanje javnih potreba u području zdravstva odabranih za sufinanciranje.

8.2. Projekt LOVE YOUR HEART

LOVE YOUR HEART

Projekt *Jadranska mreža prevencije kardiovaskularnih bolesti LOVE YOUR HEART* je financiran u sklopu drugog poziva za projekte Programa prekogranične suradnje IPA Adriatic EU. Putem partnera i suradnika uključuje različita područja Jadranske regije u Hrvatskoj, Italiji, Albaniji i Sloveniji. Projekt traje 3 godine (1.10.2012. – 30.09.2015.), a ukupni proračun iznosi 1.433.290,00 eura. Od tog iznosa, 810.290,00 eura je određeno za aktivnosti u Istarskoj županiji.

Vodeći partner u projektu je Istarska županija (Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb), a ostali partneri su Istarski domovi zdravlja (IDZ), Opća bolnica Pula, 3 talijanska partnera (Scuola Centrale Formazione – Mestre; Azienda ULSS n.14 – Chioggia i Casa di cura Madonna della salute – Porto Viro) i jedan albanski partner (ADRA Albania). Posebnu dimenziju projektu daju i brojni suradnici, među kojima izdvajamo hrvatske suradnike - Školu narodnog zdravlja Andrija Štampar, Zavod za javno zdravstvo Istarske županije, Zadarsku županiju, te Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije.

Glavni ciljevi projekta su slijedeći:

- 1) Do proljeća 2014. godine stvoriti preduvjete za učinkovitu prevenciju KVB putem razmjene iskustava i znanja među partnerima: na osnovi ispitanih resursa i potreba razviti model prevencije KVB koji naglašava umrežavanje, informatizaciju, edukaciju struke i građana. Osigurati resurse i infrastrukturu za rad.
- 2) Do kraja projekta (rujan 2015.) razviti stručan i održiv program prevencije KVB pomoću postojećih i novih međunarodnih i međuregionalnih „mreža“, te integrativne suradnje između upravnih tijela, zdravstvenih ustanova i civilnog sektora koji se bave prevencijom KVB. Umrežavanje će biti koordinirano iz centra i imati će definirane protokole međusobne suradnje.
- 3) Eksperimentalna implementacija i evaluacija projekta će se vršiti u 2014. i 2015. godini s ciljem:
  - a) testiranja razvijenih edukativnih materijala (za zdravstveni i druge sektore) i sustava certificiranja stručnosti zdravstvenih djelatnika
  - b) testiranja edukativnih materijala za građane i ispitivanja promjena u njihovim zdravstvenim navikama
  - c) evaluacije eksperimentalne implementacije rada novoosnovanih Centara za prevenciju KVB, te evaluacije poboljšanja procesa ranog otkrivanja rizičnih čimbenika, brzine pružanja usluga visoko rizičnim pacijentima i poboljšanja praćenja njihovog stanja.
- 4) Pojačana diseminacija znanstveno osnovanih informacija o prevenciji KVB i osnaživanje svjesnosti građana o važnosti osobne brige za vlastito zdravlje putem različitih medija i kanala informiranja. Materijali će biti dostupni i na talijanskom jeziku čime će bit prilagođeni za rad s talijanskom manjinom.

Aktivnosti i očekivani rezultati projekta LOVE YOUR HEART (s posebnim naglaskom na rezultate u Istarskoj županiji) prikazani su tablici br. 13.

Tablica br. 13: Aktivnosti i očekivani rezultati projekta LOVE YOUR HEART podijeljeni po radnim paketima

Redni broj	Sažetak sadržaja radnog paketa	Kratki opis aktivnosti i očekivanih rezultata radnog paketa
1	* Upravljanje projektom * Koordinacija * Evaluacija	Rad Upravnog odbora; radni susreti; detaljan akcijski plan; financijsko vođenje; plan praćenja i izvještavanja, završna vanjska revizija projekta
2	* Komunikacija * Informiranje	Prezentacija projekta putem medija i promidžbenih materijala, senzibilizacija i informiranje javnosti, web stranica, obilježavanje prigodnih Dana putem preventivnih akcija, umrežavanja unutar struke i civilnog sektora, informiranje struke, međunarodni kongresi, knjižice i brošure za građanstvo; radio i TV emisije; stručni sastanci ...
3	* Zajednički model prevencije KVB * Procjena resursa i vještina, lokalnih potreba	Prepoznavanje svih "karika" koje se bave prevencijom KVB ili njihovih nedostataka, analiza postojećih resursa i vještina, analiza minimalnih standarda za akreditaciju za rad u prevenciji KVB, "poveznice" postojećih karika, studija izvodljivosti za sustav prepoznavanja kompetencija, model prevencije KVB, priprema različitih kurikuluma za edukaciju stručnjaka i materijala za edukaciju građana (rizični čimbenici, navike, bolesti...)
4	* Edukacija i stručno osposobljavanje uz međunarodnu razmjenu iskustava i znanja	Stručno osposobljavanje zdravstvenih radnika, edukativni programi za ugostitelje, suradnja s obrazovnim sustavom, studijske posjete, radno iskustvo i stažiranje, edukacija predstavnika civilnog sektora, suradnja s ostalim priobalnim županijama i ŠNZ,...
5	* Infrastruktura * Oprema * Software	Renoviranje Centra za prevenciju KVB u Istri (IDZ: edukativno-koordinativni dio; OB – dijagnostički dio), te Centra za prevenciju u Tirani; priprema software-a za integraciju svih sudionika prevencije KVB u Istri; kupnja medicinske i informatičke opreme za rad Centara
6	* Najmanje 15 mjeseci eksperimentalnog rada Centara u Istri i Tirani * Vođenje registra KVB pacijenata * Edukacija građana	Edukacija građana (najmanje 40 tečajeva u Istri i najmanje 400 građana uključujući rad s talijanskom manjinom); rano otkrivanje rizičnih čimbenika (najmanje 3000 osoba u skriningu u Istri preko liječnika obiteljske medicine); pregledi specijalista mimo lista čekanja (najmanje 400 visokorizičnih KVB pacijenata u Istri); uvećanje broja Holter pretraga za 100%, te ergometrija i ultrazvučnih pretraga srca za najmanje 20%; uključivanje pacijenata sa preživjelim infarktom srca ili moždanim udarom u stručno vođene klubove (najmanje 100 KVB pacijenata)

8.3. AKTIVNOSTI KOJE ĆE PROVODITI TIM ZA ZDRAVLJE I UPRAVNI ODJEL ZA ZDRAVSTVO I SOCIJALNU SKRB

Opis aktivnosti	Planirana financijska sredstva iz Proračuna IŽ u kn
Umrežavanje rada dionika koji sudjeluju u prevenciji KVB (uprava, struka, civilne organizacije), organiziranje zajedničkih aktivnosti, razvoj modela prevencije KVB, razvoj Centra za prevenciju kardiovaskularnih bolesti, medijska promocija, iznalaženje mogućnosti za održivost projekta,...	67.000,00
Intelektualne usluge s ciljem pripreme edukativnih materijala o prevenciji kardiovaskularnih bolesti	38.000,00

8.4. PROJEKTI ODABRANI TEMELJEM JAVNOG POZIVA

Edukacija o rizičnim čimbenicima			
Nositelji projekta	Naslov	Osnovne značajke projekta	Planirana fin. sredstva iz Proračuna IŽ u kn
Medicinska škola Pula	Pokretom do zdravlja	Edukacija djece vrtićkog i školskog uzrasta i njihovih roditelja o važnosti tjelovježbe i zdrave prehrane, izrada i podjela pisanih materijala, provođenje kineziterapijskih vježbi kod djece od strane bacc. fizioterapije i učenika Medicinske škole Pula (smjer fizioterapeutski tehničar/ fizioterapeutska tehničarka), nabava opreme za rad – rekviziti za tjelovježbu	60.000,00
Lokalni programi prevencije			
Nositelji projekta	Naslov	Osnovne značajke projekta	Planirana fin. sredstva iz Proračuna IŽ u kn
KRUPP	Rekreativno pješaćenje i vježbe u prirodi u cilju prevencije KVB	Preventivni program zaštite zdravlja, prije svega prevencije KVB putem pješaćenja, vježbi u prirodi, edukacijom, medijskom promocijom, predavanjima. Osiguravanje uvjeta i organiziranje pješaćenja i vježbi u prirodi u južnom dijelu Istre + povremeno šire po IŽ; nordijsko hodanje, pješaćenje djece, širenje broja korisnika.	30.000,00
DIJABETIČKA UDRUGA IŽ	Prevencija i edukacija oboljelih od šećerne bolesti	Rano otkrivanje šećerne bolesti u općoj populaciji, edukacija novootkrivenih bolesnika o načinu života s ciljem sprječavanja komplikacija bolesti. Predavanja diljem Istre (Šećerna bolest – novosti o staroj bolesti, Šećerna bolest i urološke komplikacije, Pravilna prehrana kod oboljelih od DM, Liječenje DM u barokomori, DM i oko, DM moj bližnji i ja). Rad klubova (Pula, Pazin, Poreč, Buzet, Rovinj, Umag, Buje) i savjetovaništa za novooboljele (Pula, Pazin, Rovinj, Poreč, Buzet); edukacija mladih bolesnika u kampovima.	15.000,00
FOND ZDRAVI GRAD POREČ	Promjena ponašanja kod osoba s prekomjernom tjelesnom težinom	Individualno i grupno savjetovanje osoba s prekomjernom tjelesnom težinom (djeca s roditeljima, odrasle osobe, starije osobe): psiholozi (emocionalno prejedanje), liječnik, nutricionista, kineziolog. Dosadašnji korisnici iz Poreča, bivših općina Poreštine i ostalih dijelova Istre (Buje, Novigrad, Marčana, Pazin, Umag...).	20.000,00

Osim navedenog Zavod za javno zdravstvo Istarske županije provodi program „Promocija pravilne prehrane u osnovnim školama Grada Pule“ koji se financira iz Proračuna Grada Pule iznosom od 25.070,00 kn.

Tablica br. 14: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Prevencija kardiovaskularnih bolesti“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.

Izvori financiranja	Pozicija	Iznos u kn
IŽ – Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	512,513	230.000,00
Proračun Grada Pule	768-776	25.070,00
EU	527-542	5.226.188,00
UKUPNO:		5.481.125,00

Za koordinaciju Plana aktivnosti 2014. godine u prioritetu „Prevencija kardiovaskularnih bolesti“, ispred Županijskog tima za zdravlje zadužene su: Roberta Katačić (iz Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije) i Olga Dabović Rac (iz Službe za javno zdravstvo Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije).

9. PALIJATIVNA SKRB

9.1. UVOD

Palijativna skrb (PS) predstavlja pristup unapređenja kvalitete života bolesnika koji imaju aktivnu, progresivnu, napredovalu bolest s očekivanim skraćanjem životnog vijeka i njihovih obitelji. Cilj palijativne skrbi jeste poboljšanje kvalitete života i smanjenje patnje putem sprječavanja, ranog otkrivanja, kvalitetne procjene i liječenja boli i ostalih problema: tjelesnih, psihosocijalnih i duhovnih (*Svjetska zdravstvena organizacija 2002.*).

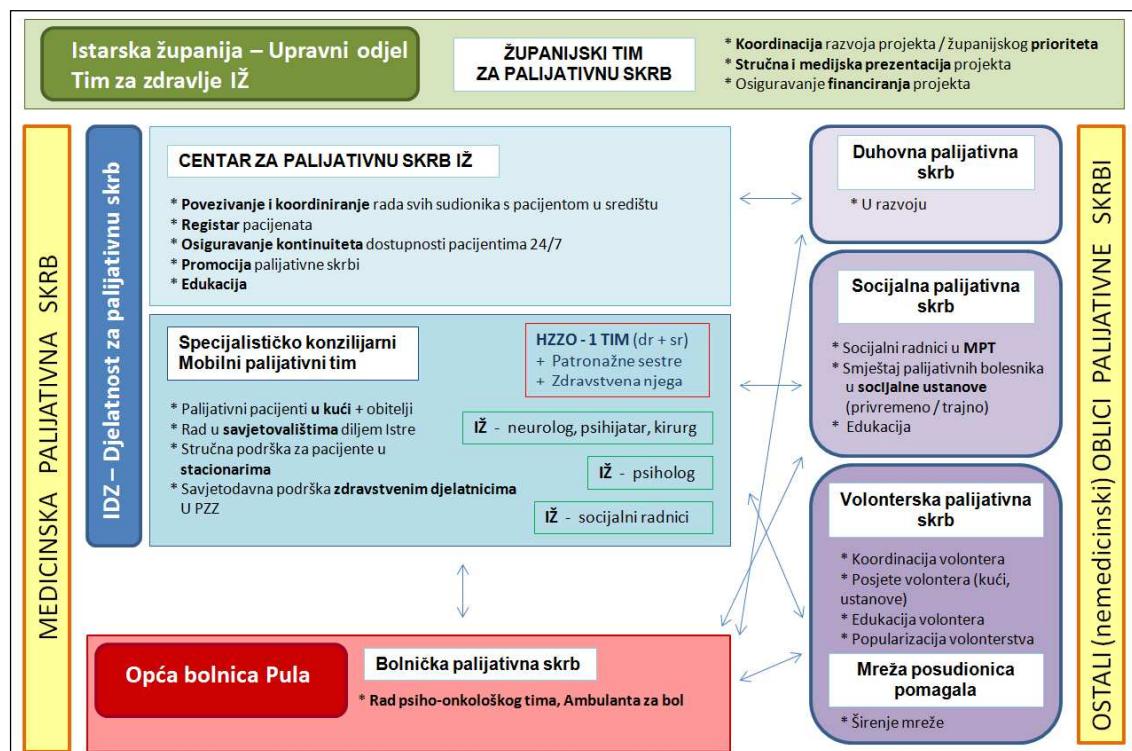
PS olakšava bol i ostale simptome, podržava život, a umiranje prihvaća kao prirodni proces, niti sprječava niti ubrzava umiranje, a uključuje psihosocijalne i duhovne potrebe bolesnika u skrbi, omogućuje što kvalitetniji život bolesnika u skladu s mogućnostima do smrti, pruža pomoć obitelji (njegovatelju) tijekom bolesti bližnjeg i kasnije u tijeku žalovanja, timskim radom prepoznaje i olakšava potrebe bolesnika i njegovatelja, surađuje i uključuje se u skrb bolesnika čak i za vrijeme aktivnog liječenja.

Za pružanje cjelovite palijativne skrbi potreban je multidisciplinarni pristup, uz jačanje interdisciplinarnu suradnje (*Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020., NN 116/2012*). Takav se holistički pristup svesrdno poticao u dosadašnjem razvoju palijativne skrbi u Istarskoj županiji, što je vidljivo i iz shematskog prikaza organizacije palijativne skrbi u Istri (slika br. 3):

- a) Organizacija palijativne skrbi u IŽ i koordinacija razvoja projekta odvija se na županijskoj razini
- b) Centar za palijativnu skrb IŽ iz kojeg se koordinira, povezuje i administrira rad svih pružatelja usluga palijativne skrbi, kao i njihova edukacija, te vrši promocija palijativne skrbi situiran je u Djelatnosti za palijativnu skrb Istarskih domova zdravlja
- c) Vanbolničku medicinsku palijativnu skrb pruža Specijalističko-konzilijarni Mobilni palijativni tim sa sjedištem u Djelatnosti za palijativnu skrb Istarskih domova zdravlja
- d) Osim spomenutog, PS u Istarskoj županiji se razvija i u slijedećim smjerovima: bolnička palijativna skrb; socijalna palijativna skrb; volonterska palijativna skrb; mreža posudionica pomagala; duhovna palijativna skrb.

U poglavlju shematskog sažetka OPA (stranica 8.) prikazani su okruženje i trendovi unutar kojih će se odvijati aktivnosti u prioritetu Palijativne skrbi u 2014. godini, kao i uokvireno kompletno prioritetno područje sa svim uslugama koje se i dalje održavaju, a koje su detaljnije opisane u daljnjim tablicama. Također su u posebnim bijelim kvadratima naznačeni konkretni ciljevi/aktivnosti na kojima želimo posebno poraditi u 2014. godini s ciljem unapređenja postojećeg stanja i uspostavljanja novih kvaliteta i usluga unutar ovog prioriteta. Njihov detaljniji opis je u tablicama koje slijede označen žutom bojom.

Slika br.3: Shematski prikaz organizacije palijativne skrbi u Istarskoj županiji (listopad 2013.)

9.2. ORGANIZACIJA PALIJATIVNE SKRBI I KOORDINACIJA RAZVOJA PROJEKTA NA ŽUPANIJSKOJ RAZINI

ODGOVORNA USTANOVA / OSOBE: IŽ / Sonja Grozić-Živolić, Roberta Katačić, Julijana Franinović-Marković, Davorka Maras-Tkačuk

CILJEVI I AKTIVNOSTI U 2014. GODINI

CILJ 1.1: Koordinirati razvoj projekta palijativne skrbi na županijskoj razini, menadžment projekta			
RB	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	NOSITELJI
1.1.1	Održavanje redovitih sastanaka Županijskog tima za PS	Zapisnici sa sastanaka	R. Katačić
1.1.2	Stručna prezentacija projekta i suradnja s stručnim društvima	Broj članaka i predavanja, broj susreta i zajedničkih aktivnosti	J.F. Marković
1.1.3	Razvoj stacionarne (izvanbolničke institucionalne skrbi) palijativnih bolesnika (hospicij/dnevni boravci/stacionari)	Predstavljene mogućnosti za razvoj stacionara, hospicija	S.G.Živolić J.F. Marković A. Ivančić
1.1.4	Predstavljanje projekta Županijskoj skupštini, osiguravanje njihove podrške	Dokumenti vezani za palijativu poslani na Skupštinu, podrška	S.G. Živolić
1.1.5	Osiguravanje potrebnih ljudskih resursa za rad u PS, odluka o planu edukacije članova MPT i drugih pružatelja usluga PS; prepoznavanje dodatnih usluga koje treba razvijati	Definirani potrebni ljudski resursi Plan edukacije	S.G.Živolić J.F. Marković
1.1.6	Stručna evaluacija projekta PS u IŽ	Evaluacija	S.G.Živolić

1.1.7	Medijska promocija (LOMovima i građanima) sa svrhom širenja usluga na veći broj pacijenata u svim krajevima IŽ; web stranica	Broj medijskih aktivnosti	R. Katačić D. Brumini
1.1.8	Osmisliti duhovnu palijativnu skrb u IŽ i njenu integraciju u ostale komponente PS IŽ	Definiran model rada	J.F. Marković
CILJ 1.2: Osigurati financiranje projekta palijativne skrbi u IŽ			
RB	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	NOSITELJI
1.2.1	Osiguravanje sredstava iz županijskog proračuna za potrebe implementacije projekta	Osigurana sredstva	D.M.Tkačuk
1.2.2	Pregovaranje s HZZO-om i Ministarstvom zdravlja vezano uz financiranje i priznavanje palijativnih timova i kreveta u Mreži	Obavljeni pregovori Priznati kreveti?	S.G.Živolić
1.2.3	Pružanje podrške oko prijavljivanja na EU natječaje	Broj prijavljenih projekata	R.Katačić
1.2.4	Dogovaranje kriterija i plaćanje dodatnog rada zdravstvene njege za potrebe palijativnih bolesnika (iznad standarda)	Dogovoreni kriteriji Odrađene i plaćene usluge	E. Pilar D.M.Tkačuk

9.3. CENTAR ZA PALIJATIVNU SKRB ISTARSKE ŽUPANIJE

ODGOVORNA USTANOVA / OSOBE: IDZ – Djelatnost za palijativnu skrb / Ante Ivančić, Diego Brumini

CILJEVI I AKTIVNOSTI U 2014. GODINI

CILJ 2.1: Koordinirati i administrirati rad svih sudionika pružanja palijativne skrbi (s pacijentom u središtu) i međusobno ih povezivati.			
RB	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	NOSITELJI
2.1.1	Održavanje redovitih koordinativnih sastanaka članova specijalističko-konzilijarnog Mobilnog palijativnog tima	Broj održanih sastanka	D. Brumini B. Kovačević
2.1.2	Organizacija psihološke podrške članovima MPT kroz grupni rad predvođen od strane psihijatra.	Broj održanih sastanka	T. Peharda
2.1.3	Djelovanje kao koordinativna spona između palijativnih pacijenata i obitelji te svih pružatelja usluga (MPT, LOM, patronažne službe, zdravstvene njege, socijalnih radnika, stacionarnih ustanova, posudionicama pomagala)	Broj uslužbenih pacijenata	B. Kovačević
2.1.4	Vođenje e-registra palijativnih pacijenata	Registar – evidencija pacijenata	B. Kovačević
CILJ 2.2: Koordinirati i implementirati plan edukacije			
RB	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	NOSITELJI
2.2.1	Edukacija članova Tima po zaključcima Županijskog tima za PS	Broj educiranih članova tima	Županijski tim za PS Djelatnost za PS IDZ J.F.Marković
2.2.2	Edukacija ostalih koji su uključeni u pružanje PS po zaključcima Županijskog tima za PS (npr. poslijediplomski tečajevi, tečajevi za volontere, ...)	Broj educiranih osoba	Županijski tim za PS Djelatnost za PS IDZ J.F.Marković

9.4. SPECIJALISTIČKO-KONZILIJARNI MOBILNI PALIJATIVNI TIM

ODGOVORNA USTANOVA /OSOBE: IDZ – Djelatnost za palijativnu skrb / Diego Brumini

CILJEVI I AKTIVNOSTI U 2014. GODINI

CILJ 3.1: Palijativnim pacijentima na kućnoj njezi diljem Istarske županije i njihovim obiteljima osigurati dostupnost usluga specijalističko-konzilijarnog mobilnog palijativnog tima u kući (u suradnji s LOM, patronažnom službom i zdravstvenom negom u kući).			
RB	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	NOSITELJI
3.1.1	Osiguravanje palijativnim pacijentima na kućnoj njezi kućne posjete liječnika specijalista – članova MPT	Broj kućnih posjeta	D. Brumini J.F.Marković I. Srdoč T. Peharda
3.1.2	Osiguravanje palijativnim pacijentima na kućnoj njezi indicirane medicinske intervencije i zahvate koji se mogu obavljati u kućnim uvjetima (primjena intravenske, intramuskularne ili subkutane terapije; promjena/stavljanje urinarnog katetera; abdominalna punkcija, pleuralna punkcija; citološka punkcija/biopsija; postavljanje nazo-gastrične sonde; previjanje; nekrektomija; mjerenje koncentracije O ₂ ; aspiracija dišnih putova; incizije; UZV pretraga;...)	Broj intervencija	D. Brumini J.F.Marković I. Srdoč
3.1.3	Osiguravanje palijativnim pacijentima na kućnoj njezi i članovima obitelji indicirane psihološke i psihoterapeutske intervencije (psihoterapija, suportivna psihoterapija, fokalna psihoterapija, KBT problem solving, žalovanje,...)	Broj intervencija	T. Peharda D. Kuzmanović
3.1.4	Osiguravanje palijativnim pacijentima na kućnoj njezi i članovima obitelji posjetu i pružanje usluga od strane socijalnih radnika	Broj intervencija	Socijalni radnici po lokacijama
3.1.5	Osiguravanje palijativnim pacijentima na kućnoj njezi i članovima obitelji telefonske konzultacije i savjetovanja	Broj konzultacija	D. Brumini J.F.Marković I. Srdoč T. Peharda D. Kuzmanović
3.1.6	Evaluacija rada MPT i Djelatnosti za PS u IDZ	Izvešće o evaluaciji	Djelatnost za PS IDZ
CILJ 3.2: Osigurati savjetodavnu i stručnu podršku palijativnim pacijentima i njihovim obiteljima, te zdravstvenim djelatnicima koji pružaju PS diljem Istarske županije			
RB	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	NOSITELJI
3.2.1	Pružanje savjetodavne i stručne podrške palijativnim pacijentima i njihovim obiteljima kroz rad savjetovališta diljem Istarske županije (Poreč, Umag)	Broj odrađenih pacijenata u savjetovalištu	Djelatnost za PS IDZ D. Brumini
3.2.2	Pružanje stručne podrške u radu s palijativnim pacijentima smještenima u izvanbolničkim stacionarnim ustanovama	Broj konzultacija	Djelatnost za PS IDZ D. Brumini
3.2.3	Osiguravanje savjetodavne podrške zdravstvenim djelatnicima PZZ koji pružaju palijativnu skrb pacijentima na kućnoj njezi (LOM, patronažna služba, zdravstvena njega u kući)	Broj konzultacija	Djelatnost za PS IDZ D. Brumini
3.2.4	Osigurati kontinuitet dostupnosti savjeta medicinskih sestara palijativnim bolesnicima (24/7) kroz projekt <i>Halo, niste sami!</i> ; edukacija sestara	Definiran način suradnje	Županijski tim za PS D. Brumini

9.5. BOLNIČKA PALIJATIVNA SKRB

ODGOVORNA USTANOVA /OSOBE: OB Pula / Dragan Trivanović, Tomislav Peharda, Irena Hrštić, Aleksandar Šuput

CILJEVI I AKTIVNOSTI U 2014. GODINI

CILJ 4.1: Osigurati pružanje usluga psihoonkološkog tima			
RB	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	NOSITELJI
4.1.1	Rad multidisciplinarnog psiho-onkološkog tima ; koordinacija rada sa pacijentom u središtu; unaprjeđenje komunikacije prema pacijentu i obitelji	Broj radnih sastanaka i savjetovanje	D. Trivanović T. Peharda
4.1.2	Grupna edukacija i psihološka podrška medicinskih sestara, VMS i liječnika koji rade sa palijativnim pacijentima	Broj odrađenih tečaja Broj educiranog osoblja	T. Peharda
4.1.3	Psihološko-psihijatrijska podrška pacijentima u fazi akutne bolesti i rekonvalescentima; te njihovim obiteljima (psihoonkološko grupno savjetovanje, savjetovanje u specifičnim situacijama, edukacija onkoloških bolesnika i obitelji) – uključenje Lige protiv raka Pula	Broj konzultacija s pacijentima i/ili članovima obitelji	T. Peharda D. Kuzmanović Osposobljeni volonteri
4.1.4	Unaprjeđenje interdisciplinarne kommunikacije među pružateljima usluga palijativne skrbi (članovi MPT i bolničkog konzilija)	Održani zajednički sastanci	D. Trivanović D. Brumini
4.1.5	Priprema definiranih smjernica različitih postupaka pružanja palijativnih usluga u kojima je opisan način suradnje između djelatnika OB i onih iz PZZ	Definirane smjernice	D. Trivanović D. Brumini

9.6. SOCIJALNA PALIJATIVNA SKRB

ODGOVORNA USTANOVA /OSOBE: *Egle Rojnić, Sandra Ćakić-Kuhar*

CILJEVI I AKTIVNOSTI U 2014. GODINI

CILJ 5.1: Pružanje socijalne palijativne skrbi palijativnim pacijentima i njihovim obiteljima diljem IŽ			
RB	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	NOSITELJI
5.1.1	Održavanje koordinativnih sastanaka socijalnih radnika koji pružaju PS	Održavanje sastanaka	E. Rojnić S.Ć.Kuhar
5.1.2	Pružanje socijalne palijativne skrbi palijativnim pacijentima i njihovim obiteljima diljem IŽ, uz koordinaciju iz Centra za PS	Broj pruženih usluga	E. Rojnić S.Ć.Kuhar
5.1.3	Pružanje socijalne palijativne skrbi palijativnim pacijentima i njihovim obiteljima u Poreču i okolici (projekt Doma za starije i nemoćne osobe Poreč: Hospicij – kućna skrb)	Broj pruženih usluga	S.Ć.Kuhar
5.1.4	Izviđanje mogućnosti privremenog hitnog smještaja (tranzitorni dom) palijativnog bolesnika u socijalnim ustanovama (dok se ne nađe trajnije rješenje) – odluka na razini Skupštine IŽ o prioritonom smještaju po strogo određenim kriterijima	Izvešće o aktivnostima i zaključcima	E. Rojnić S.Ć.Kuhar

9.7. VOLONTERI U PALIJATIVNOJ SKRBI**ODGOVORNA USTANOVA /OSOBA:** Danica Kuzmanović**CILJEVI I AKTIVNOSTI U 2014. GODINI**

CILJ 6.1: Koordinirati rad volontera na različitim razinama pružanja PS i implementacija aktivnosti			
RB	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	NOSITELJI
6.1.1	Koordinacija i nadzor nad radom volontera – profesionalni angažman koordinatora, određivanje koji volonter paše kojem pacijentu	Popis podjele volontera po pacijentima, izvješće o nadzoru	D. Kuzmanović
6.1.2	Posjete volontera u kućama pacijenata i u domovima umirovljenika (sat vremena tjedno s korisnikom – šetnja, razgovori, druženje, nabavka namirnica i lijekova, zamjena njegovatelja, priprema obroka, poduka članova obitelji o osnovama kuhanja)	Broj posjeta i izvješća Broj volontera + broj posjeta korisnicima	D. Kuzmanović
6.1.3	Psihološka podrška volonterima Praćenje rada volontera, supervizija i usavršavanje volontera Stručno usavršavanje voditelja i koordinatora	Broj pruženih konzultacija i sastanaka	D. Kuzmanović
6.1.4	Popularizacija volonterstva u PS preko VCIŽ	Odrađene aktivnosti Medijska prezentacija lobiranje za volonterstvo	Volonterski centar IŽ
CILJ 6.2: Edukacija volontera			
RB	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	NOSITELJI
6.2.1	Edukacija novih volontera kroz bazični tečaj (tečaj u Puli, Pazinu i Rovinju)	Broj educiranih volontera	D. Kuzmanović

9.8. MREŽA POSUDIONICA POMAGALA ZA PALIJATIVNE BOLESNIKE**ODGOVORNA USTANOVA /OSOBA:** Irena Grahovac**CILJEVI I AKTIVNOSTI U 2014. GODINI**

CILJ 7.1: Organizirati i koordinirati rad posudionica diljem IŽ			
RB	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	NOSITELJI
7.1.1	Koordinacija rada posudionica diljem Istre (Pula, Poreč, Pazin, Labin): vođenje spiska pomagala i pružatelja usluga po svim lokalitetima diljem IŽ, uviđanje potreba za nabavom novih pomagala i širenjem usluga, upućivanje pacijenta i obitelji (u suradnji sa Centrom za PS)	Broj posudbi na raznim lokacijama Broj novo-nabavljenih pomagala	I.Grahovac B. Kovačević
7.1.2	Pružanje psihološke podrške njegovateljima i članovima obitelji pri posudbama (prije i poslije smrti pacijenta)	Broj obavljenih razgovora	I.Grahovac Ostale posudionice
7.1.3	Obnavljanje dotrajalih pomagala	Broj novih pomagala	I.Grahovac D. Kuzmanović
7.1.4	Edukacija voditelja posudionica	Broj educiranih osoba	I.Grahovac

9.9. UKUPNI PRORAČUN

Redni broj aktivnosti	Kratki opis aktivnosti	Nositelji	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
1.1.1 1.1.2 1.1.6 1.1.7 1.1.8 1.2.2 1.2.3	1. Razvoj multidisciplinarnog projekta palijativne skrbi u IŽ a) Organizacija i koordinacija (25.000,00 kn) b) Evaluacija (36.000,00 kn) c) Usluge medijske promidžbe (40.000,00 kn) d) Stručna prezentacija projekta i ostalo (25.000,00 kn)	UO za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ	126.000,00
2.1.1 – 2.2.2 3.1.1 - 3.2.4 5.1.2	2. Aktivnosti vezane za Djelatnost za palijativnu skrb IDZ: rad Centra za palijativnu skrb IŽ, rad specijalističko-konzilijarnog Mobilnog palijativnog tima (uključujući socijalne radnike)	IDZ	390.000,00
4.1.3 6.1.1-6.1.3 6.2.1 7.1.3 7.1.4.	3. Aktivnosti vezane za rad Lige protiv raka a) Psihološko savjetovanje za onkološke bolesnike; Unapređenje mentalnog zdravlja bolesnika oboljelih od malignih bolesti i njihovih obitelji (86.000,00 kn) b) Koordinacija i edukacija volontera (40.000,00 kn) c) Obnova dotrajalih pomagala za posudionice	Liga protiv raka Pula	126.000,00
5.1.3	4. Hospicij – kućna skrb u Poreču	Dom za starije i nemoćne osobe Poreč	40.000,00
1.1.3 4.1.1 4.1.2	5. Razvoj stacionarne palijativne skrbi	UO za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ	118.000,00
1.2.4	6. Dodatne usluge zdravstvene njege kod palijativnih bolesnika	UO za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ	100.000,00
	UKUPNO (1.+2.+3.+4.+5.+6.+7.):		900.000,00

Tablica br. 15: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Palijativna skrb“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.

Izvori financiranja	Pozicija	Iznos u kn
IŽ - Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	515-523,828-846	900.000,00
UKUPNO:		900.000,00

Za koordinaciju Plana aktivnosti 2014. godine u prioritetu „Palijativna skrb“, ispred Županijskog tima za zdravlje zadužena je Roberta Katačić (iz Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije).

10. ZAŠTITA ZRAKA

10.1. PROBLEMSKI OKVIR

Zrak je dio okoliša od općeg dobra, koji ima osobitu važnost u RH što se očituje kroz uspostavljen dobar zakonodavni okvir na nacionalnoj razini te uspostavljenjnoj infrastrukturi bilo za praćenje kakvoće zraka (imisija) kroz državnu i lokalnu mrežu te mrežu posebnih mjerenja bilo za praćenje emisija štetnih tvari u zrak iz stacionarnih i difuznih izvora onečišćenja (emisije).

Danas zakonski okvir u domeni zaštite i unapređenja kakvoće zraka na području RH čini Zakon o zaštiti zraka (NN br. 130/11) (u daljnjem tekstu: Zakon) i podzakonski provedbeni akti čime su osigurani uvjeti prijenosa CAFE Direktive (Clean Air For Europe) (20082008/50/EC) koju je EU Komisija usvojila 21. svibnja 2008. godine.

U cilju usklađivanja s pravnom stečevinom EU, Vlada RH je u svibnju 2008. godine donijela Plan zaštite i poboljšanja kakvoće zraka u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2008.-2011. godine (NN 61/2008), a u lipnju 2008. Uredbu o određivanju područja i naseljenih područja prema kategorijama kakvoće zraka (NN 68/2008). Uz ratifikaciju čitavog niza međunarodnih ugovora koji uređuju područje zaštite zraka u potpunosti je završen prijenos pravne stečevine EU u hrvatsko zakonodavstvo u području upravljanja kakvoćom zraka.

U proceduri definiranja prioriteta Plana za zdravlje za plansko razdoblje od 2013. do 2016. godine okolišne problematike nisu ušle u prioritete ciljanih skupina, fokus grupa niti je podržana u sklopu web ankete. Isto tako, konsenzus konferencija nije uvrstila ekološku problematiku u prioritete Plana za zdravlje. Ipak, na inicijativu Tima za Plan za zdravlje, a temeljeno učestalim prosvjedima građana sa područja labinštine, posebno od perioda puštanja u pogon tvornice kamene vune „Rockwool Adriatic“ d.o.o., Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb IŽ uključio je „Zaštitu zraka“ u prioritete.

Slijedom toga, u cilju definiranja problema imenovana je multidisciplinarna radna skupina od stručnjaka iz različitih institucija i udruga (Akademska zajednica, ZZJŽI Holcim d.o.o., Zelena Istra, IŽ, JLS), koja je, na radionici održanoj 24. listopada 2012. godine, sagledala problematiku i definirala egzaktno problem u prioritetu „Zaštita zraka“ koji glasi:

Informacije o kvaliteti zraka su, sukladno zakonskom propisu, prezentirane javnosti previše stručno i dostupne su isključivo informatički pismenim osobama, što za posljedicu ima nekvalitetnu informiranost javnosti i nepovjerenje u rezultate mjerenja.

Navedeni problem je veoma značajan u cjelovitom sustavu zaštite i unapređenja kakvoće zraka i potrebno je razraditi potrebe javnosti po pitanju kvalitetne informiranosti kako bi se steklo povjerenje javnosti u rad stručnih institucija koje provode mjerenja i javnih službi koje ta mjerenja objavljuju.

Strateški cilj Istarske županije u domeni kvalitete zraka definiran je temeljem zakonskih propisa i planskih dokumenata županije i glasi: Uspostaviti i održavati I. kategoriju kvalitete zraka na području Istarska županije.

Uzimajući u obzir nove spoznaje cilj je proširen s definiranjem aktivnosti koje se odnose na poboljšanje komunikacije s javnosti glede prezentiranja rezultata praćenja kvalitete zraka, načinom informiranja koji će rezultirati jasnim poimanjem kvalitete zraka kod javnosti, a što će u konačnosti vratiti povjerenje u stručne službe nadležne za provedbu zaštite zraka na prostorima Istarske županije.

Slijedom navedenog nova definicija strateškog cilja glasi:

Uspostava i održavanja I. kategorije kvalitete zraka na području Istarska županije te postizanje kvalitetnog informiranja javnosti i pridobivanje povjerenja u rezultate mjerenja kvalitete zraka, struku i institucije koje su nadležne za praćenje kvalitete zraka na nacionalnom, regionalnom (područnom) i lokalnom nivou.

U cilju dostignuća strateških odrednica potrebno je u operativnim planovima, pored planiranih zadataka i aktivnosti koje se provode na nivou županije, ugraditi i aktivnosti koje će podržati uspostavu kvalitetne i razumljive informiranosti javnosti o kvaliteti zraka na području županije. Rezultati ispitivanja potreba javnosti biti će polazište za uspostavu dobre komunikacije između javnosti i nadležnih upravnih tijela.

10.2. OPERATIVNI PROGRAM ZA 2014. GODINU

1. Administrativne mjere i program praćenja kakvoće zraka na području IŽ

ZADATAK	AKTIVNOST	ODGOVORNI IZVRŠITELJ	ROK	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
Usvajanje Plana unapređenja i zaštite zraka	Javna rasprava o Nacrtu prijedloga Programa unapređenja i zaštite zraka na području IŽ	UO za održivi razvoj, Odsjek ZPIO	do kraja veljače 2014.	-
	Usvajanje Programa	Stručne službe Županijska skupština		-
Praćenje kvalitete zraka	Provođenje programa praćenja kvalitete zraka za 2014. godinu	Zavod za javno zdravstvo IŽ, Služba zdravstvene ekologije	kraj 2014.	632.000,00
	Usvajanje Izvješća o kvaliteti zraka na području županije za 2013.	Zavod za javno zdravstvo IŽ i Stručna služba Skupštine, Župan, Predsjednik Skupštine,	svibanj 2014.	-
Katastar emisija u zrak - Registar onečišćivača okoliša (ROO)	Komunikacija s obveznicima prijave podataka u bazu ROO	UO za održivi razvoj, Odsjek za ZOIP	kontinuirano	-
	Verifikacija podataka	UO za održivi razvoj, Odsjek za ZOIP	15. lipnja	-

2. Unapređenje sustava informiranja javnosti

Zadatak	AKTIVNOST	TKO	KADA
Unaprijediti sustav informiranja javnosti o kvaliteti zraka na način da je informacija razumljiva i dostupna široj javnosti	Izrade projektnog zadatka za utvrđivanje potreba javnosti glede poboljšanja sustava informiranja koji bi, na osnovu provedenih mjerenja, bio razumljiviji i dostupniji široj javnosti.	radna grupa prioriteta	do kraja veljače 2014.
	Provedba utvrđivanja potreba javnosti	institucija/tvrtka odabrana putem javne nabave IŽ	do 31. svibnja 2014.
	Prezentacija dobivenih rezultata	Tim za zdravlje Radna grupa Institucija koja je provela istraživanje	do 15. lipnja 2014.
	Definiranje aktivnosti po prioritetu za 2014. godinu.	Radna grupa	do 15. srpnja 2014.
	Uvrštavanje dobivenih aktivnosti u program javnih potreba IŽ za 2015. godinu	UO za zdravstvo i socijalnu skrb	Rok objave javnog poziva
	Analiza, evaluacija i ocjena pristiglih projekata	Radna grupa	15. rujna 2014.
	Predlaganje aktivnosti po prioritetu za 2015. Godinu	Radna grupa	1. listopada 2014.

Navedeni rokovi usklađeni su s rokovima predlaganja i usvajanja proračuna IŽ.

Tablica br. 16: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Zaštita zraka“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.

Izvori financiranja	Pozicija	Iznos u kn
IŽ - Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	741-757	632.000,00
UKUPNO:		632.000,00

Za koordinaciju Plana aktivnosti 2014. godine u prioritetu „Zaštita zraka“, ispred Županijskog tima za zdravlje zaduženi su: Ljiljana Dravec (iz Upravnog odjela za održivi razvoj Istarske županije) i Aleksandar Stojanović (iz Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije).

11. PROJEKTI ODABRANI TEMELJEM JAVNOG POZIVA KOJI NISU UVRŠTENI U PRIORITETNA PODRUČJA (Projekti od značaja za unaprjeđenje zdravlja i socijalnog blagostanja)

Temeljem javnog poziva odabrano je za sufinanciranje još 13 projekata koji se direktno ne odnose na nova prioritetna područja, nego imaju širi karakter – unapređenje zdravlja i socijalne sigurnosti općenito i/ili se njima osiguravaju sredstva za održivost aktivnosti iz prethodnih prioriteta (rak dojke, ovisnost), te 2 projekta koji se financiraju iz Proračuna Grada Pule.

OSTALI PROGRAMI OD ZNAČAJA ZA UNAPRJEĐENJE ZDRAVLJA I SOCIJALNOG BLAGOSTANJA			
Prevenција i liječenje ovisnosti			
	NOSITELJ	NAZIV projekta/programa	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
1	Fond Zdravi grad Poreč	CENTAR ZA PREVENCIJU I VANBOLNIČKO LIJEČENJE OVISNOSTI O DROGAMA usmjeren je suzbijanju i prevenciji bolesti ovisnosti te liječenju ovisnika o drogama u izvanbolničkom tretmanu u lokalnoj zajednici	40.000,00
2	Kabinet Župana, Mediji	Bježi-Via	130.000,00
3	Udruga Institut Pula	U.P.E.Z. – usluga, prevencija, edukacija i zaštita / program smanjenja šteta, podjela sterilnog pribora, dnevni centar, vanjski rad sa korisnicima droga i sprječavanje širenja HIV-a u populaciji	30.000,00
4	Udruga za prevenciju, rehabilitaciju i resocijalizaciju liječenih ovisnika o drogama, skraćeni naziv: UZPIRO - CRO PULA	„Korak do zaposlenja“	30.000,00
Rano otkrivanje raka dojke			
	NOSITELJ	NAZIV projekta/programa	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)
5	Gea Pula, Klub žena liječenih od karcinoma dojke	Prevenција karcinoma dojke, postoperativna rehabilitacija i limfna drenaža operiranih i liječenih žena	50.000,00
6	Zavod za javno zdravstvo Istarske županije	Koordinacija i evaluacija nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke na županijskoj razini u 2014.g	20.000,00
7	Istarski domovi zdravlja	Program preventivne mamografije u 2014. godini	100.000,00
8	Liga protiv raka Labin	Metode ranog otkrivanja raka dojke	5.000,00
9	Liga protiv raka Pula	Rehabilitacijsko - terapijske keramičke radionice za onkološke bolesnike	10.000,00
Ostalo			
	NOSITELJ	NAZIV projekta/programa	SREDSTVA IZ PRORAČUNA IŽ (u kn)

Plan za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije – Operativni plan aktivnosti za 2014. godinu

10	Zavod za javno zdravstvo Istarske županije	PRAĆENJE POPULACIJE TIGRSTOG KOMARCA NA PODRUČJU ISTRE I ISTRAŽIVANJE PROCJENE RIZIKA OD DENGGE , CHIKUNGUNYA GROZNICE I GROZNICE ZAPADNOG NILA	20.000,00
11	Hrvatska donorska mreža	Promicanje postmortalnog darivanja organa među građanima i potrebe transplantacijskog liječenja organima umrlih osoba	15.000,00
12	Centar za građanske inicijative Poreč	Oči širom otvorene	25.000,00
13	Udruga Zelena Istra	Zeleni telefon Istarske županije- zaštitom okoliša do zaštite zdravlja	10.000,00
14	Zavod za javno zdravstvo Istarske županije	„Slika zdravlja u Gradu Puli“ - financira se iz Proračuna Grada Pule iznosom od 62.550,00 kn	
15	Zavod za javno zdravstvo Istarske županije	„Mi to možemo zajedno – interaktivno predavanje za roditelje“ - financira se iz Proračuna Grada Pule iznosom od 17.360,00 kn	
UKUPNO			485.000,00

Tablica br. 17: Ukupno planirana financijska sredstva za projekte od značaja za unapređenje zdravlja i socijalnog blagostanja općenito koji su odabrani temeljem javnog poziva ali nisu uvršteni u prioritetna područja u Proračunu Istarske županije za 2014.g.

Izvori financiranja	Pozicija	Iznos u kn
IŽ - Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	524,525,526,626-635,690,691, 817-824	485.000,00
Proračun Grada Pule	758-767, 777-786	79.910,00
UKUPNO:		564.910,00

Tablica br. 1: Ukupna financijska sredstva za provedbu Plana za zdravlje i socijalno blagostanje - OPA za 2014. Godinu.....	3
Tablica br. 2: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Mentalno zdravlje djece i mladih“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.....	17
Tablica br. 3: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Podrška obitelji“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.....	23
Tablica br. 4: Broj djece predškolske dobi u tretmanu Dnevnog centra za rehabilitaciju Veruda Pula (2013./2014.).....	26
Tablica br. 5: Broj djece s teškoćama i djece s vještačenjem u odnosu na ukupan broj upisane djece u ustanovu Dječji vrtići Pula (15 dječjih vrtića).....	30
Tablica br. 6: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Rane intervencije kod djece s neurorizicima i razvojnim teškoćama“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.....	34
Tablica br. 7: Broj zahtjeva na listama čekanja za smještaj u domove za starije i nemoćne osobe.....	36
Tablica br. 8: Pružatelji izvaninstitucionalne skrbi pomoći i njege u kući.....	37
Tablica br. 9: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Skrb za starije i nemoćne osobe“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.....	40
Tablica br. 10: Broj korisnika usluge boravka i/ili smještaja u ustanovama za skrb o osobama s invaliditetom	42
Tablica br. 11: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Zaštita i unaprjeđenje kvalitete života osoba s invaliditetom“ u Proračunu Istarske županije za 2014. g.....	52
Tablica br. 12: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Rak debelog i završnog crijeva“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.....	56
Tablica br. 13: Aktivnosti i očekivani rezultati projekta LOVE YOUR HEART podijeljeni po radnim paketima.....	59
Tablica br. 14: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Prevenција kardiovaskularnih bolesti“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.....	60
Tablica br. 15: Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Paliјativna skrb“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.....	67
Tablica br. 16 Ukupno planirana financijska sredstva za prioritetno područje „Zaštita zraka“ u Proračunu Istarske županije za 2014.g.....	70
Tablica br. 17: Ukupno planirana financijska sredstva za projekte od značaja za unaprjeđenje zdravlja i socijalnog blagostanja općenito koji su odabrani temeljem javnog poziva ali nisu uvršteni u prioritetna područja u Proračunu Istarske županije za 2014.g.....	72
Slika br. 1: Kretanje broja neurorizične djece u odnosu rođenu – Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda Pula.....	25
Slika br. 2: Prikaz izvora financiranja Dnevnog centra Veruda – Pula.....	28
Slika br. 3: Shematski prikaz organizacije paliјativne skrbi u Istarskoj županiji (listopad 2013.).....	6